Raşomon

Ryunosuke Akutagava

Japoncadan Çeviren:
Melek Çelik

芥川龍之介

Japon Klasikleri

ithaki

"Ben bir adamı öldürürken belimdeki kılıcı kullanırım ama sizler kılıç kullanmazsınız. Sizler nüfuzunuzla öldürürsünüz, paranızla öldürürsünüz, süslü püslü sözlerinizle bile öldürürsünüz belki. Tabii ki kan dökülmez, karşınızdaki adam capcanlı yaşar ancak buna rağmen onu basbayağı öldürmüşsünüzdür. Hangimizinki daha büyük bir günah bilemiyorum – sizinki mi, benimki mi?"

Japon öykücülüğünün en büyük ismi kabul edilen ve 1935'ten beri adına Japonya'nın en önemli edebiyat ödüllerinden biri verilen Ryunosuke Akutagava intiharla son bulan otuz beş senelik hayatından geriye son derece özgün, yer yer alaycı ve çoğunlukla karanlık öyküler bıraktı.

Bu derlemede Akira Kurosava'nın *Raşomon* filmine esin veren "Raşomon" ve "Çalılıkların Arasında" öyküleriyle birlikte cehennemin resmini yapmaya çalışan sapkın bir ressamın, Japonya'ya yolculuk eden şeytanın, varlığı müphem gizemli bir tablonun, büyük burnundan kurtulmaya çalışan bir keşişin, gölde yaşadığı düşünülen bir ejderhanın ilginç öyküleri ve yazarın hayatından izler taşıyan iki otobiyografik öykü yer alıyor.

Japon
Klasikleri 21

www.ithaki.com.tr
ithaki
9 786052 650295
/ithakiyayinlari

Ryunosuke Akutagava (D. 1 Mart 1892 – Ö. 24 Temmuz 1927)

Şucin Çokodo adını da kullanan, Taişo döneminde aktif olan öykü yazarı. İşadamı Toşido Nihara ve eşi Fuku'nun oğlu olarak Kyobaşi'de dünyaya geldi. Ailesi süt üretim işiyle ilgileniyordu. Ryunosuke doğduktan kısa süre sonra annesi aklı dengesini yitirmeye başladığı için dayısı Doşo Akutagava'ya evlatlık verildi. Henüz çocukken Çin edebiyatından ve Ogai Mori ile Natsume Soseki'den etkilendi. Öğrencilik zamanında, hepsi daha sonra büyük birer yazar olacak Kan Kikuçi, Masao Kume ve Yuze Yamamoto gibi isimlerle dostluk kurdu. 1913'te Tokyo İmparatorluk Üniversitesi'ne girdikten sonra yazarlıkla ilgilenmeye başladı. 1914'te okul arkadaşlarıyla birlikte *Şinşiço* dergisinde William Butler Yeats ve Antole France gibi isimlerin çevirilerini ve kendi yazılarını yayımlamaya giriştiler. Akutagava'nın henüz öğrenciyken yazdığı ikinci öyküsü ve en ünlü eseri "Raşomon" *Teikoku Bungaku*'da yayımlandı. 1920'ye kadar öyküleri yayımlanmaya devam etti. Yazarlık kariyeri *Mainiçi Şinbun* için gazetecilik yapmak amacıyla dört aylığına Çin'e gitmesiyle sekteye uğradı. Stresli ve hastalık dolu bir yolculuk oldu, döndüğünde öykülerine devam etti. Ölmeden önceki son yıllarında daha çok otobiyografik öyküler kaleme aldı. 35 yaşındayken intihar ederek hayatını kaybetti.

ithaki

Raşomon
Ryunosuke Akutagava
Orijinal Adı: 羅生門

İthaki Yayınları - 2298
Japon Klasikleri - 21

Yayın Yönetmeni: *Alican Saygı Ortanca*
Sanat Yönetmeni: *Hamdi Akçay*

Dizi Editörü: *Ömer Ezer*
Yayıma Hazırlayan: *Ömer Ezer*
Düzelti: *Merve Çay - Mustafa Güdük*
Kapak İllüstrasyonu: *Gekko Ogata*
Kapak Tasarımı: *Hamdi Akçay*
Sayfa Düzeni ve Baskıya Hazırlık: *B. Elif Balkın*
1. Baskı, Aralık 2022, İstanbul
ISBN: 978-605-265-029-5
Sertifika No: 63989

Türkçe çeviri © Melek Çelik, 2022
© İthaki, 2022

Yayıncının yazılı izni olmaksızın alıntı yapılamaz.

İthaki™ İthaki Yayıncılık Basın Sanayi ve Ticaret A. Ş.'nin tescilli markasıdır.
Caferağa Mah. Neşe Sok. 1907 Apt. No: 31 Moda, Kadıköy-İstanbul
Tel: (0216) 348 36 97 Faks: (0216) 449 98 34
editor@ithaki.com.tr – www.ithaki.com.tr – www.ilknokta.com

Kapak, İç Baskı: Deniz Ofset Matbaacılık
Maltepe Mah. Hastane Yolu Sok. No: 1/6, Zeytinburnu-İstanbul
Tel: (0212) 613 30 06 denizmatbaamucellit@gmail.com
Sertifika No: 48625

RYUNOSUKE AKUTAGAVA

RAŞOMON

Japoncadan Çeviren
Melek Çelik

ithaki

İÇİNDEKİLER

Çevirmenin Önsözü 7
Raşomon 18
Çalılıkların Arasında 27
Burun 40
Cehennem Tablosu 50
Sonbahar Dağları 90
Ejderha 101
Ölüm Kütüğü 114
Oyuncak Bebekler 123
Tütün ve Şeytan 141

ÇEVİRMENİN ÖNSÖZÜ

I. MODERN JAPONYA

Modern Japon edebiyatının adı en çok anılan yazarlarından biri olan Ryunosuke Akutagava, 1892-1927 yılları arasında yaşadı. Bu zaman dilimi Japonya'nın baş döndürücü bir modernizasyon ve kültürel değişim süreci yaşadığı, büyük bir Asya ülkesi olma yolundaki ilk adımlarını attığı döneme denk gelir.

Akutagava'nın edebiyatını da büyük ölçüde etkileyen bu tarihsel bağlama bakacak olursak Batılı misyonerlerin gelişine kadar gerilere giden uzun bir hikâye karşımıza çıkacaktır. Japonya, Batılı Hıristiyanların ülkeye gelerek misyonerlik faaliyetleri yapmalarını bir tehlike olarak görerek 1639'da adalardan oluşan ülkenin bütün limanlarına yabancıların girmesini yasaklamıştır. Bunun üzere feodal yönetim 1854'e kadar bir dışa kapalılık politikası izlemiştir. Esasında Japon adalarının dış ülkelerle ilişkisi Kore Yarımadası ve Çin'e gidip gelen elçilerden ibaret olmuş, tarihi boyunca

Japonya, Çin kültürü ve Hindistan'dan Çin'e gelen Budizm kültürünün etkisinde yaşamıştır. Ancak 1854'te Amerikan gemilerinin Matthew C. Perry liderliğinde ülkeyi dışa açılma ve ticaret anlaşması yapmaya zorlaması için gelmesiyle birlikte bu izolasyon sona ermiştir. Japon adaları çeyrek asır kadar bir süre boyunca her ne kadar dışa kapalı olarak yaşasa da sadece Decima adındaki çıkıntı bir adada Hollanda Merkezi adlı bir bina yapılmış ve buraya Hollandalıların kısıtlı olarak girmesine izin verilmiştir. Bunun yanında Çin ve Kore ile oldukça sınırlı ilişkiler devam ettirilmiştir. Bu nedenle Asya anakarasıyla bağlantısı da olmadığı için Japon adaları dünyadaki gelişmelerden uzun yıllar boyunca uzak kalmıştır.

Sanayi devrimini gerçekleştirmiş olan Batılı ülkelerin Uzakdoğu'da bir sömürge limanı arayışı Asya'nın Pasifik Okyanusu'ndaki ucu olan Japonya'yı uygun bir hedef hâline getirmiştir. Matthew C. Perry yönetimindeki Siyah Gemiler yani *kuro bune* denen Amerikan gemilerinin gelişi, uzun yıllar boyunca dünyadan soyutlanarak kendi içinde bir kültür geliştiren Japonya'da büyük bir şok etkisi yaratmıştır. Çünkü Amerika'nın gemilerini göndererek Japonya'ya ticaret yapma ve dışa açılmayı dayatması aynı zamanda güçlü Batılı devletlerin sömürgesi hâline gelme tehdidi demekti. Ancak Japonya sömürge olmaktansa kendisi bir imparatorluk kurmayı ve daha sonraları etrafındaki ülkeleri kendi yönetimine almayı seçmiştir. Ülke, 19. yüzyılın son yarısında, Amerika'nın siyah gemilerinin geldiği 1854'ten hemen sonra 1868 yılında köklü reform hareketleri olan Meici Restorasyonları'nı başlatmıştır. *Fukoku-kyohei* yani "zengin ülke güçlü ordu" sloganı kullanılarak, kelimenin tam an-

lamıyla, geniş bir batılılaşma ve modernizasyon seferberliğine girilmiş, baş döndürücü bir hızla, ekonomi, sanayi, politika, hukuk, dil ve kültür ile ilgili akla gelebilecek her sahada köklü düzenlemeler yapılmıştır. Derebeylikler yönetiminden merkezi yönetime geçilerek, modern bir devletin kurulması ve ulus-devlet olarak Japonya'nın yeniden inşa edilmesi için politika, idari birimler, toplumsal sınıf sistemi, para birimi, ulaşım, sanayi, ekonomi, kültür, eğitim, dış ilişkiler, din ve düşünce alanlarında da devrimler yapılmıştır. Kılıçlı samuraylar ve derebeyleri gibi popüler kültürdeki Japonya imajında sık sık karşımıza çıkan sahneler, bu zamandan sonra günlük hayattan silinmeye başlamıştır. Çünkü Meici Restorasyonları, kılıç taşımayı da erkeklerin uzun saçlarını arkadan bağlamasını da yasaklamış, kısa saçlı Japon erkekleri oraya çıkmıştır. Osmanlı'nın çağdaşlaşma hareketleri benzeri frak gibi modern Batılı kıyafetler Japon erkekleri tarafından giyilmiş ama Japon kadınları devlet eliyle düzenlenen balolar dışında, günlük hayatta Batı'nın elbiselerini giymekte uzun süre tereddütlü davranmıştır. Modernizasyon hareketleri ve kültürel değişimlerin Doğu-Batı arasındaki ikilemi Japon toplumunda ruhen Asyalı ancak teknikte Batılı bir sentezi yaratma girişimini beraberinde getirmiş, Japon evlerinin girişine Batı tarzı odalar yapılırken, evlerin daha içerideki odaları *tatami* denen hasırlarla kaplı olarak muhafaza edilmiştir. Bu durum *vakon yosai* yani "Japon Ruhu ve Batı Tekniği" olarak milli bir ideoloji hâline getirilmiştir. Modern dünya düzeninin daha çok Avrupa ve Amerika'ya ait unsurları, faydacı bir tutumla Japon kültürüne uyarlanmıştır. Modernizasyon sürecinde her alandan Batılı uzmanlar Japonya'da çalıştırılmak üze-

re çağırılmış, Japonya'dan inceleme heyetleri ve aydınlar da Almanya, İngiltere ve Amerika'da devletin maddi desteğiyle inceleme yapmak ve eğitim görmek üzere gönderilmiştir.

Bu modernizasyon hareketlerinin sonucunda Japonya Uzakdoğu'nun uzun süredir lider medeniyeti olan Çin'i de geride bırakarak bölgenin egemen gücü hâline gelmiştir. Öyle ki Kore Yarımadası ve Çin öğrencilerini göndererek Japonya ve Japon dili ile kültürü üzerinden güncel Batı medeniyeti, teknolojisi, dili ve kültürünü öğrenmeye yönelik politikalar geliştirmişlerdir. Diğer yandan Japonya 1895'te Tayvan'ı, 1910'da ise –1890'lardan beri içişlerine müdahil olduğu– Kore Yarımadası'nı topraklarına katmıştır. Bundan sonra Asya anakarasında Mançurya, Çin, Pasifik Okyanusu'nda ise Filipinler ve hatta Endonezya'ya kadar genişleyecek olan Büyük Japon İmparatorluğu'nu inşa etme yolunda ilerlemiştir. 1850'den neredeyse yüz yıl sonra, 1945'te yine Amerikan müdahalesi ve atom bombalarıyla Japonya'nın kaderinde bir dönüm noktası yaşanmış ve imparatorluk sona ermiştir. Bu dışa açılma, çalkantılı modernizasyon ve ardından imparatorluk tecrübesi, kültür, dil ve edebiyata da son derece derin olan izlerini bırakmıştır.

1945 sonrasında bir yandan savaş yaralarını sarma çabası bir yandan da imparatorluk geçmişi ile hesaplaşma ve bununla yüzleşme sonucunda, anayasasında savaş başlatmanın yasaklandığı, barışçıl, sporcu gençler yetiştiren, bir kültür imparatorluğu olmaya çalışan yeni Japonya karşımıza çıkar.

Ancak 1945'teki dönüm noktası ve büyük yıkım, 1964'te Tokyo Olimpiyatları'nın yapılması uzak bir geçmiş gibi görülmeye başlanmıştır. Bundan sonra ise büyük bir sanayi atılımı ile dünya devi şirketlerin kurulması ve Japon mu-

cizesi olarak anılan balon ekonomisi dünyayı şaşırtmıştır. Dışarıdan bakılınca savaş yıkımının ardından gelen bir yükseliş gibi görünen balon ekonomisi, Japon kültürü ve insanının yaşam tarzının, şartlar ne olursa olsun gayret, samimiyet ve disiplinle çalışarak yaşamaya devam etmesinin dünyaya yansıyan bir görüntüsünden ibarettir.

Günümüzde ise çocuk doğumlarının son derece azalması, yaşlı nüfusun artışı gibi sosyal problemlerin politikacıların en önemli gündemlerinden biri oluşu da Japonologların ilgi duyduğu bir noktadır. Ancak dünyanın, kendine has bir kültürün merkezi olarak Japonya'ya bakışı da göze çarpmakta, animasyonlar ve mangaların başını çektiği popüler Japon kültürü hayranlarını her geçen gün artırmaktadır.

Dünya'nın Japonya imajını ilk başlarda esasında 19. yüzyıldan itibaren ülkeye gelen Siebold, Isabelle Bird, Pierre Loti, Lafcadio Hearn gibi yabancıların eserleri oluşturmuştur demek doğru olacaktır. Bunlar günümüzde de yaşamaya devam eden ve oryantalist bir bakışın yoğun olarak hissedildiği, mistik, gizem dolu, lütufkâr, anlaşılmaz ancak ilgi çekici Japonya imajını yaratmışlardır.

II. MODERN JAPON EDEBİYATI

Modern Japon edebiyatı denince akla ülkenin yukarıda bahsedilen dışa açılmasının tarihi ve 1868 sonrasında gelişen Meici Restorasyonları'nın şekillendirdiği Batı ve Japonya arasında medcezirler yaşayagelmiş bir edebiyat gelir. Japon edebiyatı, dini ayinlerde kullanılan *norito* yani dualar ve antik dönem şarkıları, kabilelerin kahramanlık hikâyelerinin mitolojik ve destansı anlatılar olarak aktarılmasıyla başla-

mış sözlü bir edebiyattır. Sözlü edebiyat geleneği, milattan sonra 4. ve 5. yüzyıllarda Çin yazı sisteminin ideogramlarının alınmasından sonra yazılı edebiyat hâline gelmiştir. 538 yılında Budist metinlerin yine Çin'den alınmasıyla Asya anakarasının kültürü, başlangıçta dini metinler üzerinden Japon adalarına aktarılırken, 630 sonrasında –yüzyıllar sonra Batı'ya elçiler gönderilmesine benzer bir şekilde, bilgiye ulaşmak için– Çin'e elçiler gönderilmiştir.

Japon edebiyatı bilinen ilk yazılı eserlerini 700'lü yıllarda vermeye başlamıştır. 712 yılına ait bir mitolojik ve dini kayıt olan *Kociki*'de *kami* olarak tanrısal varlıkların hikâyeleri anlatılır ve Japon imparatorluk ailesinin kökleri bu tanrısal varlıklara dayandırılır. Bundan sonra bir şiir derlemesi olan *Manyo-şu*, *Kokon-vakaşu* gibi şiirlerden oluşan eserler ve ardından *Taketori Monogatari* (*Bambu Kesicinin Hikâyesi*), *Yastıkname* ve dünya edebiyatının ilk romanı olarak anılan ve tahminen 1008 yılında yazılan *Genci Monogatari* [*Genci'nin Hikâyesi*] gibi eserler takip eder. Yazının Çin'den alınmasından üç, dört yüzyıl sonra edebi eserlerin kaleme alınması, Japon kültüründe yazmaya verilen önemi gösterdiği gibi, Japon kültürünün bir yazı kültürü olduğunu da göstermektedir.

İlk dönemlerden itibaren Japon edebiyatının yazı stilinde iki anaakım olmuştur. Bunlar Çin ideogramlarla fonogramlarının kullanıldığı *kanbun* tarzı ile bu yazı tarzının sadeleştirilerek Japoncaya uyarlanmasından oluşturulan *kana* tarzı hece alfabesidir. Yumuşak çizgileri olan *kana* daha çok kadınların kaleme aldığı eserlerde kullanılmıştır. Modern döneme kadar Japon edebiyatında başlıca türleri ise kısa Japon tarzı ve Çin tarzı şiir, hikâye, günlük, deneme ve ge-

leneksel tiyatro eserleri yazılmıştır, Günlük yazma alışkanlığının çok uzun bir tarihinin olmasından dolayı eserlerin yazıldığı zamanlara ait detaylı bilgiler dikkati çekmektedir. Burada klasik edebiyattaki kadın yazarların da adını anmak gerekir, zira dünya edebiyatı bağlamında incelendiğinde bile ender bir tablo gözümüzün önüne gelmektedir. *Genci'nin Hikâyesi*'nin yazarı Murasaki Şikibu (970-1019), deneme ve şiir yazarı Sei Şonagon (966-1025), şair İzumi Şikibu (976-1030) ilk kadın yazarlar olarak günlük ve hikâye eserlerini bırakmışlardır. *Haiku* ve *kabuki* tiyatrosu gibi türler ise daha çok 17. yüzyıldan sonra görülür.

1868'deki siyah gemilerin Batıdan gelişini müteakip, roman yani *şosetsu*, modern şiir, modern *tanka* denen kısa şiir, modern *haiku* gibi edebi formlar da Japon edebiyatında öne çıkmaya başlamıştır. Tabii ki bu şekilsel özelliklerin değişiminin yanında, dil ve yazının içeriğindeki değişiklerden de bahsetmek kesinlikle gereklidir.

1870'lerden itibaren Japon edebiyatında roman tarzı kapsamına giren dört ana türden bahsedilebilir. Bunlar, Edo Dönemi (1603-1868) anlatılarının mirasını devralan hikâye tarzı yazılar demek olan *Gesaku* edebiyatı, aydınlanmacı romanlar, çeviri romanlar ve politik romanlardır ve 1890'lara kadar bu tür eserler yaygın olarak görülmüştür. Daha sonra ise realizm, romantizm gibi akımlar gelmiştir. 1930'lara gelindiğinde ise proleter edebiyat göze çarpar. Ancak 1933'te Takici Kobayaşi gibi yazarların işkence sonucunda ölmesinin ardından proleter edebiyata bir gem vurulmuştur. Sonrasında savaş propagandası amaçlı savaş edebiyatı ortaya çıkarak 1945'e kadar gelinir. 1945 sonrasında atom bombası edebiyatı, savaş sonrası edebiyatı, Dekadan Edebiyatı ya da

Güvensizlik Edebiyatı adı verilen savaş sonrasının nihilist edebiyatı temel akımlardan olur. Yakın dönemde ise sosyal konulara yönelen savaş sonrası neslinin edebiyatı ve Nobel Ödülü alan yazarların ortaya çıktığı bir Japon edebiyatı yaşamaktadır. Ayrıca mangaların yani resimli edebiyat geleneğinin büyük bir pazara sahip olduğu Japonya'da sayısı oldukça fazla olan haftalık ve aylık dergiler de dergiler de canlı bir edebiyat sahasını oluşturmaktadır.

III. RYUNOSUKE AKUTAGAVA

Modern Japon edebiyatının iki temel taşı ve ilk neslinin en önemli iki yazarı vardı. Bu ikisi romantizmin temsilcisi ve tarihi hikâyelerin yazarı olan Ogai Mori (1862-1922) ile insan egoizmini başarıyla hicveden Natsume Soseki (1867-1916) idi. Her ikisi de Avrupa'ya eğitim için gönderilen dönemin önde gelen entelektüellerindendir.

Akutagava ise Soseki'nin öğrencisi ve en çok iz bırakan yazarlardan biridir. Öyle ki Japonya'nın en büyük iki edebiyat ödülü Akutagava Ödülü ve Naoki Ödülü'dür.

Akutagava'nın edebiyatı akılcı ve gerçekçi bir edebiyat olarak nitelendirilir. Ders kitaplarında da ilk sırada Mori ve Soseki, onların ardından da Akutagava gelir. Akutagava, kısa hikâyelerinde insanı aniden çarpan sahneleri bir fotoğraf makinesiyle fotoğraflar gibi anlatmasıyla tanınır. Klasik Çin edebiyatı, özellikle İngiliz edebiyatı başta olmak üzere Avrupa edebiyatı ve Rus edebiyatı Akutagava'nın engin bir bilgi birikimine sahip olduğu, esinlendiği alanlardır.

Akutagava 1892 yılında Tokyo'nun merkezinde, Çin takvimine göre, ejderha yılının ejderha ayının ejderha saatinde

doğduğu için kendisine ad alarak ona "ejderhanın oğlu" anlamına gelen Ryunosuke adı verilmiştir. Kendisinden önce doğup ölen bir ablası ve bir de kız kardeşi vardır. Ryunosuke doğduktan birkaç ay sonra annesi akli dengesini yitirir ve kendisi annesinin ailesine büyütülmek üzere evlatlık verilir. 11 yaşına geldiğinde annesi ölür. Elinizdeki kitapta yer alan *Ölüm Kütüğü* adlı eseri, annesinin delirmesi ve ailesi hakkında, Akutagava'nın ömrünün son yıllarında yazdığı notlardan bir araya getirdiği bir öyküdür. Büyütülmek üzere verildiği Akutagava ailesi eski Tokyo'nun ileri gelen ailelerindendir ve Ryunosuke burada zengin bir kültür mirasının yaşatıldığı bir ortamda büyür. 1898 yılında zamanın ilkokuluna girer daha sonra ortaokulu yüksek başarıyla bitirir ve 1910'da liseye sınavsız kabul edilir. Ardından Japonya'nın en üst düzeydeki eğitim kurumu olan Tokyo İmparatorluk Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümüne her yıl alınan sadece birkaç kişiden birisi olarak kaydını yaptırır.

1914 yılında dönem arkadaşları ve yine modern Japon edebiyatının önde gelen simalarından olan Kan Kikuçi'yle birlikte *Şinşiço* dergisini çıkarmaya başlayarak basın yayın dünyasında da var olmaya başlar. Anatole France'tan çeviriler yapar. Ekim 1915'ten itibaren *Raşomon* ve diğer öykülerini yayımlamaya başlar ve eserleri Natsume Soseki'nin beğenisi kazanır. Akutagava bu başlangıçtan sonra ömrünün son yıllarına kadar yazmayı bırakmaz.

1916'da *Burun* adlı öyküsü yine *Şinşiço* dergisinde çıkar ve yine Natsume Soseki tarafında büyük bir övgü alır. Bu dönemlerde *haiku*ya da ilgi duyar ve ünlü şair Takahama Kiyoşi'den şiir dersleri alır. 1919 yılında, hâlen Japonya'nın büyük gazetelerinden biri olan *Asaşi*'ye girer. Aynı yıl yine bir yazar olan

Fumi'yle evlenir, üç erkek çocuk sahibi olur. 1921'de Çin'e gözlem yapmak üzere *Asaşi* tarafından gönderilir. 1921'den sonra sinirsel rahatsızlıklar yaşamaya başlar ve 1925'ten sonra sağlık problemleri giderek artar. Nihayetinde 1927 yılında 35 yaşına geldiğinde uyku ilacı alarak intihar eder.

Kısa ömrüne uzun olsun kısa olsun çok sayıda öykü sığdıran Akutagava'nın eserleri araştırmacılar tarafından dört temel başlık altında incelenmektedir. Bunlar 1) klasik Japon edebiyatına ait olan, özellikle Heian Dönemi'nde (794-1185) geçen hikâyelerden esinlenen eserler, 2) Hıristiyanlık ve Hıristiyanlığın Japonya'ya gelişi ile ilgili eserler, 3) Japonya'nın modernizasyon süreci ve Meici Dönemi'ni (1868-1912) irdeleyen hikâyeler, 4) Hint ve Çin Kültürü ve doğal olarak Budist öğreti ile ilgili anlatılar. Bu çeviride de yer alan *Raşomon*, *Çalılıkların Arasında* gibi eserler Heian Dönemi ve Ortaçağ Japonyası zamanında kurgulanmıştır. *Ejderha*, *Cehennem Tablosu*, *Sonbahar Dağları* gibi eserler ise Çin kültürünü, Budist öğretiyi ele alan eserlerdendir. Bu noktada Akutagava'nın Çin kültürü ve Çin tarzı şiir alanında oldukça derin bir birikime sahip olduğunu da eklemek gerekir. *Oyuncak Bebekler* adlı eser, Meici Dönemi ve bu dönemdeki Batılılaşmanın etkisiyle geleneksel kültürün kaybedilişinin hikâyesidir. *Şeytan ve Tütün* ise Hıristiyanlık ve Japonya teması üzerinden yaratılmış bir kurgudur. Bunlardan da anlaşılacağı gibi, Orta Doğu edebiyatında geleneksel olarak ele alına "gül ile bülbül" gibi motifler taşıyan aşk edebiyat Akutagava için biraz uzak bir dünyadır. Esasında sadece Akutagava değil, Japon edebiyatı da hiçbir döneminde aşk temasını ön planda tutmamıştır.

Son not: Bu çeviride 1977 yılında Ivanami Şoten tarafından yayımlanan *Akutagava Ryunosuke zenşu* [*Ryunosuke Akutagava'nın Bütün Eserleri*] esas alınmıştır. Çeviride Japoncanın transliterasyonunda standart olarak kullanılan Hepburn stili kullanılmamış, onun yerine Türkçe sesletim verilmeye çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

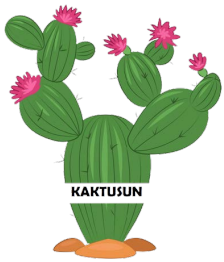
Akiyama Ken, Miyoşi Yukio. *Nihon Bungaku-Şi*, Bungeido, 1996

Akutagava Ryunosuke. *Akutagava Ryunosuke Zenşu*, İvanami Şoten, 1977

Anno Hideko. *Nihon Bungaku*, İkeda Şoten, 2014

Araki Masazumi. *Akutagava Ryunosuke to Çozume (Sausage): "Hana" Vo Meguru Meici Taişo Ki No Mono to Sei No Bunka Şi, Şueikan,* 2008

Şugakuşa Henşubu. *Şin Kokugo Binran*, Şugakuşa, 2013

RAŞOMON

Akşamüstüydü ve bir uşak Raşomon'un altında yağmurun dinmesini bekliyordu.

Geniş kapının altında bu adamdan başka kimse yoktu, sadece yer yer kırmızı vernikleri dökülmüş olan büyük direğe bir çekirge konmuş duruyordu. Tabii ki Raşomon önemli bir yer sayılan Suzaku Caddesi'nde olduğu için bu adamdan başka da yağmurun dinmesini bekleyen birkaç tüllü hasır şapkalı kadın ve uzun siyah şapkalı erkek olması beklenirdi. Yine de adamdan başka kimseler yoktu.

Neden derseniz şu son iki üç yılda Kyoto'da bir yandan deprem bir yandan kasırgalar, bir yandan yangınlar, bir yandan da açlık felaketleri art arda gelmişti ve bu yüzden şehir hiç olmadığı kadar ıssızlaşmıştı. Eski kayıtlarda Buda heykelleri ve Budistlerin kullandığı ayin malzemelerini parçaladıkları ve kırmızı vernikli, altın ya da gümüş yaldızlı ahşapları yol kenarlarına yığarak odun diye sattıkları yazıyordu. Şehrin her yanı bu hâle gelince Raşomon'un tamiri de bir yana bırakılmıştı, ona dönüp bakan bile yoktu... Derken kapının yıkılıp dökülmesini fırsat bilen ipsizler burada

yaşamaya başlamış, hırsızlar da onlara katılmıştı. Nihayetinde, alacak bir sahibi olmayan cesetleri bu kapıya getirip atıp gitmek âdet hâline geldi. Böyle olunca da artık gündüz geceye döndükten sonra insanlar ürkerek bu kapının yakınına adım bile atmamaya başladı.

Onun yerine nereden çıkıp geldiği belirsiz kargalar kapıya üşüşüyordu. Gündüzleri bakınca bir sürü karga daire çizerek yüksek çatının kıvrık saçaklarında ötüşerek döne döne uçuyordu. Özellikle kapının üstündeki gökyüzü, günbatımında kızıllaştığı zaman kargalar serpilmiş susam taneleri gibi net bir şekilde görünüyordu. Kargalar tabii ki kapının üstündeki cesetlerin etlerini koparmaya geliyordu. Hâlbuki bu akşam, artık saatin geç olduğundan mıdır, bir tane bile görünmüyordu. Öylesine yıkılmaya yüz tutmuş ve kırılmış kısımlarında yer yer uzun otların boy attığı taş merdivenin üstünde beyaz karga bokları, nokta nokta kuruyup yapışmıştı. Uşak yedi basamaklı merdivenin en yukarıdaki basamağında, üstünde yıkanmaktan solmuş lacivert kimonosu, kıçını yere koymuş, sağ yanağında çıkmış kocaman sivilceden rahatsız bir hâlde dalgın dalgın yağmuru izliyordu.

Biraz önce "yağmurun dinmesini bekliyordu" dedik. Ancak uşağın yağmur dinse bile pek de yapacak bir şeyi yoktu. Normal şartlarda olsaydı efendisinin evine dönmesi icap ederdi fakat efendisi onu dört beş gün önce işten atmıştı ve daha önce de dediğimiz gibi o zamanlar Kyoto hiç görülmemiş kadar viraneleşmişti. Halihazırda bu uşağın uzun yıllar hizmet ettiği efendisi tarafından işten atılması da bu viraneleşmenin küçücük artçı dalgalarından öte bir şey değildi. Bu yüzden de "uşak yağmurun dinmesini bekliyordu" demekten ziyade "yağmura tutulmuş uşak, gide-

cek bir yeri olmadığı için dalgın dalgın bekliyordu" demek daha uygun. Üstelik bugünkü gökyüzünün vaziyeti, Heian Dönemi'nde[1] yaşayan bu uşağın *sentimentalism*'ine[2] de etki ediyordu. İkindinin sonlarına doğru yağmaya başlayan yağmurun dinmeye niyeti yoktu. Bu durumda uşak ne yapıp edip bir günü daha çıkarabilsem diye, elden gelecek bir şeyin olmadığı şeylere bir hâl çare bulmaya çalışarak, dur durak bilmeyen düşüncelerinin peşi sıra bir süre öncesinden beri Suzaku Caddesi'ne yağan yağmurun sesine pek kulak vermeksizin beklemeye devam etti.

Yağmur uzaklardan gürleyen sesleri toplayarak Raşomon'u sarmaya geliyordu. Akşam karanlığı giderek gökyüzünü alçaltmıştı, yukarı bakınca çıkıntı yapan eğimli kiremitleriyle kapının çatısı ağır ve alacakaranlık bulutları destekliyordu.

Elden gelecek bir şeyin olmadığı durumda bir çare bulmaya çalışırken hangi yola başvuracağını sorgulayacak vakti yoktu. Eğer sorgulayacak olursa ya bu binanın altında ya da bir yol kenarında açlıktan ölüp gidecekti. Nihayetinde onu getirip yine bu geçidin basamaklarına bir köpek gibi atacaklar. Ama eğer her şeyi yapmaya hazırsa...

Uşağın düşünceleri defalarca aynı yolun üzerinde gidip geldikten sonra sürekli bu noktaya varıyordu. Ancak bu "eğer", ne kadar zaman geçerse geçsin "eğer" olarak kalıyordu. İçinden her şeyi yapmaya hazır olduğunu söylese bile o "eğer"in vardığı bariz şeyi yapma cesaretini bulamıyordu kendisinde. *Tek çare hırsız olmak.*

Uşak yüksek sesle hapşırdı ardından önemli bir işe giri-

1 Heian Dönemi 794-1185 arasıdır. *–çn*
2 (*İng.*) Duygu durumu. *–yhn*

şircesine ayağa kalktı. Akşam serinliğinin yayıldığı Kyoto'da artık hava, ocağı yaktıracak kadar soğumuştu. Rüzgâr kapının bir direğiyle öteki direğinin arasından akşam karanlığı ile birlikte hiç çekinmeden esip geçiyordu. Kırmızı vernikli direğe konmuş çekirge de artık kaybolup gitmişti.

Uşak boynunu içeri çekerken, üstüne sarı ceketini giydiği lacivert kimonosunun omuzlarını yukarı kaldırdı ve kapının etrafına bakındı. Yağmur ve rüzgârın belasından uzak, insanların gözüne çarpmadan rahatça uyuyabileceği bir yer varsa orada en azından bu geceyi geçireyim diye düşünüyordu. Derken kapının içerisindeki sahanlığa çıkan eni geniş ve aynı şekilde kırmızı vernikli merdiven gözüne çarptı. *Yukarıda birileri varsa bile nasıl olsa hepsi ölmüştür.* Uşak beline taktığı ahşap kabzalı kılıcını kınına iyice oturtarak hasır sandaletli ayağını bu merdivenin ilk basamağına attı.

Birkaç dakika sonra. Raşomon'un üst sahanlığına çıkan eni geniş merdivenin orta basamaklarında bir kedi gibi kamburlaşmış, nefesini tutarak yukarının vaziyetine bakıyordu. Sahanlığın yukarısından gelen hafif ışık adamın yanağına vuruyordu – kısa sakallarının arasında kırmızı iltihaplı sivilcesi olan yanaktı bu. Uşak başından beri buranın yukarısında sadece cesetlerin olduğundan adı kadar emindi emin olmasına ancak merdiveni iki üç basamak çıkıp bakınca gördü ki yukarıda birisi ateş yakmıştı ve bu ateşi bir o yana bir bu yana hareket ettiriyordu. Bulanık sarı ışık her köşesine örümceklerin yuva yaptığı tavanda titreşen yansımalar oluşturuyordu. Böyle yağmurlu gecede Raşomon'un üstünde ateş yaktığına göre oradaki her kimse tekin biri olamazdı.

Uşak –bir kertenkele gibi– ayak sesi çıkarmadan dik merdivenin son basamağına kadar sürünürcesine tırmandı. Sonra

vücudunu yapabildiğince yere yatırarak boynunu uzatabildiği kadar öne uzatıp korka korka içeriye göz attı.

Bakınca, söylentilerde duyduğu gibi, gelişigüzel atılmış birkaç ceset gördü, ateşin aydınlattığı alan düşündüğünden daha dardı o yüzden sayısını çıkaramadı. Loş ışıkta hayal meyal görebildiği bazıları çıplak bazılarıysa giysili cesetlerdi. Kadınlar ve erkekler bir araya atılmıştı. Bu cesetlerin hepsi, eskiden yaşamış insanlar oldukları gerçeğinden şüphe ettirecek derecede, kilden yapılmış oyuncak bebeklere benziyorlardı, kiminin kolları yanlara uzanmış kiminin de sonsuza kadar sessiz kalacak ağzı açık kalmıştı. Ancak omuz ve göğüsleri gibi yüksek kısımlara loş ışık vuruyor ve alçak olan yerlerinin gölgesini bir kat daha koyulaştırıyordu.

Uşak bu cesetlerin kokuşturduğu havaya karşı gayriihtiyari burnunu tıkadı. Ancak kalkan eli, bir an sonra burnunu tıkamayı unutmuştu. Çünkü baskın bir duygu adamın koku duyusunu bir çırpıda kaybettirmişti.

Uşağın gözleri o zaman ilk defa bu cesetlerin arasında çömelen insanı görmüştü. Koyu kahverengi bir kimono giymiş, boyu kısa, zayıf, kafası beyaz saçlarla kaplı, maymun gibi bir yaşlı kadındı. Bu yaşlı kadın sağ elinde ucu yanan çam ağacından bir dal parçasını tutarak o cesetlerden birinin yüzüne inceler gibi bakıyordu. Uzun saçlı oluşuna bakılırsa bu bir kadın cesedi olmalıydı.

Uşak daha çok korku ve biraz da merakla hareket ederken arada nefes almayı unutuyordu âdeta. Eski kitapların yazarlarının diliyle "bütün vücudunun kıllarını kalınlaştıran"[1] bir duyguydu hissettiği. Derken yaşlı kadın çam parçasını

1 Toşin no ke mo futoru: Korkudan bütün vücudun tüylerinin diken diken olması anlamına gelir. *–çn*

tabandaki tahtaların arasına sapladı, ardından o zamana kadar bakıp durduğu cesedin kafasına iki elini yerleştirdi ve tam da bir maymunun yavrusunun bitlerini toplayışı gibi o cesedin uzun saçlarını tel tel yolmaya başladı. Saçlar kadın her tutup çektiğinde kolayca sökülüyordu.

Bu saç tellerinin birer birer yolunup çıkışıyla birlikte uşağın kalbinden de korku denen şey azar azar silinip gidiyordu, onun yerine bu yaşlı kadına karşı güçlü bir nefret azar azar büyümeye başladı. Hayır, bu yaşlı kadına karşı dersek yanlış anlatmış olabiliriz; kötülüğe karşı olan nefreti her geçen dakika kuvvetleniyordu demeli. O anda birisi uşağa az önce kapının altında düşündüğü açlıktan ölmek ya da hırsız olmaktan hangisini seçersin sorusunu tekrardan sorsaydı, uşak hiçbir tereddüt yaşamadan mutlaka açlıktan ölmeyi seçerdi. Çünkü bu adamın kalbindeki kötülüğe karşı nefret hissi, tıpkı yaşlı kadının tabana sapladığı çam ağacı parçası gibi harıl harıl yanmaya başlamıştı.

Uşak tabii ki yaşlı acuzenin neden cesetlerin saçlarını yolduğunu anlamıyordu. O yüzden de bu işi mantıksal olarak iyiliğe mi yoksa kötülüğe mi yoracağını bilemiyordu. Ancak uşağa göre böyle yağmurlu bir gecede Raşomon'un içinde cesetlerin saçlarını yolmak bile kendi başına affedilmemesi gereken bir kötülüktü. Tabii ki uşak az öncesine kadar kendisinin hırsızlık yapmaya yeltenmeyi düşündüğünü falan çoktan unutmuştu.

O anda uşak doğruldu ve dimdik durdu, ardından bıçağının sapına elini atarak kocaman adımlarla yaşlı kadının üstüne yürüdü. Yaşlı kadın bir mancınıkla fırlatılmış gibi korkudan havaya sıçradı.

"Sen! Dur bakalım!" dedi yolunu kapayarak. Yaşlı kadın telaşla cesetlere takıla takıla kaçmaya yeltendi. Adamı iterek

kaçmayı denedi ama uşak onun gitmesine izin vermedi ve kadını itti. İkisi cesetlerin arasında bir süre sessizce güreş tuttular ancak kimin kazanacağı baştan belliydi. Uşak sonunda yaşlı kadını kolundan tutarak zorla yere oturttu – tıpkı tavuk ayağı gibi kemikten ve deriden ibaret bir koldu bu.

"Ne yapıyordun sen? Söyle! Söylemezsen yersin bunu!"

Uşak, yaşlı kadını bıraktı ve kılıcını hızla kınından çıkarıp gri çeliği onun gözlerinin önüne doğru uzattı. Yaşlı kadın sessizdi. Elleri zangır zangır titriyor, omuzları inip kalkıyordu, gözleri kocaman açıktı, bir dilsiz gibi inatla susuyordu ve nefesini düzene sokmaya çalışıyordu. Bu manzara karşısında uşak ilk defa gerçek anlamıyla bu kadının yaşamının ve ölümünün tamamen kendi iradesine bağlı olduğunu fark etti. Ve bu yeni farkındalık o âna kadar haşince büyüyen nefret ve öfke dolu kalbini yatıştırmıştı. Geriye kalansa sadece bir işi başarıyla hallettikten sonra hissedilen huzur, gurur ve tatmin olma hissiydi. O an uşak yaşlı kadına yukarıdan bakarak biraz yumuşayan sesiyle şöyle dedi:

"Endişelenme, ben kolluk kuvvetinden falan değilim. Sadece bu kapının altından geçen bir yolcuyum. O yüzden ellerini bağlayıp da seni götürecek hâlim yok. Sadece şimdi bu saatte böyle bir yerde ne yaptığını bana söyle yeter."

Böyle deyince yaşlı kadın kocaman açtığı gözlerini daha da büyüterek uşağın yüzüne bakakaldı. Avcı kuşlar gibi keskin gözlerle bakıyordu adama. Sonra kırışıklıklarından neredeyse burnuyla birleşmiş dudaklarını sanki bir şey çiğnermiş gibi kıpırdattı. İnce boynundaki sivri âdemelmasının kıpırdanışı görünüyordu ve o anda bu boyundan karganın gaklayışını andıran bir ses hırıltılara karışarak uşağın kulaklarına geldi.

"Bu saçları... şey, bu saçları yolup da peruk yapcaktım."

Uşak yaşlı kadının cevabının hiç beklemediği kadar sıradan oluşu karşısında hayal kırıklığına uğradı. Bir yandan hayal kırıklığına uğrarken, o önceki öfkesiyle nefreti de soğuk bir aşağılamayla birlikte yeniden doldurdu yüreğini. Öyle ki bu durumu karşısındaki de anlamıştı. Yaşlı kadın bir elinde yine cesedin başından yolduğu uzun saçları tutarken kurbağa gibi bir sesle eveleye geveleye konuşarak şöyle dedi:

"Biliyom, biliyom, ölü insanların kafasındaki saçları yolmak çok kötü bi' şey olabilir. Amma burada olan ölülerin hepsi bunu hak edecek insanlardı. Benim şimdi saçını yolduğum bu kadın var ya, yılanları on iki santimlik parçalara bölüp kurutuyordu, sonra da asker kışlalarına balık diye satarak geçiniyordu. Vereme tutulup ölmeseydi kışlalardaki askerler şimdi hâlâ satarak geçiniyo' olcaktı. Üstüne üstlük bu karının sattığı kurutulmuş *balıkların* tadı güzel diye kışlalar sürekli sürekli katık için onlardan alıyorlarmış. Ben bu kadının yaptığı şeyin kötü olduğunu düşünmüyom pek. Yapmasaydı, açlıktan ölceği için mecburiyetten yaptığı bi' şeydi bu. Öyleyse bu şimdi benim yaptığım şey de kötü bi' şey diil ki. Eğer bunu yapmazsam açlıktan ölürüm, yani mecburiyetten yapmıyom mu bunu? O yüzden de mecburiyetimi çok iyi bilen bu kadın herhalde benim yaptığım şeyi de affedecektir."

Uşak kılıcını kınına geri soktu, sapını sol eliyle kavrayarak soğuk bir tavırla kadının bu anlattıklarını dinledi. Bu sırada sağ eliyle yanağındaki kızarmış ve iltihaplı sivilcesini yokluyordu. Bunları dinlerken uşağın kalbinde yeni bir cesaret uyandı. Bu az öncesinde kapının altındayken uşağın henüz toplayamadığı bir cesaretti. Hem de az önce üst kata

çıkıp bu yaşlı kadını yakaladığı zamanki cesaretten tamamen farklı ve aksi yönde hareket etmeye çalışan bir cesaret. Uşak düpedüz açlıktan ölmek ya da hırsız olmak arasında kararsız kalmış falan değildi. Şu anki haletiruhiyesinde açlıktan ölmek denen şey artık tamamen, aklının ucuna bile gelmeyecek kadar bilincinin dışına çıkmıştı.

"Affeder diyorsun, he?" diye uşak alaycı bir sesle yüklendi. Ardından bir adım öne çıktı ve aniden sağ elini yanağından çekerek yaşlı kadının yakasına yapıştı. Onu sımsıkı tutarken bıçak gibi saplanan kelimelerle konuştu.

"O zaman ben de seni soyarsam beni suçlayamazsın. Açlıktan ölmemek için benim de bunu yapmam gerekiyor."

Uşak hızla yaşlı kadının kimonosunu soyup çıkardı. Ardından ayaklarına yapışmaya kalkan yaşlı kadını umursamazca tekmeleyerek cesetlerin üstüne yuvarladı. Merdivenin ağzına kadar beş adım kadar mesafe vardı sadece. Uşak soyup aldığı kahverengi kimonoyu koltukaltına sıkıştırdı, göz açıp kapayıncaya kadar dik merdivenden gecenin derinliklerine doğru indi.

Bir süre ölüler gibi yatan yaşlı kadının cesetlerin arasından çıplak vücudunu kaldırması çok uzun sürmedi. Yaşlı kadın mırıldanarak ve inleyerek hâlâ yanan ateşin ışığında merdivenin tepesine kadar emekleyerek gitti. Kafasını eğip kapının aşağısını incelerken beyaz, kısa saçları gözlerine düştü. Tek görebildiği zifiri karanlık geceydi.

Uşağın sonunun ne olduğunu ise kimse bilmiyor.

1915

ÇALILIKLARIN ARASINDA

YARGICIN SORGUYA ÇEKTİĞİ ODUNCUNUN İFADESİ

Doğrudur efendim. Cesedi bulan benim. Bu sabah her zamanki gibi evimin arkasında kalan tepelere sedir kesmeye gittim. Dağın öteki tarafında çalılıkların arasında o ceset vardı. Tam yeri mi? Yamaşina posta yolunun dört beş yüz metre ötesinde olmalı. Bambularla ve bodur sedirlerle dolu, ıssız bir yerdi.

Cesedin üstünde açık mavi renkli suikan denen bir kimono, başında da başkentlilerin tarzında uzun bir siyah şapka vardı, sırtüstü yatıyordu. Sadece bir bıçak yarası gördüm, tam göğsünün ortasında. Cesedin etrafındaki bambu yaprakları koyu kırmızı kana bulanmıştı. Hayır, artık kanı akmıyordu. Yarası da kurumuştu, tam üstündeki at sineği sanki yapışmış gibi duruyordu.

Kılıç falan gördüm mü? Hayır, efendim, hiç öyle bir şey yoktu. Yalnızca yanındaki sedir ağacının dibinde bir ip duruyordu. Ve evet, evet, ipten başka bir de tarak vardı. Cesedin yakınında olan iki şey sadece ip ve taraktı, hepsi bu. Fakat

otlar ve yerdeki bambu yaprakları epeyce üstüne basılmış gibiydi: Muhakkak ki o adamı öldürmeden önce muazzam bir kavga olmuştu. Nasıl, efendim, bir at mı? Hayır, atlar oralara girmez hiç. Orası ile yolun arasında sadece çalılıklar vardır.

YARGICIN SORGUYA ÇEKTİĞİ GEZGİN KEŞİŞİN İFADESİ

O adama dün rastladığıma eminim. Dün, öğlen civarıydı yaklaşık olarak. Sekiyama'dan Yamaşina'ya giden yolda. O adam atın üstündeki bir kadınla birlikte Sekiyama tarafına doğru yürüyordu. Kadın yuvarlak hasır şapkasına takılı peçe kumaşını aşağıya doğru saldığı için yüzünü göremedim, sadece mora çalan kimonosunu gördüm. Atın rengi koyu kestaneydi, yeleli gibiydi. Büyük müydü? Diğer atlardan biraz daha büyüktü en fazla ama sonuçta ben bir rahibim, atlar hakkında çok şey bilmiyorum. Adam? Hayır, efendim, uzun bir kılıç ve ok ile yay taşıyordu. Siyah cilalı sadağında yirmi kadar oku vardı, bunu hâlâ çok iyi hatırlıyorum. Öyle bir adamın başına bunların geleceğini aklımdan hayalimden bile geçiremezdim ama gerçekten de insanın ömrü bir çiğ tanesi ya da anlık bir şimşek kadar kısa. Ah, ah diyecek bir şey bulmak zor, çok yazık çok.

YARGICIN SORGUYA ÇEKTİĞİ JANDARMANIN İFADESİ

Yakaladığım adam mı, sayın yargıç? Onun kesinlikle ünlü haydut Tacomaru olduğundan eminim. Doğru, ben onu yakaladığımda, atından düşmüştü. Avataguçi Köprüsü'nün üstünde ah ah diye inliyordu. Saat mi, efendim? Dün gece saat

sekiz dokuz sıralarındaydı. Geçen sefer elimden kaçırdığımda da yine aynı mavi suikan denen kimonosu vardı üstünde ve uzun kılıcını takmıştı. Görebildiğiniz gibi şimdi ok ve yayları da var. Öyle mi efendim? O ölen adamın da mı varmış ok ve yayları? Yani o zaman katil Tacomaru'dan başkası olamaz. Deriye sarılmış bir yay, cilalı sadak, şahin tüyünden on yedi ok, bunların hepsi o adama ait olan şeyler olmalı. Evet, at da söylediğiniz gibi yeleli ve kırmızıya çalan kestane rengindeydi. Aptal bir hayvandı ama o eşkıyayı sırtından atarak hak ettiğini vermiş ona. At taş merdivenin az ilerisinde, yuları yere sürtünürken, yol kenarındaki yeşil başakları yiyordu.

Bu Tacomaru denen herif şehirde dolaşan eşkıyaların içinde en kadını düşkün olanıdır. Geçen yıl sonbaharda Toribe Tapınağı'ndaki insanlar Binzuru[1] heykelinin arka tarafındaki dağda, tapınağı ziyarete gelmiş bir kadın ile bir kız çocuğun ikisi de ölü bulduğunda, bu herifin işidir demişlerdi. Eğer bu adamı Tacomaru öldürdüyse yeleli ata binmiş olan kadına nerede ne yaptı bilinmez. Burnumu sokmuş gibi olmak istemem, efendim, kendisini bu konuda da sorgulamalısınız bence.

YARGICIN SORGUYA ÇEKTİĞİ YAŞLI KADININ İFADESİ

Evet, efendim, o ceset kızımın gelin gittiği adamındır. Fakat Kyotolu değildir. Vakasa'nın il idaresine hizmet eden bir samuraydı. Adı Kanazava-no Takehiro'ydu, yirmi altı yaşındaydı. Hayır, efendim, iyi karakterli biriydi, bu yüzden de birinin nefretini kazanacağını sanmıyorum.

1 Buda'nın öğrencilerinden bir. –*çn*

Kızım mı efendim? Adı Masago ve yaşı on dokuzdur. Erkeklere bile kafa tutacak kadar cesur bir kadındır ancak asla Takehiro dışında bir adam tanımamıştır. Küçük, oval, esmer bir yüzü ve gözünün kenarında bir beni vardır.

Dün Takehiro kızımla birlikte Vakasa'ya doğru yola çıktı fakat başlarına böyle bir şey geleceğini kim bilebilirdi ki? Artık damadım için elimden bir şey gelmez fakat kızımın hâli nicedir? Endişeden duramıyorum. Ne olursunuz efendim, bu yaşlı kadının son arzusudur, ovaları otları didik didik edip kızımı bulunuz. Şu Tacomaru mudur nedir o haydut heriften nasıl nefret ettiğimi anlatamam. Damadımla kalmadı kızımın da... (Burada yaşlı kadın ağlamaya başladı ve konuşmaya devam edemedi.)

TACOMARU'NUN İTİRAFI

Evet, o adamı öldüren bendim. Ama kadını ben öldürmedim. Sonra nereye mi gitti? Bunu ben de bilmiyorum. Pekâlâ, bir dakika bekleyin. Ne kadar işkence yapsanız da bilmediğim bir şeyi söyleyemem. Üstelik artık beni yakaladığınıza göre bir şey gizleyecek de değilim. Korkak değilim ben.

Dün öğleden biraz sonra o çiftle karşılaştım. O anda rüzgâr esti ve şapkasının etrafından sarkan ipek kumaş yukarı kalktı, böylece kadının yüzünü bir an gördüm. Bir anlığına –onu tam gördüm derken yine kayboldu–, belki de bu yüzdendi ama bu kadının yüzü bana kadın bir Buda gibi göründü. O anda eğer adamı öldürmem gerekse bile bu kadını alacağım diye karar verdim.

Hadi ama, bir adamı öldürmek sandığınız kadar da büyük bir şey değil. Sonuçta, eğer kadınını alacaksanız, adamı

öldürmek zorundasınızdır. Ben bir adamı öldürürken belimdeki kılıcı kullanırım ama sizler kılıç kullanmazsınız. Sizler nüfuzunuzla öldürürsünüz, paranızla öldürürsünüz, süslü püslü sözlerinizle bile öldürürsünüz belki. Tabii ki kan dökülmez, karşınızdaki adam capcanlı yaşar ancak buna rağmen onu basbayağı öldürmüşsünüzdür. Kiminkisi daha büyük bir günah bilemiyorum – sizinki mi, benimki mi? (Alaycı bir sırıtış.)

Ancak, erkeği öldürmeden de karısını alabilirsen öylesi daha iyi. İşte ben de mümkün olursa adamı öldürmeden karısını çalmak niyetindeydim. Ancak Yamaşina'ya giden yolda böyle bir şey yapak mümkün değil. Bu yüzden o çifti dağlara çekmenin bir yolunu düşündüm.

Bunu yapmak zor değildi. Yolda onların karşısına çıktım ve bir hikâye uydurdum. Onlara dağlarda bir mezar kalıntısı var, o kalıntıyı kazıp bakınca, çok sayıda ayna ve kılıç çıktı, ben bunları kimsenin bilmediği dağın derinliklerindeki bir yerdeki çalılıkların arasına gömdüm, eğer isterseniz bunları ucuza satmak istiyorum dedim. Adam yavaş yavaş benim anlattıklarıma ilgi göstermeye başladı. Açgözlülük denen şey ne kadar korkunç bir şey, değil mi? Daha bir saat bile geçmeden karıyla koca benimle birlikte dağ yoluna doğru atlarını sürüyorlardı.

Ben çalılığın önüne geldiğimde, hazineler burada gömülü, gelip bakın dedim. Adam iyice heveslenmişti, itiraz etme ihtimali bile yoktu. Ancak kadın atından inmedi ve bekleyeceğini söyledi. Çalılar o kadar sıktı ki, böyle demesinde şaşılacak bir şey yoktu. Doğruyu söylemek gerekirse, bu da tam istediğim şeydi, kadını tek başına bırakarak adamla çalılıkların içine girdik.

Çalılıkların girişinde bir süre bambular devam ediyordu. Ama yaklaşık otuz adım kadar gittikten sonra, biraz seyrek bir sedir korusu vardı. İşimi tamamlamak için daha uygun bir yer olamazdı. Çalılıkları ittirerek, hazineyi sedir ağacının altına gömdüm diye alakasız bir yalan söyledim. Adam ben böyle söyleyince, bodur sedirlerin aralıklı olduğu yere doğru hızlıca ilerledi. Çok geçmeden, bambu ağaçları seyrekleşti ve birçok sedir ağacı sıralanmıştı. Oraya gelir gelmez ben adamı yere devirdim. Adam kılıç taşıyordu, gücü de yerindeydi ama ne yazık ki boş bulunduğu bir âna denk gelmişti. Kaşla göz arasında bir sedir ağacının gövdesine onu bağladım. İp mi? Yani hırsız olduğum için ne zaman bir duvarı aşmam gerektiği belli olmuyor, o sebeple her daim belimde bir ip taşıyorum. Sesini kesmek için de bambu yapraklarını ağzına tıkadığımda bitti gitti.

Adamla işimi halledince bu sefer karısının yanına gittim ve kocan aniden hastalandı gelip bakar mısın dedim. Bunun da tam istediğim gibi olduğunu söylememe gerek bile yok. Kadın uzun tüllü şapkasını çıkardı elimden tutarak çalılığın içlerine doğru geldi. Ancak adamın bir sedir ağacının gövdesine bağlı olduğunu görünce ne ara göğsünden çıkardıysa, bir anda hançerini çekti. Ben şimdiye kadar böyle saldırgan kadın görmedim. Eğer o zaman dikkatsiz davransaydım karnıma bıçağı yemiş olurdum. Ve üzerime gelişine bakılırsa ne kadar kaçarsam kaçayım bana zarar vereceği barizdi. Ancak ben de Tacomaru'yum, bir şekilde kılıcımı çekmeden, elindeki hançeri düşürttüm. Ne kadar cesur bir kadın olursa olsun elinde silahı yoksa bir şey yapamazdı. Sonunda tıpkı istediğim gibi kocasının canını almadan kadını ele geçirebilecektim.

Evet, doğru duydunuz: Kocasının canını almadan. Benim bunların üstüne gidip de adamı öldürmeye niyetim yoktu. Ancak yere kapanarak ağlayan kadını geride bırakıp çalılıkların dışına kaçayım derken, kadın aniden benim koluma bir deli gibi yapıştı. Üstelik kesik kesik ağlamalarının arasında, "Ya sen öl ya da kocam ölsün, ikinizden biri ölsün, iki erkeğin birden benim ayıbı görmüş olması ölmekten daha beter. İkinizden hangisi yaşarsa onunla gideceğim," diyordu. İşte o zaman birdenbire adamı öldürme arzusuna kapıldım. (Öfke dolu fakat sessiz bir heyecan.)

Böyle söyleyince muhakkak ki beni sizlerden daha zalim bir insan olarak görmüşsünüzdür. Ama bunu sizler, o kadının yüzünü görmediğiniz için bilemezsiniz. Özellikle de o anki alev almış gözbebeklerini görmediğiniz için. Ben o kadınla göz göze geldiğimde, tanrılar canımı alacaksa bile bu kadını kendi karım yapmak istiyorum diye düşündüm. Benim olacaktı, aklımdaki tek düşünce işte buydu. Bu sizlerin düşündüğü gibi sadece şehvetten ibaret bir his değildi. O anda konu sadece şehvet olsaydı ben o kadına tekmeyi basar, kaçar giderdim. Adamın kanını da kılıcıma bulaştırmak zorunda kalmazdım. Ancak o hafif karanlık çalılıkta, kadının yüzüne dikkatlice bakınca, adamı öldürmediğim sürece buradan asla ayrılamayacağımı anladım.

Fakat adamı öldürsem bile bunu alçakça yapmak istemiyordum. İplerini çözdüm ve kılıçla vuruşalım dedim (sedir ağacının dibinde duran ip o zaman kenara attığım ipti). Beti benzi atmış adam koca kılıcını çekti, sonra ağzını bile açmadan, öfkeyle bana doğru atıldı. Bu kılıçla vuruşmanın sonunun nereye vardığını söylememe gerek bile yok. Benim kılıcım yirmi üçüncü vuruşta rakibimin göğsünü deldi

geçti. Yirmi üçüncü vuruşta! Yirmi üçüncü vuruşta, lütfen bunu unutmayın. Hâlâ kendisine hayranlık duruyorum. Ne de olsa benim kılıcımın yirmi darbesine dayanan dünyadaki tek adam o. (Neşeyle gülümsedi.)

Ben adam yere düştüğü anda kana bulanmış kılıcımı indirdim ve kadından tarafa baktım. Ve sonra, nasıl olduysa, kadın ortalıktan kaybolmasın mı? Kadının nereye kaçtığını bulmak için sedir ağaçlarının arasına baktım. Ama yerdeki bambu yapraklarının üzerinde onun geçtiğini gösteren tek bir iz bile yoktu. Bir de kulaklarımı iyice açıp dinledim, tek duyabildiğim adamın gırtlağından gelen can çekişme hırıltılarıydı.

Belki de kadın biz kılıçla vuruşmaya başlar başlamaz yardım çağırmak için çalılıkları yararak kaçmış olabilir. Böyle düşününce, bu sefer benim hayatım tehlikede diye kılıçları, ok ve yayları çaldığım gibi yine önceki dağ yoluna çıktım. Orada kadının atı sessizce otları yiyordu hâlâ. Bundan sonra anlatacağım her şey boşa nefes tüketmek olur. He, Kyoto'ya varmadan önce kılıçtan kurtuldum, o da var.

Benim itirafım bundan ibaret. Zaten sonumun hapishanenin önündeki ağaçta bir gün boynumdan asılmak olacağını hep biliyordum, o yüzden en ağır ceza neyse verin gitsin. (Cüretkâr bir duruş.)

KİYOMİZU TAPINAĞI'NA GELEN KADININ İTİRAFI

O lacivert kimono giyen adam bana sahip olduktan sonra bağlı duran kocama baktı ve alaycı bir şekilde güldü. Kocam ne kadar da yıkılmıştı! Ancak kıvrandıkça da vücudunu saran ipler onu daha da çok sıkıyordu. Ben gayriihtiyari kocamın yanına hızla yuvarlanarak yaklaştım. Hayır, koşarak

yaklaşmaya *çalıştım* ama adam bir anda beni tekmeleyerek oraya yuvarladı. İşte tam da o andaydı. Ben kocamın gözünde, tarif edilemez bir ışıltının yer ettiğini fark ettim. Kelimelere dökmek imkânsız. Şimdi o gözleri düşününce bile tüylerim diken diken oluyor. Ağzı tek kelime etmeyen kocam, o anda gözlerinin içinde, kalbinde olan biten her şeyi anlattı. Üstelik gözlerinde yanıp sönen şey ne öfke ne de üzüntüydü. Sadece aniden çakan soğuk bir horgörüydü – bana karşı. Adam tarafından tekmelenmekten ziyade o gözlerindeki ifade beni çarpmıştı, kendimi bilmez bir hâlde bağırarak bir şeyler söyledim ve sonunda kendimden geçtim.

Nihayet kendime geldiğimde, o lacivert kimonolu adam gitmişti. Geride sadece sedir ağacının gövdesine bağlı duran kocam kalmıştı. Ben nihayet ölü bambu yapraklarının üstünde doğruldum ve kocamın yüzüne baktım. Ancak kocamın gözlerindeki şey az öncekinden hiç de farklı değildi. Yine aynı soğuk horgörü ve nefret. Utanç, üzüntü, öfke ve hayal kırıklığı... O zamanki hislerimi nasıl anlatacağımı bilmiyorum. Sallana sallana ayağa kalkarak kocamın yanına yaklaştım.

"Ah, kocam! Artık bu olandan sonra seninle yaşayamam. Ben hemen ölmeye hazırım. Ancak, ancak senin de ölmeni istiyorum. Sen benim utancıma şahit oldun. Bu bilgiyle seni arkamda canlı bırakamam."

Bütün gücümle bunları söyledim. Kocam nefretle bana bakmaya devam etti. Yüreğim parçalanacak gibiydi ama kendimi kontrol ettim ve çalılıklarda kocamın kılıcını bulmaya çalıştım. Ancak hırsız çaldığı için çalılıkta ne kılıç ne de yayı ve okları bulabildim. Neyse ki ayağımın yanında yere düşmüş olan hançer duruyordu. Ben o hançeri havada sallayarak kocama şöyle dedim:

"İşte, lütfen izin ver de canını alayım. Ben de hemen arkandan geleceğim."

Kocam bu sözleri duyunca nihayet dudaklarını kıpırdattı. Tabii ağzı bambu yapraklarıyla dolu olduğundan sesi biraz olsun duyulmuyordu. Fakat ona baktığımda, sözlerini hemen anladım. Kocam beni aşağılayarak tek kelime söylüyordu: "Öldür". Ben hâlâ yarı rüyada gibiydim, kocamın açık mavi suikan kimonosunun göğsüne bıçağı batırdım.

İşte o sırada tekrar bilincimi kaybetmiş olmalıyım. Etrafıma baktığımda, kocam bağlanmış hâldeydi ve nefes almayı bırakmıştı. O yeşile çalan solgun yüzün üzerinde, bambu yapraklarına karışmış sedirli gökyüzünden, batıdan gelen bir çizgi güneş ışığı düşüyordu. Ben hıçkırıklarımı yutarak cesedin iplerini çözüp attım. Sonra, sonra ben ne mi yaptım? Bunu artık söyleyebilecek gücüm yok. Kendimi öldürecek gücüm yoktu işte. Bıçağı boğazıma batırmayı denedim, dağın eteklerindeki göle kendimi attım, birçok yol denedim fakat ölemedim işte, bundan gurur duyuyor da değilim. (Çaresizce gülümser.)

Benim kadar iradesiz birini şefkati büyük Kanzeon[1] bile gözden çıkarmıştır belki. Fakat kocasını öldüren ben, haydudun sahip olduğu ben, acep ne yapmalıyım? Acep ben... acep ben... (Aniden hıçkırıklara boğulur.)

ÖLÜ ADAMIN RUHUNUN BİR ŞAMAN ARACILIĞIYLA VERDİĞİ İFADE

Eşkıya, karıma sahip olduktan sonra, oracığa oturup bir öyle bir böyle diyerek karımı teselli etmeye başladı. Ben

1 Mayahana Budizmi'nde bütün insanların kurtarıcısı olan merhametli tanrı anlamına gelir. –*çn*

tabii ki ağzımı açamadım. Vücudum da bir sedir ağacının gövdesin bağlıydı. Fakat bu süre zarfında defalarca karıma göz kırptım. "Bu adamın sözlerini ciddiye alma, ne söylerse söylesin yalan olduğunu bil." Ben bunları demek istedim. Ancak karım, gözleri dizlerine sabitlenmiş, bambu yapraklarının üzerinde sessizce oturuyordu. Nereden baksan hırsızın sözlerine inanıyor gibi görünüyordu. Kıskançlıkla kıvrandım. Fakat hırsız ağzından giriyor burnundan çıkıyor, ustaca konuşmaya devam ediyordu: "Bir defa vücudun kirlendiyse, artık kocanla olan ilişkinden hayır gelmez. Durum böyleyken kocanın arkasından gitmektense benim karım olmak istemez misin? Ben seni çok beğendiğimden bu kadar feci bir şey yaptım." Eşkıya onunla böyle küstahça konuşuyordu işte!

Eşkıya böyle şeyler söyleyince karım da hüzünle yüzünü yukarı kaldırdı. Karımın o zamanki kadar güzel olduğunu hiç görmemiştim. Fakat bu güzel karım ben şimdi onun önünde bağlı dururken, hırsıza nasıl cevap verdi dersiniz? Ben arafta gidip geliyor olsam da, karımın cevabını her düşündüğümde, öfkemden yanmadığım bir an yok. Karım tam olarak şöyle dedi: "Öyleyse beni istediğin yere götür!" (Uzunca bir süre susar.)

Karımın günahları bununla bitmiyor. Hepsi bu kadar olsaydı bu karanlığın içinde şimdiki kadar acı duymayacaktım. Fakat karım sanki bir rüyadaymış gibi eşkıyanın elinden tutmuş çalılıkların dışına gidiyordu ki bir anda yüzünün rengi soldu ve sedirin dibindeki beni parmağıyla işaret etti. "Öldür onu. O hayattayken seninle olamam!" Karım aklını kaçırmış gibi tekrar tekrar böyle bağırıyordu: "Lütfen öldür onu!" Bu sözler beni şu an dahi bir fırtına gibi

baş aşağı, uzak bir karanlığın derinliklerine savuruyor. Bu kadar lanet dolu söz bir insanoğlunun ağzından hiç çıkmış mıdır acaba? Bu kadar lanet dolu sözün bir insanın kulağına girdiği hiç olmuş mudur acaba? Bir defa bile bu kadar (birdenbire aşağılayıcı bir gülümseme)... Bu sözleri duyunca eşkıyanın bile yüzünün rengi attı. "Lütfen öldür onu!" Karım böyle bağırarak onun koluna yapıştı. Hırsız öylece karıma bakıyor, öldüreceğim de demiyor, öldürmeyeceğim de demiyordu. Daha ne olduğunu anlayamadan, karımı tek bir tekmeyle yerdeki bambu yapraklarının üzerine devirdi (tekrar aşağılayıcı bir gülümseme). Eşkıya sessizce kollarını göğsünde bağladı ve benim hâlime baktı. "Bu kadınla ne yapacaksın? Onu öldüreyim mi yoksa kurtulsun mu? Cevap vermek için sadece başını salla yeter. Öldüreyim mi onu?" Sadece bu sözlerinin hatırına bile eşkıyayı işlediği suç için affetmek isterim. (Tekrar uzun süre susar.)

Ben tereddüt ederken karım bir çığlık koyverdi ve hemen çalılığın derinliklerine doğru koşmaya başladı. Eşkıya da peşinden koştu ama sanırım kimonosunun kolunu bile yakalayamadı. Ben sadece bir serap gibi bu manzarayı izledim.

Eşkıya, karım kaçtıktan sonra kılıçlarımı, yay ve oklarımı aldı ve ipimi tek bir yerden kesti. "Bu sefer kaçma sırası bende." Hırsızın çalılığın dışına doğru kaybolup giderken böyle mırıldandığını hatırlıyorum. Ondan sonra her yer sessizlikle doldu. Hayır, birinin ağlama sesini duyuyordum. İpi çözerken dikkatle dinledim. Fakat bu ağlama sesi meğer benim kendi ağlama sesimmiş. (Bir uzun susuş daha.)

Sedir ağacının dibindeki yorgunluktan bitkin hâle gelmiş bedenimi kaldırdım. Önümde karımın düşürdüğü hançer parlıyordu. Onu alıp bir hamleyle göğsüme sapladım.

Ağzımdan kan geldi ama hiç mi hiç acı duymadım. Sadece göğsüm soğudukça etraf bir kat daha sessizleşti. Ah, nasıl bir sessizlikti bu. Bu dağın derinliklerinde bulunan çalılıkların üstündeki gökyüzünden tek bir kuşun şarkısı bile duyulmuyordu. Yalnızca sedir ve bambuların üzerinde kimsesiz bir güneş ışığı kıpırdanıyordu, o da giderek zayıflıyordu. Sedir ağaçları veya bambular silikleşmeye başladı. Ben de orada yatmışken derin bir sessizlik tarafından kucaklandım.

O sırada biri sessiz adımlarla yanıma geldi. O tarafa bakmaya çalıştım. Fakat etrafımı artık karanlık sarmıştı. Birisi –o görünmeyen birisinin eli– yavaşça bıçağı göğsümden çıkardı. Aynı anda ağzımın içine yeni bir kan dalgası yükseldi. Ardından sonsuza dek sürecek arafın[1] karanlığına gömüldüm.

1921

1 Budizm inancında ölenlerin başka bir canlı olarak doğana kadar beklediği yer. –*çn*

BURUN

Yüce Rahip Naigu'nun burnu dedin mi İkeno-O civarında herkes neden bahsettiğini anlardı. Uzunluğu on beş yirmi santim kadar vardı, üstdudağının tepesinden çenesine kadar düşüyordu. Şekli ise kökünden ucuna kadar aynı kalınlıktaydı. Deyim yerindeyse, yüzünün ortasından uzun bir sosis gibi sarkıyordu.

Elli yaşını geçmiş Naigu, Budizm'in yoluna girdiği eski günlerden, imparatorluk özel rahipliği mertebesine yükseldiği bugüne kadar içten içe burnu yüzünden ıstırap çekiyordu. Tabii ki, dışarıya karşı o kadar da umursamıyorum dercesine bir yüz ifadesi takınıyordu. Bu sadece kendisini öteki dünyadaki Cyodo'ya[1] adaması gereken bir rahip olduğunu ve burnu için endişelenmesinin kötü bir şey olduğunu düşündüğünden değildi. Aksine, burnunu kafasına taktığını insanların bilmesini istemediğindendi. Naigu'yu günlük konuşmalarda burun kelimesinin geçmesi kadar korkutan bir şey daha yoktu.

1 Cyodo: Saf Topraklar ya da Pak Topraklar anlamına gelir. Budizm'in bir mezhebinin adıdır ve aynı zamanda öteki dünyadaki Buda'nın yaşadığı yer olan tüm acı ve kötülüklerden uzak cennet anlamındadır. –*çn*

Naigu'nun burnuyla dertlenmesinin iki nedeni vardı: Birincisi, uzun bir buruna sahip olmanın zorluğuydu. Misal, tek başına yemek yiyemiyordu. Tek başına yerse burnunun ucu metal yemek kâsesinin içine kadar iniyordu. Bu nedenle Naigu müritlerinden birini yer masasının diğer tarafına oturtup yemeğini yerken ona yaklaşık 3 santim eninde 60 santim uzunluğundaki bir tahtayla burnunu yukarıda tutturuyordu. Ancak bu şekilde yemek yemek, hem kaldıran mürit için hem de burnu kaldırılan Naigu için hiç de kolay bir iş değildi. Bir kereliğine bu müridinin yerine geçen çömez hapşırıp sallandığında eli titreyince, burnunu pirinç lapasının içine düşürmüş, bu olay bütün Kyoto halkının diline dolanmıştı; ama Naigu'nun burnu yüzünden ıstırap duymasının asıl nedeni bu da değildi. İncinen özsaygısı yüzünden ıstırap duyuyordu.

İkeno-O kasabasının halkı Yüce Rahip Naigu'nun dünya zevklerini terk etmiş olmasının onun için bir saadet anlamına geldiğini söylüyordu çünkü bu burnuyla, onun karısı olmak isteyecek bir kadın çıkmaz diye düşünüyorlardı. Halkın arasında, aslında böyle bir burnu olduğu için dünyevi hayatı terk ettiğini söyleyenler bile vardı. Fakat Naigu, rahip olması sayesinde burnu yüzünden çektiği çilenin azaldığını hiç düşünmemişti. Naigu'nun özsaygısı zaten o kadar incinmişti ki bir eşinin olup olmaması gibi ikinci dereceden bir konu onu daha fazla etkileyemezdi. Hâl böyleyken Naigu, hem isteyerek hem de istemeyerek gururunda açılan yaraya çare bulmaya çalıştı.

Naigu'nun aklına gelen ilk fikir, bu uzun burnu olduğundan daha kısa göstermekti. Kimse yokken aynanın karşısına geçiyor, yüzüne çeşitli açılardan bakarak hevesle bir açı tut-

turmaya çalışıyordu. Nedense sadece yüzünün pozisyonunu değiştirerek rahatlayamıyordu ve bir yanağına elini dayıyor, çenesinin ucuna parmağını koyup sabırla aynaya bakmaya devam ediyordu. Ancak bunca zamandır burnu bir kere bile onu tatmin edecek derece kısa görünmedi. Zaman zaman, bunu kendine dert ettikçe işler iyice ters tepiyor, burnunun olduğundan daha da büyük göründüğü hissine bile kapılıyordu. Böyle anlarda Naigu aynayı kutusuna kapatırken bir geç kalmışlık duygusuyla derin bir nefes alıyor, gönülsüzce yarıda bıraktığı rahlesine Kannon sutrasını[1] okumaya dönüyordu.

Diğer yandan Naigu sürekli insanların burunlarına takılıyordu. İkeno-O Tapınağı rahiplerin hayrına ziyarete açılan, sutra üzerine eğitimler düzenlenen, birçok halka açık etkinliğin düzenlendiği bir tapınaktı. Tapınak alanında rahiplerin barınakları aralıksız yapılmıştı, Japon tarzı hamamında rahipler her gün suyu kaynatıyorlardı. Hâl böyleyken buraya giren çıkan rahiplerin sayısını bilen yoktu. Naigu bu rahiplerin yüzlerine sabırla bakıyordu. Bir kişi bile olsa, kendisi gibi burna sahip bir insan bulup rahatlamak istiyordu. Onun gözüne ne lacivert suikan denen kıyafetler ne de beyaz katabira denen kıyafetler görünüyordu.[2] Zaten sarı şapkaları[3], mavi ayin giysilerini görmeye o kadar alışmıştı ki bunların varlığıyla yokluğu da onun için fark etmiyordu.

1 Buda'nın insanları acılar ve zorluklardan nasıl kurtaracağını anlatan *hokekyo* adlı sutranın 26. bölümünü oluşturan sutra. Japonya ve Çin'de sıklıkla okunmaktadır. –*çn*

2 Suikan ve katabira: Heian döneminde kullanılan ince kumaştan yapılmış erkek giysileridir. Suikan daha çok devlet görevlileri tarafından kullanılmıştır. –*çn*

3 Heian Dönemi'nde (794-1185) sarı renk, Budist rahiplerin çok kullandığı bir renkti. –*çn*

Naigu insanları görmüyor sadece ve sadece burunları görüyordu. Ancak kemerli burunlara rastlansa da kendisininki gibi bir burun bulamıyordu işte. Bu *bulamamaların* üst üste birikmesiyle birlikte Naigu'nun kalbi giderek daha fazla rahatsız olmaya başladı. Sürekli böyle hissettiği için Naigu insanlarla konuşurken aşağı doğru sarkık olan burnunun ucunu farkında olmadan tutuyor, toy biriymiş gibi insanların karşısında kızarıp bozarıyordu.

Sonunda Naigu, Budist kutsal kitaplarında ve onlar dışındaki kitaplarda kendisininkine benzer burnu olan birini bulursa en azından gönlüne biraz su serpilir diye düşündü. Ancak Mokuren ya da Şarihotsu'nun[1] uzun burunlu olduğunu hiçbir sutra yazmıyordu. Tabii ki, Ryucu[2] ve Memyo[3] da sıradan burna sahip Bodhisattva[4] idiler. Naigu eski Çin hakkında konuşulurken Shu Han'ın imparatoru Liu Bei'nin kulaklarının uzun olduğunu duymuştu, eğer uzun olan burnu olsaydı, kendi yapayalnızlığının ne kadar da hafifleyebileceğini düşündü.

Naigu'nun bir yandan bu edilgen çabalarda bulunurken diğer yandan aktif olarak burnunu kısaltmanın yöntemlerini denediğini söylemeye gerek yok. Bu yolda neredeyse elinden gelen her şeyi yaptı. Karasu-uri denen kabağı kaynatıp içmeyi, fare sidiğini burnuna sürmeyi denedi. Ancak ne yapsa etse de burnu hiç aldırmaksızın on beş yirmi santim kadarlık boyuyla üstdudağının tepesinden aşağı doğru sallanmaya devam ediyordu.

Fakat bir sonbaharda, Naigu'nun bir işini de görmek

1 Makuren ve Şarihptsu Buda'nın on büyük müridinden biridir. –*çn*
2 2. yüzyılda doğmuş Hintli Budist rahip. –*çn*
3 2. yüzyılda doğmuş Hintli Budist rahip, şair. –*çn*
4 Kendisini canlıların Buda'ya ulaşmasını sağlamaya adamış kişi. –*çn*

üzere Kyoto'ya gitmiş olan müridi, tanıdığı bir doktordan uzun burunları kısaltmanın yöntemini öğrenmişti. Bu doktor, aslında Çin'den gelmişti ve o sırada Çorakuci adlı tapınağa hizmet eden üst rütbeden bir rahipti.

Naigu her zamanki gibi burnunu umursamadığını gösteren bir tavırla ve bilinçli olarak bu kür için hemen istekli olmadı. Onun yerine hiç oralı değilmiş gibi bir tavırla, her yemekte bu iş için müridini yormak istemediği gibi şeyler söylüyordu. Elbette, içten içe müridi olan keşişin kendisini bu yöntemi denemeye ikna etmesini bekliyordu. Müridi olan keşişin de Naigu'nun bu taktiğinin farkında olmaması mümkün değildi. Mürit buna karşı bir tepki göstermiyordu, onu harekete geçiren Naigu'nun böyle bir taktiğe yönelmesi karşısında duyduğu acıma hissiydi. Keşiş müridi, Naigu'nun beklediği gibi var gücüyle onu ikna etmeye çalıştı. Naigu da sonunda kabul etti.

Bu yöntem, burnu sıcak suda kaynatmak ve birine burnu çiğnetmekten ibaret oldukça basit bir yöntemdi.

Tapınağın hamamında her daim su kaynatılıyordu. Böylece müridi el değmeyecek kadar sıcak olan suyu tapınağın hamamından hemen bir kovaya doldurup getirdi. Ancak burnunu doğrudan bu kovaya sokarsa, sıcak suyun buharı ile yüzü yaralanabilirdi. Bu yüzden ahşap bir tepsiye bir delik açıp bunu kapak olarak kullanmaya ve delikten de burnunu sıcak suya sokmaya karar verdi. Naigu bu sıcak suya sadece burnunu daldırdığında hiç sıcak hissetmedi bile. Bir süre sonra mürit:

"Artık yeterince kaynamıştır, efendim," dedi.

Naigu acı acı gülümsedi. En azından bu kadarını duymakla kimsenin burnundan bahsedildiğini tahmin edeme-

yeceğini düşünmüştü. Burnu kaynar suda haşlandıkça pire ısırmış gibi kaşınıyordu.

Müridi keşiş, Naigu ahşap tepsinin deliğinden burnunu çıkarınca, hâlâ buharı tütmeye devam eden burnu iki ayağıyla, var gücüyle çiğnemeye koyuldu. Naigu yerde yatmış, burnunu döşeme tahtasına uzatarak mürit keşişin ayaklarının gözlerinin önünde bir aşağı bir yukarı hareket edişini izliyordu. Mürit keşiş, zaman zaman acıyan bir yüz ifadesiyle, Naigu'nun kel kafasına bakarak şöyle dedi:

"Acıyor mu, efendim? Doktor üstüne var gücünüzle basın, dedi ama... acıyor mu, efendim?"

Naigu başını salladı ve canının acımadığını söylemeye çalıştı. Ancak burnuna basıldığı için boynunu istediği gibi hareket ettiremiyordu. Gözlerini yukarı kaldırdı, müridi keşişin ayaklarındaki çatlaklara bakarken, öfkeli bir sesle, "Acımıyor dedik!" dedi.

Aslında burnun tam da kaşınıp duran yerlerini çiğnediği için acı verici olmaktan ziyade rahatlatıyordu.

Bir süre üzerine bastıktan sonra burnunda akdarı tohumları gibi bir şeyler oluşmaya başladı, bir süre sonra da burnu ızgarada pişirilen tüyleri yolunmuş bir kuş gibi göründü. Mürit keşiş bunu görünce durdu ve kendi kendine konuşur gibi, "Bunları cımbızla çekmem gerekiyor şimdi," dedi.

Naigu bıkkınlıkla yanaklarını şişirdi[1] ve bir şey demeden kendisini müridinin ellerine bıraktı. Elbette, mürit keşişin çabası için minnettardı. Genç adamın ince düşünceliliğini takdir etse de burnuna bir *eşya* gibi muamele edilmesinden rahatsızlık duyuyordu. Naigu güvenilmeyen bir doktor tarafından ameliyat edilen hasta gibi bir yüz ifadesiyle, müridi

1 Yanaklarını şişirmek Japon kültüründe memnuniyetsizlik ve kızgınlık belirtmek için yapılan bir mimiktir. *–çn*

keşişin cımbızla burnunun gözeneklerindeki yağları çıkarmasını izledi. Yağlar, bir kuş tüyü sapına benziyordu ve bir santimden az uzundu.

İşlem bitince mürit keşişin yüzü rahat bir nefes almış gibi rahatladı. "Şimdi bunu tekrar kaynatırsak tamam olacak," dedi.

Naigu onaylamaz şekilde kaşlarını çatsa da mürit keşişin sözünü dinledi.

İkinci kaynatmadan sonra burun öncekinden daha kısa görünür hâle geldi. Bu burun şu bildiğimiz kemerli burunlardan pek farklı değildi gerçekten de. Naigu bu kısalmış burnunu okşayarak müridi keşişin çıkarıp getirdiği aynaya ne yapacağını bilemez bir edayla, ürke ürke baktı.

Burun –o çenenin altına kadar inen burun– küçülmüş ve şimdi sadece üstdudağının üstünde pes etmiş bir kalıntıdan ibaret kalmıştı. Yer yer görünen kırmızı lekeler muhtemelen üzerine basılmasındandı. Buna kimse gülemezdi artık! Aynanın içindeki Naigu'nun yüzü, aynanın dışındaki Naigu'nun yüzünü görünce memnuniyetle gözlerini kırpıştırdı.

Ancak o gün, bütün vaktini burnum acaba tekrar uzar mı korkusuyla geçirdi. Naigu sutraları sesli okurken de yemek yerken de her fırsatta elini uzatıp hafifçe burnunun ucuna dokunuyordu. Ama burnu uslu uslu dudağının üstünde duruyor ve hiç de oradan aşağı sarkıp inecek gibi görünmüyordu. Gece olunca uyudu ve ertesi gün erkenden uyanınca Naigu ilk olarak burnunu okşadı. Burnu hâlâ aynı şekilde kısaydı. Naigu yıllar yılı uğraşarak Lotus Sutrası'nı[1] elyazısıyla çoğalttığı zamanki gibi bir huzurla doldu.

1 Budizmin ilk dönemlerinde oluşmuş temel kitaplarından biri. Bütün insanların Buda'ya yükselebileceklerini anlatır. *–çn*

Fakat iki üç gün geçine Naigu şaşırtıcı bir şeyi keşfetti. Arada bir iş için İkeno-O Tapınağı'na uğrayan samuray, eskisinden daha çok tuhafına gittiğini belli eden bir yüzle, zar zor konuşuyor, gözlerini Naigu'nun burnundan ayıramıyor, sürekli burnuna bakıyordu. Bununla da kalmıyordu, bir zamanlar Naigu'nun burnunu pirinç lapasına düşüren çömez de vaaz salonunun dışında Naigu'ya rast geldiğinde başta yere bakarak güldüğünü belli etmemeye çalıştı ama sonraları kendini tutamayarak kahkahalarla gülüverdi. İşlere bakan acemi rahipler de yüz yüze olduklarında edeple dinliyorlardı ancak Naigu arkasını döner dönmez kıs kıs gülüyorlardı, bu ne birinci ne de ikinci defaydı...

Naigu başlarda bunu kendi yüzünün değişmesine yordu. Ancak görünen o ki bu çözümleme, olayı yeterince açıklamaya yetmiyordu. Tabii ki çömez ya da alt mertebedeki rahiplerin gülmelerinin sebebi bu olabilirdi. Ancak burnunun uzun olduğu eski günlerdeki gülmeleri ile şu anki gülmeleri arasında ne anlama geldiğini bilemediği bir farklılık vardı. Alışkın oldukları uzun buruna göre, görmeye alışmadıkları kısa burun daha komik görünüyordur diye gülüyorlardı belki. Fakat yok, bunda başka bir iş olmalıydı.

"Önceden böyle ulu orta gülmüyorlardı."

Bizim saygıdeğer Naigu okumaya başladığı sutrayı bırakıp kel başını yana doğru eğerek arada bir böyle hayıflanıyordu. Böyle anlarda dalgınlaşıyor, yanı başındaki duvara astığı Fugen'in[1] resmine bakarak burnunun henüz uzun olduğu dört beş gün öncesini hatırlayıp, "Artık parasız pulsuz kalan birinin, eskiden varlık içinde yüzdüğü zamanları

1 Fugen her konuda bilge olan demektir ve genellikle bir file binmiş olarak tasvir edilen, kendisini canlıların aydınlanmasına adamış bilge ve aydınlanmış kişidir. *–çn*

hatırladığı gibi" hüzünlere dalıyordu. Naigu'da maalesef bu soruna çare bulabilecek bilgelik yoktu.

İnsanoğlunun kalbinde birbiriyle zıt iki duygu vardır. Tabii ki, başkasının sefaletine acımayan insan yoktur. Ancak kişi bir şekilde bu talihsizliğin üstesinden gelmeyi başarabildiğinde, bu sefer diğerlerinde bir hayal kırıklığı hissi doğar. Hatta biraz abartmak gerekirse, o kişiyi yine aynı talihsizlikte görmek ister insanoğlu. Sonra, farkında olmaksızın o kişiye karşı bir düşmanlık hissedilir. Naigu'nun rahatsızlığının sebebi İkeno-O'daki rahiplerin ve diğer insanların davranışlarındaki egoizmi tam olarak anlamadan da olsa hissetmesinden başka bir şey değildi.

Bu nedenle Naigu her geçen gün biraz daha aksileşmeye başladı. Kimseyi azarlamadan iki kelime edemez olmuştu. Nihayetinde o burnunu tedavi eden müridi bile, "Bu gidişle Buda, Naigu'yu bize böyle davrandığı için cezalandıracak," diye arkasından konuşur hâle geldi. Naigu'yu özellikle kızdıran ise şu yaramaz çömezdi. Bir gün aniden bir köpeğin yüksek sesle havladığı duyuldu, Naigu şöyle bir dışarıya çıkıp baktığında gördü ki çömez altmış santimlik bir ağaç parçasını savurarak, uzun tüylü, bir deri bir kemik kalmış bir köpeği kovalıyordu. Sadece kovalamıyordu. Üstüne üstlük köpeği taklit ederek, "Burnuma vurmayın! Ehehe! Burnuma vurmayın!" diye bağırarak koşturuyordu. Naigu çömezin elinden sopayı çekip aldı ve onu çömezin suratına yapıştırıverdi. Bu tahta parçası eskiden burnunu kaldırırken kullandığı sopaydı.

Burnu pekâlâ kısalmıştı kısalmasına ama Naigu burnunun kısalmasının başına açtıklarından illallah etmişti.

Sonra bir gece olanlar oldu. Hava kararıktan sonra aniden rüzgâr çıkmış olmalıydı, kulenin çanının her çınlayışın-

da sesi yastığına kadar gelip başını şişiriyordu. Üstelik soğuk hava da buna eklenince yaşlı Naigu uyumak istese de uykuya dalamadı. Yorganında bir sağa bir sola dönüp dururken bir an burnunun karıncalanır gibi kaşınmaya başladığını fark etti. Eliyle yokladığında sanki biraz burnu akıyor gibiydi ve şişmişti. Nedense sadece burnunun ateşi vardı sanki.

"Zorla kısalttığımdan bir hastalığa tutuldum galiba."

Naigu, Budist sunağının önünde hoş kokulu bir çiçek sunar gibi uzattığı elleriyle burnunu bastırırken böyle mırıldandı.

Ertesi sabah, Naigu her zamanki gibi erkenden uyandığında, tapınağın bahçesindeki mabet ağaçları ile atkestaneleri bir gecede sarı yapraklarını dökmüştü ve bahçe yerlere altın serilmiş gibi parlıyordu. Muhtemelen tapınağın çatısı buz tuttuğu için henüz zayıf sabah güneşinde bile tepedeki dokuz halka göz kamaştırarak parlıyordu. Yüce Naigu örgülü panjurların kalkmış olduğu verandada dikilerek derin bir nefes çekti.

Neredeyse unuttuğu bir his, Naigu'ya o anda geri gelmişti.

Naigu telaşla elini burnuna attı. Eline değen dün geceki kısa burun değildi. Üstdudağının tepesinden çenesinin altına kadar sarkan yaklaşık on beş, on sekiz santimlik o eski uzun burnuydu. Naigu burnunun bir gecede tekrar eskisi gibi uzadığını anladı. Bununla aynı anda, burnunun kısaldığı zamanki gibi bir neşenin bir tekrar içini doldurduğunu hissetti.

"Şimdi artık hiç gülen olmayacak."

Naigu yürekten böyle fısıldadı kendi kendine ve uzun burnunu seher vaktinde sonbahar rüzgârında dalgalandırdı.

1916

CEHENNEM TABLOSU

I

Horikava'nın Büyük Beyi gibi bir zat, ne bu zamana kadar dünyaya gelmiştir ne de bundan sonra gelecektir. Söylentiye göre zatıâlilerinin doğumundan önce valideleri hanımefendinin rüyasında Daitoku Myo[1] görünmüştür. Uzun sözün kısası doğuşuyla bile sıradışı biriydi. Hâl böyleyken yaptıklarının içinde bize küçük dilimizi yutturmayan tek bir şey bile yoktu. Hemen söyleyeyim, Horikava'nın konağının büyüklüğüne bile bakmak yeterdi, görkemli mi desem, şatafatlı mı desem, ne desem de bizler gibilerin sıradan akıllarının yetmediği bir duruşu vardı. Uzun tartışmalara girerek onun karakterini İlk Çin imparatoruyla ya da Yodai[2] adlı Çin imparatoruyla karşılaştıranlar çok olurdu ama bunlar, atasözünde söylendiği gibi körlerin bir file dokunarak onu betimlemesine benzer. Kendisi kesinlikle öyle sadece ken-

1 Mistik Budizm'in beş büyük tanrısından biridir. –*çn*

2 604-618 yılları arasından tahtta kalan zalimliği ile meşhur Çin imparatoru. –*çn*

dini düşünen, güç sarhoşu olmuş biri değildi. Bunun yerine sıradan halkı önemseyen deyim yerindeyse onlarla gülüp onlarla ağlayan gönlü geniş biriydi.

İşte bu sebeple geceleyin kendisi, Nico Omiya'da yüz goblinin gece geçit törenine[1] denk gelse bile ürkmezdi. Higaşi Sanco'daki Kavara Sarayı'na musallat olduğu söylenen eski Naip Toru'nun ruhunun bile Büyük Beyimiz'in onu azarlamasından sonra kaybolduğu söylenirdi. Böylesine heybetli olduğundan o zamanlar Kyoto'da yaşayan yaşlısı genci, kadını erkeğiyle herkes, Büyük Beyimiz dendiğini duyunca sanki Buda yeryüzüne tekrar inmiş gibi yerlere kapanırdı. Bir gün Beyimiz, saraydaki bir şölenden dönerken arabasındaki öküzlerden biri dizginlerinden boşanmış ve oradan geçen yaşlı birini yaralamış. Fakat yaşlı adam yaralanmasına rağmen iki elini birleştirip Beyimiz'in öküzü kendisine çarptığı için ihya olduğunu söyleyerek sevinçle şükretmiş.

Hâl böyle olunca, Beyimiz'in ömründe nesillerden nesillere aktarılacak sayısız hadise vardı. Verdiği şölenlerden birinde misafirlerine otuz beş beyaz at hediye etmişliği de bölgenin tanrısı köprüyü kabul etsin diye çok sevdiği oğlanlardan birini Nagara Köprüsü'nün ayağına gömdürerek kurban etmişliği de vardı.[2] Bunların yanı sıra ünlü Çinli hekim Hua Tuo'nun[3] tekniklerini öğreten Çinli keşişe, uyluğundaki çiçek hastalığı yarasını aldırmışlığı da olmuştu. Hepsini bir bir saymaya kalkarsak sonunu getiremeyiz. Ancak

1 Eski Japon anlatılarında geçer, canavar ve yokai denen doğaüstü güçlere sahip varlıkların geceleri dolaşmaya çıktığı ve bunların bir araya gelerek toplandığı söylenirdi. –*çn*

2 Binaların doğal afetler ya da düşmanlar tarafından yıkılmaması için yapılırken içerisine diri diri bir insan gömülürdü. –*çn*

3 (?-203). Anesteziyi ilk defa kullanması ile ünlü bir Çinli doktor. –*çn*

korkunç bir hadiseden bahsedecek olursak yadigâr sayılan ve cehennem sahnelerini gösteren Cehennem Tablosu'nun hikâyesinden daha korkuncu yoktur. Her zaman sakin bir mizacı olan Büyük Beyimiz bile sadece o zaman şaşkınlık alameti göstermişlerdi. Tabii ki, yanlarında hizmet için bulunan ben dahil diğer hizmetkârların, ruhlarımızı bedenlerimizden ayıracak kadar büyük bir korkuya kapıldığımızı söylememe gerek bile yok. İçlerinde bendenize gelince, O'na yirmi yıl boyunca hizmet etmiş olmama rağmen o olay kadar dehşetengiz bir şeyi hiç görmedim.

Lakin sizlere bu hikâyeyi anlatmadan önce Cehennem Tablosu'nu çizen ressam Yoşihide'den bahsetmem gerekir.

2

Yoşihide'nin adını duyunca bugün bile onu hatırlayanlar çıkacaktır. O zamanlar resim konusunda onu geride bırakabilecek tek bir kişi bile yoktu, o kadar ünlü bir ressamdı. Olayın yaşandığı zamanlar o artık ellisine merdiven dayamış olmalıydı. Görünüşte kısa boylu, bir deri bir kemik kalmış, huysuz, yaşlı bir adamdı. Büyük Beyimiz'in konağına gelirken hemen her zaman koyu kahve kimonolardan giyer, üstü uzun şapkalardan takardı. Karakterine gelince, iticiydi ve yaşlılara yaraşan bir tavrı yoktu, dudakları göze batacak kadar kırmızıydı, bu ürpertici görünümüyle insanı huzursuz eden bir canavarı andırıyordu. Sürekli boya fırçasını yaladığı için dudakları kırmızıya dönmüş diyenler de vardı ama ne kadar doğrudur bilinmez. Üstüne üstlük ağzı daha bozuk olanlar, Yoşihide'nin oturuş kalkışını maymuna benzetip ona Maymun Hide lakabını bile takmışlardı.

Maymun Hide lakabı aklıma bir şey getirdi şimdi. O zamanlar Büyük Beyimiz'in konağında Yoşihide'nin tek kızı nedimeliğe kabul edilmişti. Babasına hiç benzemeyen bu kız sevimli ve cana yakın biriydi. Küçük yaşta annesini kaybettiğinden midir bilinmez düşünceli, yaşına göre olgun, akıllı ve yaşı küçük olmasına rağmen çok duyarlı bir kızdı. Bu yüzden Büyük Beyimiz'in hanımı başta olmak üzere diğer hanımlar tarafından da sevilmekteydi.

Sonrasında Büyük Beyimiz'e bir şekilde birisi tarafından Tamba[1] vilayetinden insana alışık bir maymun hediye getirilmişti. Tam da haylaz yaşlardaki evin küçük beyi maymuna Yoşihide adını takmıştı. Zaten duruşuyla bile komik olan maymuna böyle bir isim takılınca konakta ona gülmeyen kimse kalmamıştı. Sadece gülüp geçseler yine iyi fakat yarı şaka yarı ciddi, kâh meydandaki ağaca mı çıktın, kâh çalışma odasının yerlerini sen mi kirlettin diye her daim Yoşihide ile uğraşıyorlardı.

Derken bir gün, Yoşihide'nin daha önce bahsettiğim kızı elinde erik dalına bağlanmış mektupla upuzun bir koridordan geçiyordu. Uzaktaki sürgülü kapının ardında, sanki ayağını incitmiş gibi duran maymun Yoşihide, her zaman yaptığı gibi direğe tırmanamayacak vaziyette, tek ayağını sürüyerek var gücüyle kaçmaya çalışıyordu. Dahası arkasından küçük bey tahta sopasını kaldırarak, "Mandalina hırsızı! Gel buraya!" diye bağırarak koşturmasın mı? Yoşihide'nin kızı bunu görünce önce biraz tereddüt ederek duraksadı. Maymun tam o anda kaçarak kızın kimonosunun eteklerine yapışıp acıklı bir sesle bağırmaya başlayınca,

1 Güneybatı Japonya'da eski bir beylik, günümüzdeki Tottori bölgesi yakınlarında kurulmuştur. –*çn*

kız aniden içini dolduran acıma duygusuna direnemedi. Bir eliyle erik dalını havada tutarken mor kimonosunun kolunu hafifçe sıyırdı ve nazikçe maymunu kucakladı. Küçük beyin önünde hafifçe eğilerek selam verip huzur veren sakin sesiyle, "Affınıza sığınırım, efendim. O sadece bir hayvan, lütfen bağışlayın," dedi. Fakat küçük bey bir hırsla peşinden koştuğundan sabırsızlanan bir yüz ifadesiyle ayağını birkaç kez yere vurarak, "Niye onu koruyorsun? O maymun bir mandalina hırsızı!" dedi.

"Hayvandır kusuruna bakmayınız..." Kız tekrar bu cevabı verdikten sonra hüzünlü bir gülümsemeyle, "Hem Yoşihide denilince kendi babam ceza alacakmış gibi hissettim, dayanamadım," diyerek cesurca ekledi. Böylelikle küçük bey de inadı bırakmış oldu.

"Demek öyle. Madem babanın canı için diyorsun, bu seferlik affediyorum."

İsteksizce geri çekilip sopasını bahçeye fırlattı ve öylece geldiği sürgülü kapıdan geri girdi.

3

Bu olaydan sonra küçük maymun ile Yoşihide'nin kızı yakınlaşmaya başladı. Küçük hanımın kendisine verdiği altından bir çanı kıpkırmızı bir ipe geçirip maymunun boynuna asmıştı. Maymun ise ne olursa olsun kızın yanından ayrılmıyordu. Bir gün kız soğuk algınlığından dolayı yatağa düştüğünde bile maymun kızın başucunda bekleyip bana öyle gelmiş de olabilir ama üzgün bir yüz ifadesiyle tırnaklarını ısırıp durmuştu.

Bu olaydan sonra gariptir ki kimse eskisi gibi bu kü-

çük maymuna eziyet etmez olmuştu. Aslında tam tersine sevilmeye başlamış, küçük bey bile zaman zaman kestane ya da hurmayla onu beslemekle kalmamış, samuraylardan biri maymunu tekmelediğinde epey kızmıştı. Sonrasında Büyük Beyimiz de oğlunun kızdığı o hadise kulağına gidince kızın maymunu da alarak huzuruna çıkarılmasını buyurmuşlardı. Kızın maymunu ne kadar çok sevdiğini de o vesileyle duymuş olmalı.

"Bu ataya saygılı davranışını takdir ettim," dedi. "İşte, al bunu."

Böylece Büyük Beyimiz'in isteği üzerine kıza ödül olarak kızıl renkli iç kimonosu hediye edildi. Bu arada maymun kızı ustalıkla taklit ederek kimonoyu elleriyle yukarıya doğru kaldırarak kibar bir biçimde kabul ettiğinden Büyük Beyimiz iyice keyiflenmişlerdi. Büyük Beyimiz'in bu kızı el üstünde tutması tamamıyla kızın anne babasına saygısını övmek istemeseydi. Kesinlikle etraftakilerin söylediği gibi cinsel bir ilgiyle alakalı değildi. Böyle bir söylentinin çıkması çok da mantıksız değildi ama bu konudan daha sonra detaylıca bahsedeyim. Büyük Beyimiz'in, ne kadar güzel olursa olsun ressamın birinin kızına karşı hisler besleyeçek biri olmadığını belirtmem gerekir.

Böylelikle Yoşihide'nin kızı itibar kazanarak huzurdan ayrıldı ama zeki ve yetenekli bir kız olduğu için diğer nedimelerin kıskançlığını üzerine çekmedi. Tam aksine o günden sonra maymunuyla beraber herkesin sevgisini ve ilgisini kazandı. Özellikle küçük hanımımızdan hiç ayrılmadığını söylersek yanlış olmaz, hatta gezi arabasıyla çıktığında bile istisnasız hep onun yanında oluyordu.

Şimdilik kızını bir kenara bırakıp tekrar babasına dö-

nelim. Maymun Yoşihide çok geçmeden herkesin sevgisini kazanırken asıl Yoşihide'den ise herkes nefret etmeye devam ediyordu, ona arkasından Maymun Hide elemeyi sürdürüyorlardı. Üstelik sadece konakta da değil. Doğrusu Yokokava'nın muhterem rahibinin bile Yoşihide'nin adı anılınca sanki iblis görmüş gibi yüzünün rengi değişirdi, ondan hazzetmezdi. (Aslında Yoşihide rahibin karikatürünü çizdiği için böyle oldu diyenler de var ama en nihayetinde dedikodu olduğu için doğruluğu şüphelidir.) Nitekim bu adamın nasıl biri olduğunu kime sorarsanız sorun, söylenenler hep aynıydı. Eğer kötü bir şey söylemeyen birine rastlarsınız, bu, ya iki üç ressam arkadaşından biridir ya da resimlerini bilip kendisinin kişiliğinden haberi olmayan biridir.

Ne var ki Yoşihide'nin sadece dış görünümü katlanılmaz değildi. Nefret edilmesine sebep olan çok daha kötü birçok huyu vardı ki nihayetinde kendi ektiğini biçiyor demekten öteye gidilemezdi.

4

O huylardan bahsedersek, cimri, merhametsiz, utanmaz, tembel, açgözlü biriydi. Tüm bunların içinde özellikle aşırı itici gelen kibirli ve küstah olmasıydı. Ülkemizin en iyi ressamı olduğunu burnu havada bir tavırla söyleyip dururdu. Sadece resim konusunda böyle kibirli olsa yine iyi. Normal insanların duyarlı davrandığı tüm toplumsal kurallardan ve geleneklerden tiksindiğini her fırsatta milletin gözüne sokardı. Yıllardır Yoşihide'nin çıraklığını yapmış bir çocuğun anlattığına göre bir gün Yoşihide asil bir adamın

malikânesindeyken Higaki isimli bir şamanın içine lanetli bir ruh girmiş ve o ruh çok korkunç bir mesaj iletmişti. Buna tanıklık eden Yoşihide olanları umursamadan fırça ve mürekkebi eline alıp kadının dehşet verici yüzünü dikkatlice çizmeye başlamıştı. O ruhun korkunç laneti bu adamın gözünden bakıldığında eğlenceden farksızdı.

Bu mizaçtaki bir adamın kutsal şeylere saygısız davranması kaçınılmazdı. Budist tanrıçalardan Kiçicoten'i resmederken bir fahişe gibi tasvir etmiş, Fudo adlı tanrıyı resmederken adliyeyi temizlesin diye hapisten çıkarılmış bir suçluyu model almıştı. Böylesine küstahlıklar yapıyordu ve kendisini sıkıştırdıklarında, "Benim çizdiğim Buda ve tanrılar beni cezalandıracakmış öyle mi?" diye kibirli bir tavırla umursamaz cevaplar veriyordu. Bu durum hâliyle çıraklarını ürkütüyordu, ileride cezalandırılmaktan korkarak vakit kaybetmeden onun yanından ayrılanların sayısı hiç de az değildi. Tek kelimeyle, kendine neredeyse "yeri göğü yaratan" adını verecekti. Kısacası göğün altında kendisinden daha büyük birinin olmadığına inanıyordu.

Dolayısıyla Yoşihide'nin resim dünyasında en tepede durduğuna inandığını söylememize gerek yok. Evet, resim konusunda gerek fırça darbeleri gerek renklendirmesi diğer ressamlardan tamamen farklıydı ve arasının bozuk olduğu meslektaşları tarafından kendisi düzenbaz olarak anılıyordu. Kavanari ya da Kanaoka gibi eski, büyük ustaların fırçasından çıkan eserler denince, ahşap kapılara çizilmiş erik çiçeklerinin mehtaplı gecelerde koklanabildiği, paravanda resmedilen saray hizmetlisinin flütünün sesinin bile duyulabildiği söylenirdi. Fakat Yoşihide'nin resimleri-

ne gelince grotesk ve tuhaf şeylerden başka bir şey söylenmiyordu. Örneğin Ryukaici Tapınağı'nın kapısına çizdiği, ruhun beş ayrı boyutta yeniden doğuşunu anlatan resminden bahsederken, karanlık çöktüğünde kapının altından geçerken ruhların iç çekmelerini, hıçkırarak ağlamalarını duyabildiklerini iddia ediyorlardı. Hatta resimdeki ölülerden, çürürken yayılan kokunun geldiğini söyleyenler bile vardı. Daha sonrasında Büyük Beyimiz'in isteği üzerine çizdiği nedimelerin portreleri hakkında da, portresi çizilen kişinin üç yıl içinde eriyip gidecek şekilde hastalanıp öldüğü söylentisi çıkmıştı. Yoşihide'yi eleştirenler, işte tüm bunlar Yoşihide'nin resimlerinin şeytanın sanatı olduğunun kanıtıdır, diyorlardı.

Lakin daha önce de söylediğim gibi, kendisi sapık biri olduğundan başkalarının aksine bu hâlinden övünç duyuyordu. Büyük Beyimiz bir gün şakayla karışık, "Senin için bir şey ne kadar çirkinse o kadar iyi sanki," dediğinde, ona yaşına uymayan kırmızı dudaklarıyla anlamlı ve ürpertici bir şekilde gülümseyerek, "Evet, öyle. Sıradan ressamların çirkin şeylerdeki güzelliği görebilmeleri mümkün değil," diye kibirle cevap vermişti. Her ne kadar ülkenin en iyi ressamı olsa da Büyük Beyimiz'in karşısına geçip böyle yüksek perdeden laflar etmesi de şaşılacak bir şeydi. Çırakları ona Çira Eicu lakabını takmıştı. Bildiğiniz gibi Çira Eicu, Çin'den *kibir* günahını yaymaya gelen uzun burunlu bir goblindir.

Fakat bu Yoşihide'nin bile –bu kelimelerle anlatılamaz, yoldan çıkmış Yoşihide'nin bile– yalnızca bir tane insani ve sevgi dolu bir yanı vardı.

5

Yoşihide genç bir nedime olan tek kızını deliler gibi seviyordu. O yanı buydu. Daha önce dediğim gibi kızı iyi kalpliydi, anne babasına düşkündü ve babasının ona olan düşkünlüğü de kızınkinden aşağı kalır değildi. Kızına gerek kıyafet, gerek saç süsü lazım olunca, hiçbir tapınağa beş kuruş bağış yapmaya bile yeltenmemiş olan bu adam paraya hiç acımadan kıyıyor, gerekenleri alıyordu. Bu adam söz konusu olunca bunları yaptığına insanın inanası gelmiyordu.

Yoşihide'nin kızına olan sevgisi saf bir sevgiydi. Ona iyi bir eş bulmayı hayalinden bile geçirmiyordu. Bilakis kızına yanaşan biri olursa, sokağın başıboş serserilerini toplayıp onun hesabını kesmekten de hiç çekinmezdi. Bu sebepten ötürü kızı, Büyük Beyimiz'in emriyle nedimeliğe yükseldiği zaman yaşlı adam buna razı olmamak için diretmiş, huzura çıkarak hoşnutsuzluğunu arz etmişti. Büyük Beyimiz'in kızın güzelliğinden çok etkilendiği ve babasının hayır demesine de aldırmadan onu maiyetine aldığı söylentisi de bu durumu görenlerin asılsız iddialarından ibaret olmalı.

Her ne kadar bu söylenti yalan olsa da çocuğuna aşırı düşkün bir babanın kalbiyle Yoşihide'nin her daim kızının görevden ayrılmasını dilediği bir gerçekti. Bir gün Büyük Beyimiz'in isteği üzerine Moncu'yu çocuk suretinde resmettiği zaman bunu Beyimiz'in en sevdiği çocuğun yüzünü kullanarak çizmiş, mükemmel bir eser ortaya çıkarmıştı. Büyük Beyimiz fazlasıyla memnun kalarak, "Dile benden ne dilersen. Sakın çekinme," sözleriyle beğenilerini belirtti. Bunun üzerine Yoşihide saygısını takınarak ne diyeceğini düşündü ve, "Eğer sizin için de uygunsa kızımı görevinden

azat edin," diyerek çekinmeksizin isteğini dile getirdi. Başka bir konak olsa neyse ama Horikava'nın Büyük Beyi'nin evinde, her ne kadar sevilse dahi böylesine gözü kara bir istekte bulunmak dünyada görülmüş müdür? Sakin mizaçlı Büyük Beyimiz bile bir an sinirlendiler, bir süre hiçbir şey söylemeden Yoşihide'nin yüzüne baktılar. Sonunda tükürür gibi, "Bu olmaz," dediler ve aniden ayağa kalktılar. Bunun gibi olaylar dört ya da beş kez daha yaşandı. Şimdi düşününce Büyük Beyimiz'in Yoşihide'ye olan bakışları her seferinde biraz daha soğuyordu. Yine bunun sonucunda kızı babası için endişelenmiş, çalışma odasına çekildiği zamanlar kimonosunun yenlerini ısırarak iç çeke çeke ağlar olmuştu. O sıralarda Büyük Beyimiz'in Yoşihide'nin kızına ilgi duyup hisler beslediği söylentisi gittikçe yayılmaya başlamıştı. Söylentilerin içinde, Cehennem Tablosu'nun ortaya çıkış sebebinin aslında kızın Büyük Beyimiz'i reddetmesi olduğu da vardı. Fakat elbette böyle bir şey mümkün değil.

Benim açımdan, Büyük Beyimiz'in kızı görevden almamasının sebebi kızın hâline acıması, inatçı babasının evine yollamak yerine burada yoksulluk çekmeden yaşamasını sağlamak istemesiydi. Başından beri iyi huylu, nazik olan bu kızı el üstünde tuttuğu şüphesizdi. Fakat işine geldiği gibi lafı çarpıtanlara göre, kıza ilgi duyduğu için böyle davranıyordu. Ama hayır, bunlar asılsız yalanlardı.

Tüm bunlar bir yana kızıyla ilgili bu olaylar yüzünden Yoşihide'nin Büyük Beyimiz gözünde itibarı epey kötüleşti. Ne düşündüler bilinmez ama Büyük Beyimiz birden onu huzura çağırdılar ve bir paravanın üzerine cehennemin resmini çizmesini emrettiler.

6

Ah o tablo! Dehşet verici manzara hâlâ capcanlı bir biçimde gözlerimin önüne geliyor şimdi.

Başka sanatçılar da cehennem tasvirleri dedikleri şeyler resmetmişlerdi ama Yoşihide'nin çizdiği diğer ressamlarınkinden oldukça farklıydı. Paravanın bir köşesine Cehennemin On Kralı[1] ve onun kölelerini çizerek başlamıştı. Daha sonra paravanın bir bölümüne kılıç dağını ve kılıç ormanlarını âdeta eritecek gibi görünen cehennemin kızıl alevlerini resmetmişti. Bu nedenle Çinlilere benzeyen cehennem zebanilerinin yer yer görünen sarı ve çivit mavisi kıyafetleri birbirine girmişti, nereye baksan yakıcı alev rengi, mürekkebe bulanmış siyah dumanlar ve altın tozuyla körüklenmiş kıvılcımlar çılgınca dans ediyordu.

Bu kadarıyla bile başlı başına insanları afallatmaya yetecek şekilde ustaca fırça kullanmıştı ama cehennem ateşinde yanarak ıstırap içindeki günahkârlar da alışılmış cehennem resimlerindekilere benzemiyordu. Nedenine değinecek olursak, Yoşihide çok sayıdaki günahkârın içinde en yüksek makam mevki sahiplerinden, en aşağıdaki dilencilere varıncaya kadar her sınıftan insanı resmedegelmişti. Gösterişli resmi kıyafetleriyle saray görevlisi, beş katlı kimonosuyla narin bir nedime, tespihini takınmış keşiş, topuklu takunyasıyla çömez samuray, asil kıyafetleri içinde aristokrat sınıfından bir kız çocuğu, elinde dua parşömenleriyle eski zamanların saray görevlisi diye tek tek saymaya devam edersek sonu gelmeyecektir. Her neyse, tüm bu çeşit çeşit insanlar, alev ve dumanlar içinde at ve öküz başlı zebanilerin işken-

1 Budizm'e göre cehennemde suçluları yargılayacak olan on tanrı. *–çn*

cesinden rüzgârla savrulan dökülmüş yapraklar gibi bir o yana bir bu yana kaçışıyorlardı. Saçları dirgene dolanmış, kol ve bacakları bir örümceğinki kadar kısalmış bir kadın, bir tapınak rahibesiydi galiba. Göğsüne mızrak saplanmış yarasa gibi baş aşağı duran adam bir validen başkası değildi. Bunların dışında demir sopalarla dövülenler, devasa taşlarla ezilenler, canavar kuşlar tarafından gagalananlar, zehirli ejderhanın çenesinde çiğnenenler... Günahkârların sayısı ne kadarsa işkenceler de ona göreydi, kaç türlüsü vardı bilinmez.

Ama onların içinde özellikle bir tanesi daha farklı ve korkunç görünüyordu. Sanki bir canavarın dişlerine benzeyen kılıç ormanını yararak boşluktan aşağı düşen öküz arabasıydı (düşerken kılıç ormanının kılıçlarına saplanmış cesetler her yana yayılmıştı). Cehennem rüzgârıyla aralanan perdeleriyle o arabanın içinde soylu bir kadınla karıştırılabilecek kadar gösterişli kıyafetlere bürünmüş bir saray kadını, uzun siyah saçları alevler içinde dalgalanırken bembeyaz boynunu bükmüş acılar içinde kıvranıyordu. O nedimenin hâli olsun, yanan öküz arabasının görüntüsü olsun ennetsu[1] cehenneminden fırlamış gibiydi. Tüm tablonun dehşeti bu tek figür üzerinde birikmişti sanki. Resme bakınca insanın kulağına istemsizce kadının muazzam çığlıklarını getirecek kadar muhteşem bir çalışmaydı.

Ah işte, buydu. İşte bunu çizebilsin diye o korkunç olay olmuştu. Yoksa Yoşihide bile olsa, böyle cehennemin dibinin ıstırabını onu yaşamadan nasıl resmedebilirdi? Yoşihide bu resmi bitirmek pahasına, canından bile vazgeçecek kadar

1 Ennetsu Cehennemi, Budizmde büyük günahları işleyenlerin gideceği cehennem bölümlerinden biri. –*çn*

büyük bir acı yaşadı. Zaten konu olan bu resimdeki cehennem, ülkenin bir numaralı ressamı Yoşihide'nin kendisinin de bir gün düşeceği cehennemdi.

O eşsiz Cehennem Tablosu'nu size anlatmak isterken aceleyle hikâyedeki olayların sırasını altüst ettim galiba. Ama şimdi Büyük Beyimiz'in Yoşihide'ye cehennemin resmini çizmesini emrettiği yere geri döneceğim.

7

O günden sonra Yoşihide beş altı ay boyunca konağa bile uğramadan sadece paravanın resmini çizdi. O kadar çocuğuna düşkün bir babanın, söz konusu resim çizimi olunca kızının yüzünü görmeyi bile aklından geçirmemesi tuhaf değil miydi? Daha önce bahsettiğim çırağın anlattıklarına bakılırsa bu adam her ne olursa olsun işe girişince sanki ona bir tilki[1] musallat oluyordu. Aslında o günlerdeki söylentilere göre Yoşihide'nin resim dünyasında isim yapmasının sebebi de ruhunu Şans Tanrısı'na satmasıydı. Onu resim çizerken gizlice izlerseniz, yalnızca bir tane değil önünde arkasında sağında solunda her yerinde toplanmış tilkileri görürdünüz diyenler bile vardı. Bir kez eline fırçasını alıp çizmeye başladığında tüm dünyayı unutuyordu. Gece gündüz kendini eve kapattığından gün yüzü gördüğü bile olmazdı. Özellikle cehennem paravanının resmini çizdiği zamanlar kendini aşırı biçimde kaptırmıştı.

Demek istediğim, gündüz bile panjurları kapatılmış odanın içinde şamdanların ışığı altında gizli boya karışım-

1 Japon ve Çin halk inançlarında tilkilerin doğaüstü güçleri olduğu inancı vardır. –*çn*

ları hazırlamak ya da öğrencilerine bazen tören kıyafetleri bazen de gündelik kıyafetler giydirip özene bezene resmetmek gibi şeylerden bahsetmiyorum. Böyle tuhaf şeyleri, Cehennem Tablosu'nu çizmiyor olsaydı da işine gömüldüğü zamanlarda her zaman yapan biriydi zaten. Ryugaici adlı tapınak için ruhun yeniden doğuşunun beş aşamasını resmettiği zaman, normal bir insanın gözlerini kaçıracağı bir cesedin önüne sakince oturup yarı çürümüş yüz ve uzuvları tek bir saç telini bile değiştirmeden resmine yansıtmıştı. Bu derece kendini kaptırmasının nereden kaynaklandığını anlayamayanlar da olacaktır. Şimdi detayları anlatacak pek zamanım yok fakat önemli kısımlardan bahsedebilirim.

Yoşihide'nin çıraklarından biri (bu daha önce bahsettiğim kişi) bir gün boyaları eritirken aniden ustası içeri girmiş ve, "Biraz kestirmeyi düşünüyorum ama bu aralar hep kötü rüyalar görüyorum," demiş. Pek de olağandışı bir şey olmadığı için çırak elini işinden ayırmadan, "Öyle mi efendim?" diye saygıyla yanıtlamış. Fakat Yoşihide daha önce hiç görülmemiş kadar hüzünlü bir ifadeyle, "Bu yüzden uyurken başucumda oturmanı istiyorum da..." diye çekingen bir tavırla ricada bulunmuş. Çırak ise ustasının nedense rüyalardan endişe duymasını garip bulsa da pek zahmetli bir iş olmadığı için kabul etmiş.

"Tamam o zaman," demiş Yoşihide, hâlâ endişeli bir biçimde, "benimle içeriye gel. Ben uyurken diğer çıraklardan gelen olursa içeriye alma," diye tereddütle eklemiş.

İçerisi dediği yer resim çizdiği odaymış. O gün de yine cam pencere kapalıymış, geceymiş gibi loş ışıklar yanıyormuş odada. Henüz sadece ucu yakılmış söğütten fırçayla eskizi çizilmiş olan Cehennem Tablosu katlanmış vaziyette

duruyormuş. Odaya girince Yoşihide dirseklerini yastık yapıp yorgunluktan ölüler gibi uyumaya başlamış. Ama daha yarım saat geçmemişken başucunda bekleyen çırağının kulağına, ustasından geldiğinden şüphe duyduğu, ürkütücü sesler gelmeye başlamış.

8

Duyulan başta sadece tek bir sesmiş fakat zamanla suyun altında boğulan birinin hırıltılı kesik kesik kelimelerine dönüşmüş.

"Neeee?" demiş ses, "Bana gelmemi mi söylüyorsun? Nereye? Nereye geleyim? Cehennemin dibine mi? Ennetsu cehennemine mi geleyim? Kimsin? Bunları söyleyen. Kimsin sen? Kim olabilirsin?"

Çırak farkına varmadan elindeki boyaları karıştırmayı bırakmış. Korkarak ustasının yüzüne usulca bakmaya başlamış. Ustasının kırış kırış yüzü bembeyaz kesilmiş, kocaman ter damlaları akıyormuş. Dudakları kurumuş, seyrek dişli ağzı nefes nefese kalmış gibi kocaman açılmış. Açık ağzının içinde bir şeyler sanki ipe bağlanıp çekiştiriliyormuş gibi çılgınca hareket ediyormuş. Meğer o şey ustanın dili olmasın mı? Kesik kesik gelen seslerin kaynağı da meğer o dilmiş.

"Kim olabilir, evet, senmişsin! Sen olduğunu tahmin etmiştim. Ne? Beni almaya mı geldin? Seni takip etmemi mi istiyorsun? Cehennemin dibine. Cehennemin dibinde... Cehennemde kızım beni bekliyor!"

O an çırağın dediğine göre tekinsiz bir his hücum etmiş üstüne – gözlerine sanki ürkütücü tuhaf bir siluet, parava-

nın ön yüzünden öfkeyle aşağı, onların yanına doğru geliyormuş gibi görünmüş. Elbette çırak hemen Yoşihide'yi tutup var gücüyle sarsmış. Ama ustası hâlâ rüyadaymış gibi kendi kendine söylenmeye devam ediyormuş ve öyle kolayca uyanacak gibi görünmüyormuş. O yüzden çırak cesaretini toplayıp yanındaki fırça temizleme suyunu adamın yüzüne çarpmış.

"Burada bekliyorum, bu arabaya bin de gel... Bu arabaya bin, cehenneme gel" dediği sırada su yüzüne çarpıvermiş ve cümlenin sonu boğulur gibi çıkmış. Gözlerini açıp sanki iğne batırılmış gibi telaşla, çabucak olduğu yerde fırlayarak uyanmış Yoşihide ama rüyasındaki garip yaratıklar hâlâ gözkapaklarının arkasında saklanıyor olsa gerekmiş. Bir süre sadece ürkünç gözlerle bakınmış, sonra kendine gelerek en ufak bir minnet belirtisi göstermeden zavallı çırağa bağırmış.

"Tamam artık, git buradan," diyerek aldırmaz bir tavırla emir vermiş. Çırak böyle zamanlarda itiraz ederse azarlanacağını bildiğinden alelacele odadan çıkmış. Hâlâ aydınlık olan dışarıya, gün ışığına çıkınca sanki kendisi kâbustan uyanmışçasına rahatlamış.

Lakin bunlar yine iyi sayılır, olayın ardından yalnızca bir ay geçmiş ki bu defa farklı bir çırak içeriye çağrılmış. Gaz lambasının ışığı altındaki Yoşihide boya fırçasını ısırmış vaziyette ansızın çırağına dönerek, "Pardon ama yeniden soyunabilir misin?" diye sormuş. Bu daha önce de birçok kez ustası tarafından kendisinden istendiği için çırak hemen üstündekileri çıkarmış. Çırılçıplak kalınca, Yoşihide garip bir şekilde yüzünü ekşiterek, "Zincirlere bağlanmış bir insan görmek istiyorum da, o yüzden üzgünüm ama bir

süreliğine benim istediğimi yapar mısın?" diye yüzünde acımadan eser olmayan bir ifadeyle sormuş. Aslında bu çırak eline fırçadan çok kılıç yakışacak yapılı bir gençti ama böyle bir istek karşısında o bile afallamış. Daha sonra yaşananları, "Herhalde usta çıldırdı ve beni öldürmeye karar verdi dedim," diyerek tekrar tekrar anlatacaktı. Yoşihide'ye soracak olursanız çırağın uyuşukluk etmesi yüzünden sinirlenmişti. Nereden bulup çıkardıysa ince bir demir zinciri eline dolayıp uçarcasına çırağın sırtına atlamış, karşı koymasına fırsat vermeden kollarını bükerek sıkıca bağlamış. Sonra zincirin bir ucunu aniden öyle acımasızca çekmiş ki dayanılacak gibi değilmiş. Çırağın vücudu yediği darbeyle yeri inleterek düşmüş yana doğru yuvarlanmış.

9

Çırak oraya bir kenara tekmelenmiş sake bardağı gibi yuvarlanmış. Eli kolu bağlı olduğu için sadece kafasını oynatabiliyormuş. Zincirler kan dolaşımını engellendiği için hem yüzü hem gövdesi morarmaya başlamasın mı? Fakat bu bile Yoşihide'nin çok da umurunda değilmiş gibi görünüyormuş. Yan devrilmiş sake küpü gibi yuvarlanan bedenin etrafında bir o yana bir bu yana dönerek seyrederken birbirine benzeyen sayısız eskiz çiziyormuş. O sırada bağlanmış vaziyetteki çırağın ise ne kadar büyük bir acı çektiğini söylememe bile gerek yoktur.

Eğer bir şey olmasaydı çırağın ıstırabı daha da devam ederdi. Derken şansına (ya da belki şanssızlığına diyenler de çıkabilir) bir süre sonra odanın köşesindeki küpün gölgesinden sanki siyah yağ gibi bir şey, incecik bir şerit hâlinde

yayılarak akmaya başlamış. Önce yapışkan bir şey gibi ağır ağır yayılmış ama giderek kolayca kaymaya ve hafiften parlamaya başlayarak çırağın burnunun ucuna kadar gelmiş. Bunu gören çırak gayriihtiyari nefes alıp, "Yılan! Yılan!" diye çığlık atmaya başlamış. O esnada vücudundaki tüm kanın bir anlığına donduğunu sandığını söylemişti bana ama bu da anlaşılmaz değildi tabii. Gerçekten de, yılan eğer biraz daha yaklaşsa zincirlerin arasına sıkışmış boynunun etine soğuk dilini değdirebilirmiş. Bu hiç beklenmedik olay karşısında her ne kadar soğukkanlı olsa da Yoşihide bile paniğe kapılmış olsa gerek. Aceleyle boya fırçasını fırlatarak birden yere kapaklanır gibi olmuş, hızla yılanı kuyruğundan yakalayıp baş aşağı tutmuş. Yılan baş aşağı dururken kafasını vücuduna doğru kaldırmış ama ne yaparsa yapsın adamın eline ulaşamamış.

"Lanet olsun sana, senin yüzünden yanlış çizdim."

Yoşihide hiddetle söylenerek yılanı odanın köşesindeki kavanozun içine sıkıştırmış. Sonrasında istemeye istemeye çırağı saran zincirleri çözmüş. Sadece zinciri çözmekle yetinmiş, genç çırağına bir teselli sözcüğü bile söylememiş. Çırağını yılanın sokacak olmasından ziyade fırça darbesinin mahvolmasına öfkelendiği açıkça görülebiliyor. Daha sonraları duyduğuma göre kendisi bu yılanı sırf resmedebilmek için besliyormuş.

Bu kadarını duymakla bile Yoşihide'nin çılgınlığını, insanı ürperten kendini kaybediş şeklini az çok anlamışsınızdır. Ama gelin bunlara son bir şey daha ekleyeyim. Henüz on üç on dört yaşlarında bir çırak Cehennem Tablosu yüzünden ölümle burun buruna gelmişti. Bu çırak beyaz tenli, feminen bir erkekti. Bir gece durup dururken ustası-

nın odasına çağrıldığında Yoşihide üç ayaklı lambanın ışığı altında avucunun içine çiğ et parçaları koyarak daha önce hiç görmediği bir kuşu besliyormuş. Kuşun büyüklüğü bir kedininki kadarmış. Aslında, kulak gibi kafasının her iki tarafında yukarı doğru duran tüyleriyle, kehribar renkli iri yuvarlak gözleriyle, görüntüsü de biraz kediyi andırıyormuş.

10

Yoşihide yaptıklarına birilerinin burnunu sokmasından nefret eden bir adamdı, daha önce bahsettiğim yılan konusunda olduğu gibi odasında ne olduğuna dair kendi çıraklarına bile bilgi vermezdi. Bu yüzden masanın üstünde bazen bir insan kafatası bazen de gümüş kâselerin yanında cilalı altın yaldızlı kadehler dizili durabilirdi; o an çizdiği şeye bağlı olarak akla hayale gelmedik şeylere rastlamak mümkündü yani. Çıraklarının söylediğine göre, kullanmadığı zamanlarda bu tarz şeyleri nereye kaldırdığını ise kimse bilmiyordu. Şans Tanrısı'nın ona yardım ettiğini söyleyen dedikodunun sebeplerinden biri muhtemelen bu olabilir.

Odaya girince masanın üzerindeki garip kuşu gören çırak kendi kendine şüphesiz bu kuş Cehennem Tablosu'nu çizmek için gerekli diye düşünmüş. Ustasının önünde saygılı ve alçakgönüllü bir tavır takınarak, "Bir ihtiyacınız var mı, efendim?" diye sorduğunda Yoşihide sanki duymamış gibi kırmızı dudaklarını yalamış. "Nasıl? Bana alışmış değil mi?" diye çenesiyle kuşu işaret etmiş.

Çırak, "Bunun türü nedir, efendim? Daha önce hiç böyle bir şey görmemiştim," demiş kulakları olan, kediye benzer bu kuşa ürpertiyle bakarken.

Yoşihide her zamanki alaycı gülümsemesiyle, "Ne? Hiç görmedin mi? İşte şehirli olunca böyle oluyor insan. Birkaç gün önce Kurama Dağı'ndan bir avcının bana verdiği puhu kuşu bu. Ama böyle insana alışmış olanını pek göremezsin," diyerek yavaşça elini kaldırıp etini yeni bitirmiş kuşun sırtındaki tüyleri okşamış. Tam okşaması bittiği anda kuş ansızın keskin bir sesle tek bir çığlık atmış, derken masadan fırlayıp iki pençesini de açarak çırağın yüzüne doğru atlamış. Eğer o sırada çırak yenleriyle aceleyle yüzünü kapatmasaymış birkaç ufak yaradan fazlasını alması kaçınılmazmış. Bağırarak kıyafetinin kollarını savuruyor, kuşu kovmaya çalıştıkça kuş ona yapışıyor, öterek ısırıyormuş. Çırak, ustasının önünde olduğunu çoktan unutmuş, kalkıp koşuyor, oturup emekliyormuş, kendini kaybetmiş hâlde daracık odanın içinde bir o yana bir bu yana kaçıyormuş. Canavarımsı kuş da onunla birlikte bir aşağı bir yukarı, hışımla çırağın gözlerini hedef alarak uçmaya devam ediyormuş. Her hamlede muazzam kanat çırpışları çocuğu korkuyla doldurmuş. Demişti ki o tanıdık odadayken kendisini dağın dibindeki tekinsiz bir vadide gibi hissetmiş – âdeta dökülmüş yaprakların kokusunu, şelaleden akan suyun köpüklerini ya da bir maymunun oraya buraya fırlattığı meyvelerin ekşimtırak kokusunu canlandırabilmiş zihninde. Hatta ustanın gaz lambasının loş ışığı ona tepedeki puslu ay ışığı gibi gelmiş.

Ancak çırağın en korktuğu şey kuşun saldırısı değilmiş. Hayır, bundan daha çok tüylerini ürperten, ustası Yoşihide'nin tüm kargaşayı soğukkanlılıkla izleyerek sakince kâğıdı serip fırçayı yalaması ve çırağın gördüğü korkunç muameleyi, o sarsıcı durumu resmetmesiymiş. Çırak göz

ucuyla bunu görünce ifadesi mümkün olmayan bir korkuya kapılmış. Gerçekten de ustası yüzünden öleceğini düşündüğünü söylemişti.

II

Doğrusu ustasının onu öldürmeye kalkması da olmayacak bir şey değildi. Gerçekte o gece çırağını odasına çağırması, puhu kuşunun ona saldırmasını sağlayarak çırağın kaçışını resmetmek istemesinin sonucuydu. Böylece çırak, göz ucuyla ustanın resim yaptığını fark edince istemsiz olarak kıyafetinin yenlerinin arasına başını gizleyerek kendinin de ne dediğini anlamadığı çığlıklar atıp odanın köşesindeki sürgülü kapının kenarına çökmüştü. Tam o sırada Yoşihide de panikle bağırarak ayağa fırlamış. Ansızın puhu kuşunun kanat sesleri giderek artmış ve bir şeylerin devrilme sesi duyulmuş. Bunun üzerine çırak tekrar kendini kaybederek düşünmeden kafasını kaldırıp baktığında odanın içi artık kapkaranlık bir hâldeymiş, ustasının diğer çırakları çağıran hüsrana uğramış sesini duymuş.

Sonunda uzaktan bir çırak cevap vermiş ve ışık tutarak hızla odaya girmiş. İs tüten lambanın ışığıyla bakınca devrilmiş şamdanı, yağa bulanmış yeri ve yeri kaplayan hasırları görmüş, puhu kuşu da tek kanadını acıyla çırparak yerde yuvarlanıyormuş. Yoşihide masanın diğer tarafında yarı doğrulmuş vaziyette korkulu bir yüz ifadesi takınarak anlaşılamayan bir şeyler mırıldanıyormuş. İşe de bakın! Puhu kuşunun vücudunu simsiyah bir yılan boynundan bir kanadına doğru sımsıkı sarmış. Büyük ihtimalle çırak kaçmaya çalışırken kavanozu devirmiş, içindeki yılan sürünerek dı-

şarı çıkmış ve puhu kuşu da beceremeyeceği hâlde yılanı yakalamaya çalışınca bu kargaşa çıkmıştı. İki çırak göz göze gelmiş, bir süre sadece bu garip sahneye bakakalmışlar ama sonunda ustalarına sessizce selam verip oradan uzaklaşmışlar. Yılan ve kuşun akıbetini ise kimse bilmiyor.

Buna benzer olaylar sayısız kez yaşanmıştı. Daha önce söylemeyi unutmuştum, Yoşihide Cehennem Tablosu'nu yapma emrini sonbaharın başında almıştı. O zamandan kışın sonuna kadar Yoşihide'nin çırakları ustalarının korkunç davranışları karşısında sürekli bir korku içinde yaşadılar. Derken o kışın sonuna doğru bir noktada Yoşihide nedense paravanın resminde istediği şeyi çizemez hâle geldi. Eskisinden daha beter, kasvetli bir havaya büründü, konuşmaları gözle görünür biçimde aksileşmişti. O sırada Cehennem Tablosu da yüzde seksen tamamlanmıştı ama daha fazla ilerleme belirtisi görünmüyordu. Aksine Yoşihide çizdiği yerleri de silmek ister gibi duruyordu.

Resimde nereyi çizemediğini kimseler anlamıyordu. Zaten kimse anlamaya da çalışmıyordu. Öncesinde dersini almış çıraklar, sanki bir kaplan ve kurtla aynı kafese konmuş gibi ustalarından uzak durmanın yollarını hesaplıyorlardı.

12

İşte bu yüzden o günlerle ilgili özellikle anlatılmaya değer başka bir olay yok. Anlatılacak tek şey o inatçı yaşlı adamın nedense garip bir şekilde ağlamaklı bir tavra bürünmesiydi, kimseler ortalıkta yokken, tek başına kaldığında ara sıra ağlıyordu. Bir gün, çıraklarından biri bir iş için bahçeye girdiğinde, ustasının koridorda dikilip yaklaşan bahar havasında

gökyüzünü dalgın dalgın seyreden gözlerine ansızın yaşlar dolduğunu görmüş. Bunu gören çırak, kendisinin daha çok utandığını ve alelacele bahçeden ayrıldığını söylemişti. Fakat ruhun beş aşamalı yeniden doğuşunu anlatan tablosunu çizebilmek için yol kenarındaki cesetleri resmeden o soğukkanlı ve kibirli adamın Cehennem Tablosu'nu istediği gibi çizemediği için bebek gibi ağlaması oldukça tuhaf değil mi?

Bir tarafta Yoşihide böyle delicesine kendini kaptırıp Cehennem Tablosu'yla kafayı bozduğu sıralarda kızının nedense giderek bunalıma girdiği, gözyaşlarını zor tuttuğu benim bile gözüme çarpmıştı. Zaten mahzun, solgun ve sadece zarif kadınlara özgü narin bir çehreye sahip olduğundan ağırlaşmış kirpiklerinin ardında gözlerinin buğulanması onu daha da hüzünlü gösteriyordu. Başlarda babasına üzülüyordur, aşk acısı çekiyordur gibi tahminlerde bulunanlar vardı ama sonraları bu hâli Büyük Beyimiz'in onu kendi isteğine boyun eğmeye zorlamasından mıdır şeklinde bir söylenti çıkmıştı. Fakat sonra birden herkes kızı unutuvermiş gibi dedikodular kesildi.

O zamanlarda bir şey yaşandı. Bir gece, karanlık çöktükten sonra tek başıma koridorda yürürken maymun Yoşihide aniden bir yerlerden fırlayıp kimonomun pantolonunun paçalarını çekiştirmeye başladı. Neredeyse eriklerin kokusunu alabileceğiniz, ay ışığının usulca aydınlattığı ılık bir geceydi. Işıkta bakınca maymun bembeyaz dişlerini göstererek burnunun ucunu büzüştürüp aklını oynatmış gibi çığlıklar atıyordu. İlk başta, biraz ürktüğümden, daha çok da yeni kimonomun pantolonunun çekiştirilmesinden ötürü tepemin atmasından dolayı maymunu tekmeleyip geçip gitmeyi düşündüm ama maymuna eziyet ettiğinde küçük beyden ceza

alan samurayı hatırlayınca hemen fikrimi değiştirdim. Üstelik maymunun hareketleri hiç öylesine yapılmış boş hareketlere benzemiyordu. Sonunda kararımı verip maymunun beni çekiştirdiği yöne doğru on metreden fazla yürüdüm.

Köşeyi dönünce dalları sallanan bir çam ağacının ötesinde Büyük Beyimiz'in karanlığın içinde uzanan göletinin solgun yüzeyi görülebiliyordu. Sessizliğin ortasında, yakınlarda bir odanın içinde birilerinin telaş içindeki boğuşma sesleri kulağıma çalındı hafifçe. Etraf sessizliğe gömülmüştü, biraz ay ışığı biraz pusun içinde balıkların suda sıçrayışının sesi dışında hiç insan sesi duyulmuyordu. Bu sessizliğin içinde o boğuşma seslerini duyunca istemsizce duruverdim. Eğer içeri gizlice girmiş biri varsa ona bir ders vereyim diyerek nefesimi tuttum ve sürgülü kapıya yaklaştım.

13

Benim hareketlerim maymun için fazla yavaş ve temkinli gelmiş olmalıydı. Sabırsızca ayağımın dibinde iki üç kez dolanırken boğazı sıkılmışçasına çığlık atmaya başladı ve bir sıçrayışla omzuma zıplayıverdi. Ben de tırmalanmamak için içgüdüsel olarak kafamı yana eğdim. Maymun da kaymamak için pençelerini kıyafetime geçirdi. O an elimde olmadan iki üç adım sendeledim ve arkam dönük sürgülü kapıya çarptım. Hal böyle olunca artık tereddüt etmek anlamsızdı. Bir hışımla sürgülü kapıyı açıp ay ışığının ulaşamadığı odanın derinliklerine ilerlemeye çalıştım. O an bir şey görüşümü engelledi. İrkilerek bunun bir kadın olduğunu fark ettim. Biri onu fırlatmış gibi üzerime doğru uçtu. Tam bana çarpacak gibiydi ama onun yerine öne doğru tökezledi –ne-

denini bilemiyorum– dizleri üstüne çöktü, nefesi kesilmiş, âdeta korkunç bir şey görmüş gibi titreyerek yüzüme baktı.

O kadının Yoşihide'nin kızı olduğunu söylememe bile gerek yoktur. Lakin o geceki kadın sanki kesinlikle bambaşka biriymiş gibi geldi gözlerime. Gözleri kocaman açılmıştı, ışık saçıyordu. Yanakları da al al olmuştu. Dağılmış kıyafetleri her zamanki çocuksuluğuna zıt bir cazibe katmıştı. Bu gerçekten de o kırılgan, her şeyden çekinen Yoşihide'nin kızı mıydı? Sürgülü kapıdan destek alarak ay ışığında güzeller güzeli kızı seyrederken aceleyle uzaklaşan başka birinin ayak seslerini duyduğumda ses çıkarmadan parmağımla işaret ederek onun kim olduğunu sordum.

Böyle sorunca kız dudaklarını ısırıp kafasını sessizce iki yana salladı. Hâli içler acısıydı.

Yavaşça üzerine eğildim ve kulağına yaklaşarak bu defa "Kimdi o?" diye fısıldadım. Fakat kız yine sadece kafasını sallamakla yetindi ve cevap vermedi. Hatta uzun kirpiklerinin ardında bir damla gözyaşı belirdi ve eskisinden daha sertçe dudaklarını ısırdı.

Doğuştan aptal olan ben, bir şeyler apaçık ortada olmadıkça hiçbir şeyi anlayamadığım için kıza ne diyeceğimi bilemedim. Tek amacım kızın hızla atan kalp atışlarını dinlemekmiş gibi orada dikildim sadece. Aslında bir sebebi de ona daha fazla soru sormaya devam edersem başıma iş açacağımı hissetmemdi.

Bu ne kadar sürdü bilmiyorum ama sonunda açık kalmış kapıyı kapattım ve acıklı hâli biraz geçmiş gibi görünen kıza dönüp elimden geldiğince nazik bir sesle, "Artık odana dön sen," dedim. Ben de kendimce görmemem gereken bir şeyi görmüşçesine huzursuz bir hisse kapıldım ve kimden utan-

dığım belli olmasa da utanç duyarak geldiğim yöne doğru yavaşça yürümeye başladım. Daha on adım bile atmamışken yine biri arkamdan korka korka paçalarımı çekiştirmesin mi? Şaşırarak arkama döndüm ve kim çıksa şaşırırsınız?

Aşağı bakınca ayaklarımın dibinde Maymun Yoşihide'nin insan gibi iki elini birleştirmiş, altın çanını çınlatarak kibar bir biçimde defalarca kafasını yere eğerek beni selamladığını gördüm.

14

Bundan iki hafta kadar sonraydı. Bir gün Yoşihide ansızın konağa gelip doğruca Büyük Beyimiz'in huzuruna çıkmak istedi. Aşağı sınıftan biri olmasına rağmen Büyük Beyimiz tarafından özel muamele gördüğü için böyle yapabiliyordu. Kolay kolay herkesle görüşmeyen Büyük Beyimiz bunu duyunca arzusunu kabul ettiler ve hemen yanına getirilmesini istediler. Her zaman giydiği koyu kahverengi kimonolardan giymiş üstüne uzun şapkalardan takmıştı, normalden de daha sıkkın bir suratla saygıyla eğildikten sonra kurumuş bir sesle konuştu.

"Bana yapmamı emrettiğiniz Cehennem Tablosu hakkında konuşmaya geldim, efendim. Gece gündüz demeden şevkle fırçamı savurmamın meyvelerini almaya başladım. Eser aşağı yukarı ana hatlarıyla tamamlandı."

"Şahane bir haber bu. Çok memnun oldum."

Ancak, böyle konuşsa da Büyük Beyimiz'in sesinde nedense bir isteksizlik ve ruhsuzluk seziliyordu.

"Aslında pek de şahane denecek bir durum yok efendim." Yoşihide huzursuzca ve asabiyetle gözlerini kaçırarak,

"Ana hatlarıyla bitmek üzere ama tek bir kısım var ki ben onu çizemiyorum," dedi.

"Nasıl? Çizemediğin bir şey mi var?"

"Evet, efendim. Kural olarak, ben hiç zaman görmediğim birşeyin resmini çizemem. Çizebilsem bile içime sinmez. Bu da çizememekle aynı şey sayılır, bana katılıyor musunuz bu konuda?"

Bunu duyan Büyük Beyimiz'in yüzünde alaycı bir gülümseme belirdi.

"O hâlde Cehennem Tablosu'nu çizmek için cehennemi görmen gerek."

"Kesinlikle, efendim. Geçtiğimiz senelerde büyük yangın çıktığında ennetsu cehenneminin alevlerine benzeyen alevleri kendi gözlerimle gördüm. *Alevler Arasındaki Fudo* resmindeki alevleri çizebilmem de aslında o yangın sayesinde oldu. O resmimi siz de bilirsiniz."

"Peki, günahkârlar ne olacak? Hiç zebani görmemişsindir herhalde, değil mi?" Büyük Beyimiz sanki Yoşihide'nin dediklerini duymamışlar gibi ona fırsat vermeden birbiri ardına sordular.

"Demir zincirlere bağlanmış birini görmüşlüğüm var. Yırtıcı bir kuş tarafından saldırılan birini de detaylarıyla resmetmiştim. Bu sebeple, işkence gören günahkârların acı çeken suretlerini hiç bilmiyorum diyemem. Zebanilere gelince..." Yoşihide ürpertici ve acı bir şekilde gülümsedi, "ayrıca zebanileri defalarca rüyamda gördüm. Öküz başlı olsun at başlı olsun üç kafalı altı kollu iblisler sessizce el çırparak, sesi çıkmayan ağızlarını açıp kapayarak bana eziyet etmek için her gece rüyalarıma giriyorlar. Fakat benim çizmekte zorlandığım bunlar değil."

Dedikleri karşısında Büyük Beyimiz bile şaşırmışlardı. Bir süre asabi asabi Yoşihide'nin yüzüne baktılar. Sonunda kaşlarını sertçe kaldırıp, "O hâlde neyi çizemiyorsun?" diye tükürür gibi sordular.

15

"Cehennem Tablosu'nun ortasına gökyüzünden inen, kabini palmiye yapraklarıyla yapılmış, asillerin bindiği bir öküz arabası çizmek istiyorum." Yoşihide ilk kez kafasını kaldırıp Büyük Beyimiz'in yüzüne net bir bakış fırlatarak böyle söyledi. Bu adamın konu resme gelince deliye döndüğü duyulmuştu ama o anki bakışlarında gerçekten de öyle bir delilik olduğu belli olmuştu.

"Arabanın içinde zarafet ve cazibe dolu asil bir kadın devasa alevlerin içinde siyah saçları savrulurken acılar içince kıvranıyor. Yüzü dumanlar içinde, kaşları çatılmış ve arabanın tavanına doğru bakıyor. Eliyle perdeleri çekiştirerek kıvılcım yağmurundan kaçınmaya çalışıyor. Etrafında vahşi kuşlardan on değil yirmi değil çok daha fazlası gagalarını gıcırdatarak dönüyorlar. Ah, ama işte onu, o arabanın içindeki asil kadını ne yaparsam yapayım çizemiyorum."

"Ee, yani...?"

Büyük Beyimiz garip bir şekilde zevk alıyormuş gibi göründüler ve Yoşihide'yi devam etmesi için teşvik ettiler. Yoşihide ateşi çıkmış gibi kırmızı dudaklarını titreterek rüyadaymışçasına, "Onu çizemiyorum işte..." diye bir kez daha tekrarladı.

Sonra aniden dişlerini gıcırdatarak, "Lütfen asillerin

bindiği bir öküz arabasını, izleyebileceğim bir yerde ateşe verdirtin efendim. Eğer mümkünse..."

Büyük Beyimiz'in yüzü asıldı, sonra bir anda kahkahaya boğuldular. Gülmekten nefessiz kalarak şöyle söylediler: "Ah, mümkünse mi? Ne istersen oldururuz. Mümkün mü diye kafanı yorma sen."

Konuşulanları duyduğumda içime bir kurt düştü, korkunç bir hisle doldum ve ürperdim. Aslında Büyük Beyimiz'e bakıldığında da ağzının kenarında beyaz köpükler birikmişti, kaşları yıldırım düşmüş gibiydi, âdeta Yoşihide'nin deliliği ona da bulaşmıştı, bu tavırlarının içinde bir iş vardı. Konuşmayı bıraktıktan sonra tekrar bir kahkaha –bitmek bilmez bir kahkaha– yükseldi boğazından.

"Senin için bir arabayı ateşe verdirteceğim. Zarif bir kadına asillerin güzel kıyafetlerinden giydirip içine de koydurtacağım. Alevler ve simsiyah dumanlar tarafından sarılacak, arabanın içindeki kadın acılar içinde can verecek... Bunu çizmeyi akıl etmen tam da yeryüzünün en iyi ressamına yaraşır bir şey. Aferin, Yoşihide."

Büyük Beyimiz'in sözlerini duyunca Yoşhide'nin rengi attı. Kesik kesik nefes alıp verirken sadece dudakları hareket ediyordu. Sonunda kasları gevşemiş gibi iki eliyle yere kapaklandı.

"Size minnettarım efendim," diye duyulup duyulmadığı anlaşılmayacak kadar alçak bir sesle kibarca teşekkür etti. Belki de kendi planının dehşetini Büyük Beyimiz'in sözleriyle açıkça gözünün önünde canlandırabildiği için olabilir. Ömrümde ilk defa sadece o an Yoşihide'nin acınası zavallı biri olduğunu düşündüm.

16

O olaydan iki üç gün sonraki geceydi. Büyük Beyimiz söz verdiği üzere arabanın yakılışına tanık olması için Yoşihide'yi çağırttılar. Olay, Büyük Beyimiz'in Horikava'daki konağında değil, halk arasında Eriyen Karlar Konağı denilen, bir zamanlar Büyük Beyimiz'in kız kardeşinin yaşadığı başkentin dışında bir dağ evinde yaşandı.

Bu Eriyen Karlar Konağı denen dağ evi uzun zamandır kimsenin yaşamadığı, geniş bahçesini alabildiğince ot bürümüş bir yerdi. Bu ücra evi görenler kendi kendilerine söylentiler çıkarmışlardı. Büyük Beyimiz'in burada vefat etmiş kız kardeşinin üzerine de olur olmaz söylentiler çıkmıştı. Aysız gecelerde kızıl kıyafeti hâlâ koridorlarda yere değmeden tekinsizce dolaşıyor[1] diye dilden dile anlatılıyordu. Düşününce, böyle dedikoduların çıkması şaşırtıcı değildi. Gündüz vakti bile ıssız olan bu mekân, gün batınca gölgelerin içinde akan suyun sesinin daha fazla yankılandığı, yıldızlara doğru uçan gece balıkçılının bile daha yabanıl bir şeymiş gibi göründüğü ürkütücü bir yerdi.

Öküz arabası zifiri karanlık, aysız bir gecede yakılacaktı. Yağ lambasının ışığıyla bakıldığında Büyük Beyimiz turkuaz kıyafetinin üstüne koyu mor desenli kimono, altına da giymiş, verandaya yakın bir yerde beyaz brokar kumaştan minderin üzerinde heybetle bağdaş kurup oturmuşlardı. Önünde arkasında sağında solunda beş altı kişinin hürmetle dizildiğini söylememe gerek yok. Ancak

1 Japon anlatılarında *yurei* adı verilen, ölmüş ancak Buda'ya ulaşamamış hayaletler göründüklerinde çoğunlukla ayaksız olurlar. Japon kültüründe hayaletlerin ayaksız oluşu Batılı anlatılardaki hayaletler ile karşılaştırıldığında önemli bir farklılıktır. *–çn*

içlerinden birisi daha çok göze çarpıyor gibiydi. Geçtiğimiz senelerde Miçinoku Savaşı'nda aç kaldığı için insan eti yediğinden beri canlı bir geyiğin boynuzunu ikiye ayıracak kadar güçlendiği söylenen samuraydı bu. Kuşağındaki kılıcıyla verandanın altında görkemli bir duruşla yere çömelmişti. Bütün bunlar, gecenin esintisiyle titreyen fenerin ışığında bazen aydınlık bazen karanlık, çoğunlukla hayalle gerçeği ayırt edemediğim bir manzaradan hatırladıklarımdır.

Ve işte bir de bahçeye yerleştirilmiş öküz arabası vardı. Yüksek tavanı ve genişliğiyle karanlığın içinde meydan okur gibiydi. Öküz bağlanmadığı için o kısmın altına tahtalar konmuştu. Altından desenlerin yıldız gibi ışıl ışıl parlayışını seyrederken, bahar olmasına rağmen üşüdüğümü hissettim. Arabanın üstünde arma bulunan mavi perdeleri sımsıkı kapatıldığı için içinde ne var anlaşılmıyordu. Etrafında muhafızlar ellerinde meşaleler tutarken Büyük Beyimizin bulunduğu verandaya duman ulaşabilir endişesiyle çekinerek hazırda bekliyorlardı.

Bizim Yoşihide arabadan biraz uzakta verandanın tam karşısında diz çökmüştü. Her zamanki koyu kahve kimonosunu giymiş ve şapkasını takmıştı sanırım, sanki yıldızlı gökyüzünün ağırlığıyla eziliyormuş gibi her zamankinden daha küçük ve perişan görünüyordu. Arkasında duran yine ona benzeyen kılık kıyafette biri muhtemelen beraberinde getirdiği çıraklarından biriydi. İkisi de uzak karanlığın içinde çömeldiklerinden, benim olduğum verandanın altındaki yerden kıyafetlerinin rengini tam olarak ayırt etmek bile çok güçtü.

17

Saat gece yarısına yakındı. Ağaçları ve akan suları saran karanlık gizli gizli sesleri yutuyordu, oradaki insanların nefes alıp verişine kulak kesiliyor ve bizi izliyorlardı sanki, o sırada hafif bir gece esintisinin sesi duyuldu. Esintiyle birlikte meşalelerden is kokusu yükseldi. Büyük Beyimiz bir süre sessiz kalarak bu sıradışı ve gizemli manzarayı seyrettiler ve sonunda biraz öne eğilip sert bir sesle, "Yoşihide!" dediler.

Yoşihide bir şekilde cevap vermişe benziyordu ama kulağıma sadece mırıltıları geldi.

"Yoşihide. Bu gece istediğin gibi arabayı ateşe verip sana izleteceğim."

Büyük Beyimiz böyle söyledikten sonra etrafındakileri yalnız gözbebeklerini hareket ettirerek süzdüler. O an Büyük Beyimiz ile bazı adamları arasında sanki anlamlı bir gülümseme geçer gibi oldu. Belki de sadece bana öyle gelmiştir. Derken Yoşihide korka korka başını kaldırıp verandanın yukarısına baktı ama hiçbir şey söylemeden çekinerek durdu.

"İyi bak. Bu benim normalde kullandığım araba. Hatırlıyorsun bunu değil mi? Şimdi bu arabayı ateşe verip gözlerinin önünde ennetsu cehenneminin alevlerini canlandırmayı planlıyorum."

Büyük Beyimiz sözünü bitirip adamlarına göz kırptılar. Daha sonra acı çeken bir tonla konuştular. "İçinde günahkâr bir nedime bağlanmış hâlde oturuyor. Arabayı ateşe verince kaçınılmaz olarak o kadının eti kavrulup kemikleri kömürleşecek. Korkunç bir acı içinde kıvranarak son nefesini verecek. Bu, tabloyu tamamlayabilmen için eşsiz bir model.

Kar gibi bembeyaz derisinin yanışını dikkatle izle. Siyah saçlarının kıvılcımlar arasında dans edişini gör iyice!"

Büyük Beyimiz üçüncü kez sustular. Aklından bir şeyler geçirmiş gibi bu defa omuzları titreyerek sessizce kıkırdadılar.

"Dünyanın sonuna dek bir eşi daha olmayacak bir gösteri. Ben de burada seninle izleyeceğim. Haydi, beyler, artık perdeleri kaldırıp içerideki kadını Yoşihide'ye göstermenin zamanı geldi!"

Böyle deyince muhafızlardan biri tek eliyle meşale ateşini havaya kaldırıp tereddütsüz adımlarla arabaya yaklaştı. Vakit kaybetmeden boştaki elini uzatarak perdeyi bir hamlede kaldırdı. Meşale çatırdadı ve parıldadı, arabanın içini kırmızı ışığıyla aydınlattı. İçeride acımasızca zincirlere vurulmuş nedime oturuyordu. Ah, onu kim tanıyamazdı ki? Işıl ışıl kiraz çiçeği işlemeli gösterişli kıyafetinin üzerine parlak saçları dökülmüştü, altın firketesi de ışıldıyordu. Kıyafeti farklı olsa da küçük bedeni, beyaz boynu, mütevazı duruşu ve mahzun profili ile Yoşihide'nin kızından başkası değildi bu. Neredeyse haykıracaktım.

O sırada karşımda duran samuray hızla ayaklanarak tek elini kılıcının kabzasına koydu, sertçe Yoşihide'nin yüzüne baktı. İrkilerek adamdan tarafa baktığımda Yoşihide bu manzara karşısında aklını kaybetmiş gibi görünüyordu. O âna kadar çömelmiş oturuyordu ama aniden ayağa fırladı, iki kolunu öne uzatarak bilinçsizce arabaya doğru atılmaya çalıştı. Daha önce de dediğim gibi uzak bir köşede karanlıkta olduğum için yüzünü tam olarak seçemiyordum. Benim gerginliğim de niyeyse bir an sürmüştü. Yoşihide'nin yüzünün rengi atmıştı, sanki gözle görülemeyen bir güç ta-

rafından havaya kaldırılıyormuş gibi görünen silueti, karanlığın içinde net bir şekilde gözümün önünde belirdi. İçinde kızının olduğu öküz arabası Büyük Beyimiz'in "Ateşe verin!" sözüyle birlikte muhafızların attığı meşaleler arasında alevler içinde kaldı.

18

Alevler arabanın her yanını sarmıştı. Saçaklardaki mor püsküller rüzgârla dalgalanıp yukarı savruluyor, gece gözüyle bile beyaz görünen dumanlar yükselerek girdaba dönüşüyordu. Perdeler, ahşap çerçeveler, arabanın tavanındaki metal kısımlar yanıyordu; kıvılcımlar ters bir yağmur gibi havaya yükseliyordu. Bundan daha korkunç başka bir şey olamazdı. Azmış, etrafını yalayarak yayılan ve arabanın kafeslerine sarılan, göğün yarısına kadar yükselen alevlerin rengi, sanki güneş yeryüzüne düşmüş, korkunç ateşi de her yanı sarmış gibiydi. Az önce çığlık atmak üzere olan ben şimdi tamamen ruhum bedenimi terk etmiş gibi hissediyordum. Ağzım şaşkınlıkla açık kalarak bu korkunç manzarayı izlemekten başka bir şey yapamıyordum.

Peki ya kızın babası Yoşihide...

Yoşihide'nin o anki yüz ifadesini asla unutamayacağım. İstemsizce arabaya ulaşmaya çalışan adam ateş harlanınca ilerlemeyi kesti. Elleri hâlâ öne doğru uzanmış hâldeydi, ileri kilitlenen bakışları arabayı saran duman tarafından yutulmuş gibiydi. Tüm vücudunu yıkayan alevlerin ışığında kırışıklarla dolu sevimsiz yüzü sakalının teline kadar en ince ayrıntısıyla görülebiliyordu. Kocaman açılmış gözleri, bükülmüş dudakları, durmadan titreyen gerilmiş ya-

nakları... Yoşihide'nin kalbinde dolanıp duran korkusunu, kederini ve şaşkınlığını yüzüne açıkça yansıtıyordu. Başı vurulmak üzere olan hırsızın ya da on cehennem kralıyla yüzleşecek en büyük günahkârların yüzünde bile böylesi bir ıstırap görmek mümkün değildir. Tüm bunlar karşısında o dehşetengiz samurayın bile elinde olmadan rengi solmuştu, korka korka Büyük Beyimiz'in yüzüne bakıyordu.

Büyük Beyimiz ise sımsıkı dudaklarını ısırarak bazen de pis pis gülümseyerek gözlerini ayırmadan dik dik arabaya bakıyorlardı. O arabanın içinde... Ah, o an o arabanın içinde nasıl bir kız gördüğümü detayıyla tarif edecek cesaretim yok. Dumandan boğulmuş, yukarıya dönük beyaz yüzü, alevlerle yıkanan parça pinçik uzun saçları ve anbean alevlere karışan kiraz çiçeği işlemeli muhteşem kıyafetinin güzelliği... Ne içler acısı bir manzaraydı! Bunun üstüne bir de gece esintisi hafifleyip duman diğer tarafa yöneldiğinde görüntü daha açık seçikleşti: Kızın kırmızıyla karışık altın rengi alevlerin içinde ağzı kasılarak açıp kapanıyor, kızcağız zincirleri bile kırılacak kadar kıvranıyordu, yanışı cehennem azabını gözlerimizin önüne seriyordu sanki; ben dahil o güçlü samuraya kadar herkesin tüyleri diken diken olmuştu.

Derken gece rüzgârı bir kez daha bahçedeki ağaçların tepesinden esti ya da hepimize öyle geldi. Karanlık gökyüzünde onu andıran bir ses yankılandığında, aniden nereden geldiği belirsiz, siyah bir şey, yere hiç değmeden, havada da süzülmeden, fırlatılmış bir top gibi evin çatısından alevler içindeki arabanın içine tek hamlede atladı. Arabanın cilalı yan bölgesi alevlerle paramparça olmuş hâlde çökerken o şey geriye yatmış olan kızın omuzlarına sarıldı. Kulakları

sağır eden keskin bir sesle acı içinde uzun haykırışı dumanı aşıp geldi. Sonra yine ikinci kez, üçüncü kez... Bizler de kendimizi kaybedip hep bir ağızdan aaah diye haykırdık. Alevden duvarı arkasına alarak kızın omuzlarına sarılan şey Horikava'daki konakta yaşayan Yoşihide lakaplı maymundan başkası değildi. O maymunun nasıl ve neyle gizlice buraya kadar gelebildiğini elbette kimse anlayamadı. Kendisini her zaman seven o kızla beraber ateşe bile atlamıştı.

19

Ancak maymunu sadece bir an için görebilmiştik. Altın sarısı parlak kıvılcımlar bir süreliğine gökyüzüne kadar uzandı derken, maymun da kızla birlikte simsiyah dumanların içinde kayboldu. Bahçenin ortasında tek başına alevler içinde duran araba muazzam bir ses eşliğinde yanmaya devam ediyordu. Hayır, ateşten araba demek yerine ateşten bir sütun demek, yıldızlı gökyüzüne uzanan korkunç alevler için daha uygun olurdu.

O ateş sütununun önünde ayakta donakalan Yoşihide... Ne kadar tuhaf bir manzaraydı. Daha az öncesine kadar cehennem azabı çeker gibi duran Yoşihide o an tarif edilemez bir şekilde mest olarak kendinden geçmişti ve yüzü heyecanla parlıyordu – Büyük Beyimiz'in huzurunda olduğunu unutmuşçasına kollarını göğsünde sıkıca birleştirip dikiliyordu. O adamın gözlerinde artık kızının acılar içinde kıvranarak öldüğüne dair bir iz yoktu. Görkemli alevlerin güzel rengi ve içinde acı çeken bir kadın figürü ona sınırsız bir memnuniyet veriyordu.

Üstelik garip olan tek şey adamın tek kızının acılar

içindeki ölümünü keyif alırmış gibi seyretmesi de değildi. Nedense o anki Yoşihide'de insan denilemeyecek, rüyalara giren Canavar Kralın gazabını andıran tuhaf bir asalet vardı. Bu yüzden aniden çıkan bu ateşe şaşırmış, bağırarak havada dönen sayısız gece kuşu bile bana mı öyle geliyordu bilmiyorum ama Yoşihide'nin siyah şapkasıyla mesafesini koruyor gibiydi. O masum kuşların gözlerine adamın tepesinde gözle görülemeyecek bir ışık aylası varmış gibi görünmüş olabilir.

Kuşların durumu bile böyleyken biz hizmetliler daha beterdik. Nefesimizi tutarak tüm vücudumuz titrerken sanki mutmain bir kalple, sanki nirvanaya ulaşmışçasına, gözlerimizi ayırmadan Yoşihide'yi izliyorduk. Tüm gökyüzünü dolduran o arabadan yükselen alevler ve bunun karşısında ruhu çekilmiş gibi taşlaşan Yoşihide. Ne kadar yüce, ne kadar muazzamdı! Fakat bu kalabalık içinde yalnızca Büyük Beyimiz bambaşka birine dönüşmüş gibi yüzünün rengi solmuş hâlde ve ağzının kenarında köpükler birikirken mor kıyafetinin dizlerini iki eliyle sıkıca kavrayarak âdeta kana susamış bir canavara benziyordu...

20

O gece Eriyen Karlar Konağı'nda Büyük Beyimiz'in arabayı ateşe verdikleri dilden dile yayıldı ve bunu çok eleştiren olmuştu. Her şeyden önce Büyük Beyimiz, Yoşihide'nin kızını neden seçmişti? Karşılık bulamayan aşkının intikamı için olabilir söylentisi en popüler olanıydı. Fakat bence Büyük Beyimiz'in istediği, arabayı ateşe verip birini öldürmek pahasına da olsa tabloyu tamamlamaya çalışan ressamın

çarpık kişiliğinin cezasını vermekti. Gerçekten de Büyük Beyimiz'in ağzından bizzat böyle duymuştum.

Ardından Yoşihide'nin gözlerinin önünde kızının yakılarak öldürülmesine rağmen yine de o tabloyu tamamlama arzusuyla dolu taş kalbi çok konuşuldu. Bazıları ona laneteler yağdırdı, bir resim için evlat sevgisini bile unutan insan görünümündeki bir canavar olduğu söylendi. Yokokava'lı rahipler de bu düşünceye katılıyorlardı. Rahiplerden biri, "Her ne kadar kabiliyetli ya da becerikli olsa da, birisi insanı insan yapan beş erdeme[1] sahip değilse cehenneme düşmesi kaçınılmazdır," diyerek sık sık bunu dile getiriyorlardı.

O olaydan sonra bir ay geçmişti ki nihayet Cehennem Tablosu'nu tamamlayan Yoşihide yanına tabloyu da alıp konağa giderek saygıyla Büyük Beyimiz'e sundu. Tam o sırada rahip de oradaydı ve şöyle bir baktığında tablonun bir yüzeyini kaplayan, yeri göğü kasıp kavuran alev fırtınası karşısında dehşetle afalladı. O âna kadar Yoşihide'yi küçümseyen rahip gayriihtiyari dizine vurup "Ne şahane bir iş!" dedi. Bunu duyan Büyük Beyimiz'in zoraki acı gülümseyişlerini şimdi bile hatırlıyorum.

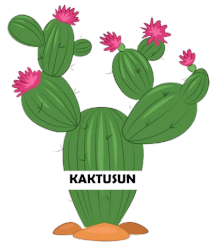
O zamandan beri Yoşihide hakkında kötü konuşan, en azından konakta, neredeyse bir kişi bile kalmadı. Belki de o tabloyu gören kim olursa olsun, normalde Yoşihide'den nefret edenler dahi garip bir hürmet duygusuna kapılarak ennetsu cehenneminin ıstırabını iliklerinde hissettikleri içindir.

Fakat bunlar olduğunda Yoşihide artık bu dünyada olmayanların arasına katılmıştı. Tablo tamamlandıktan son-

1 Konfüçyüsçü öğretideki beş erdem yardımseverlik, doğruluk, iyilik, bilgelik ve sadakattir. *–çn*

raki gece, odasındaki kirişe ip geçirip kendini asarak ölmüştü. Tek kızının kendisinden önce ölmesiyle muhtemelen artık hiçbir şey olmamış gibi yaşayamamış, katlanacak gücü kalmamıştı. Cenazesi hâlâ evinin kalıntıları arasında gömülü. Mezarının yerinin küçük bir işareti olan taş şüphesiz onlarca yıl yağmura rüzgâra maruz kaldıktan sonra yosun bağladığından kimse onun kimin mezarı olduğunu söyleyemez.

1918

SONBAHAR DAĞLARI

I

"Huang Gongwang demişken, kendisinin Sonbahar Dağları resmini hiç gördünüz mü?"

Bir sonbahar akşamı Wang Shih-ku, ziyaretine geldiği arkadaşı Yün Nan-t'ien'e çaylarını yudumlarken böyle bir soru sordu.

"Hayır, görmedim. Siz gördünüz mü?"

"Ta Ch'ih lakaplı yaşlı Huang Gongwang, tıpkı Mei Tao Jên ya da Huang-hao Shan-ch'iao gibi Kubilay Hanlığı'nın en büyük ressamlarındandır." Yün Nan-t'ien böyle derken sanatçının daha evvel gördüğü Kumlu Sahil ve Keyifli Bahar resimlerinin hayal meyal gözlerinin önünde canlanır gibi olduğunu hissetti.

"Söylemesi tuhaf ama onu gördüm mü desem, görmedim mi desem bilemedim..."

"Gördüm mü desem, görmedim mi desem mi?" Yün Nan-t'ien bunu tuhaf bularak Wang Shih-ku'nun yüzüne merakla baktı. "Taklidini mi gördünüz yani?"

"Hayır, taklidi değil. Şimdi şöyle, gerçekten onun çizdiğini gördüm. Fakat gören sadece ben değildim. O Sonbahar Dağları resmiyle Yen-k'o ve Lien-chou'nun her ikisinin de bir bağlantısı var." Wang Shih-ku tekrar çayını höpürdettikten sonra düşünceli düşünceli gülümsedi. "Sıkılmayacaksanız anlatayım mı?"

"Lütfen anlatın," dedi Yün Nan-t'ien başını nezaketle sallayarak bakır lambadaki alevi karıştırdı.

O zamanlar ihtiyar üstat Yüan Tsai henüz hayattaydı. Bir sonbaharda usta, Yen-k'o ile resimler üzerine tartışırken bir an Yen-k'o'ya dönüp Gongwang'ın Sonbahar Dağları resmini görüp görmediğini sordu. Yen-k'o ise bildiğiniz gibi Gongwang'ın hayranıdır, bu yüzden de Gongwang'ın resmi deyince, doğal olarak ne var yoksa hepsini görmüştür desek yeridir. Fakat sadece bu Sonbahar Dağları'nı nasıl olduysa görmemiş.

"Görmek bir yana dursun, adını bile duymadım." Yen-k'o böyle cevap verirken tuhaf bir şekilde utandığını hissetmiş.

"O zaman bir dahaki fırsatta muhakkak o tabloyu gör. Yaz Dağları ya da Esen Rüzgârlar ile karşılaştırırsak onlardan birkaç seviye yukarıda bir eserdir. Kendisinin eserleri arasında en iyisi değil diyemiyorum hatta."

"O kadar muhteşem bir eser midir? O zaman mutlaka görmek isterim. Acaba resim kimdedir?"

"Jun'daki Chang Bey'in evinde. Chin-san Tapınağı'na gidersen onu bulursun. Ben sana tavsiye mektubu da yazıveririm."

Yen-k'o, üstadın mektubunu alınca hemen Jun'a doğru

yola çıkma planları yapmış. Bu kadar enteresan bir resme sahip olan bir aile olduğuna göre, oraya giderse Muhteşem Gongwang'ınkiler dışında muhakkak ki kimbilir kaç tane eski şaheser görebilirim diye düşünmüş. Böyle düşünen Yen-k'o yola koyulduğunda beklentiden içi içine sığmaz olmuş.

Fakat Jun'a gelince ne görsün, o kadar heveslendiği Chang Bey'in evi genişliğine genişmiş ancak virane bir hâldeymiş. Duvarları sarmaşıklar sarmış, bahçeyi otlar kaplamış. İçindeki tavuklar ve kazlar gelen misafire şaşırarak bakıyorlarmış ve durum buyken Yen-k'o da böyle bir evde Gongwang'ın bir resmi gerçekten var mıdır acaba diye Üstat Yüan Tsai'nin sözlerinden şüphelenir olmuş. Ancak bunun için buralara kadar geldiğinden kapıyı çalmadan geri dönmek istememiş tabii. Kapıya gelen hizmetkâra Gongwang'ın Sonbahar Dağları resmini görmek istiyorum diyerek uzaklardan gelme nedenini söyledikten sonra Yüan Tsai'nin yazdığı mektubu ona vermiş.

Neredeyse hemen misafir salonuna alınmış. Burada da kırmızı sandal ağacından sandalyeler ve masalar intizamla sıralıymış ama küflü bir toz kokusu hâkimmiş. Viranelik hissi parkelerin üzerine yüzüyor dense yeriymiş. Ancak neyse ki çıkıp gelen ev sahibi hasta gibi zayıf bir yüze sahip olsa da iyi karakterli biri gibiymiş. Hayır, daha ziyade, solgun yüzü ve zarif, narin ellerinin duruşundan asaleti belli olan biriymiş. Yen-k'o bu ev sahibiyle, bir süre devam eden ilk tanışmalardaki selamlaşmayı bitirince hemen Gongwang'ın meşhur eserini görmek istediğini söylemiş. Her nedense Yen-k'o'nun acele edip o şaheseri görmezse resmin sis gibi kaybolacağına dair batıl bir inanca benzer bir hissi varmış.

Ev sahibi onun isteğini hemen memnuniyetle kabul etmiş. Ardından o misafir salonunun boş duvarına resmi astırmış.

"İşte bu sizin arzu ettiğiniz Sonbahar Dağları resmi."

Yen-k'o bu tabloyu görür görmez hayranlıkla inlemiş. Hâkim renk yeşilmiş. Bir nehir uçtan uca kıvrılıyormuş, bazı yerlerinde köprüler nehri kesiyormuş ve nehrin kenarlarında da küçük mezralar varmış. Hepsinin üstünde dağın ana tepesi, önünde de dingin sonbahar bulutları. Dağ ve yanındaki tepeler yeni yağmış yağmurun sonrasındaki pusla yeşil bir renkteymiş ve yamaçlarındaki çayırların ve çalılıkların kırmızı yapraklarında tekinsiz bir güzellik varmış. Sıradan bir resim değilmiş bu ve hem tasarımı hem rengi uç bir mükemmellikteymiş. Klasik güzellik anlayışının sanatsal bir içgüdüyle birleşimiymiş.

Yen-k'o sanki kendini salıvermiş, bu resme dalmış, zamanı unutmuş. Fakat resme bakarken gitgide ilahi bir şeye kapılıp gidiyormuş.

"Nasıl? Beğendiniz mi?" Ev sahibi yüzünde bir gülümsemeyle, yana doğru Yen-k'o'ya bakarak sormuş.

"İlahi bir eser bu gerçekten! Yüan Tsai hocanın övgüsü az bile. Gerçekten bu resimle karşılaştırınca benim bugüne kadar gördüğüm tüm resimler ikinci sınıf kalıyor."

"Öyle mi? Gerçekten o kadar harika bir eser mi?"

Yen-k'o ev sahibine şaşkınca bakmadan edememiş.

"Bundan şüpheniz mi var?"

"Hayır, şüphe duyduğumdan falan değil de–" Ev sahibinin yüzü küçük bir kız gibi kızarmış. Fakat nihayetinde mahcup bir gülümsemeyle çekine çekine duvardaki meşhur tabloya bakarak sözlerine devam etmiş: "Aslında bu resme

her bakışımda, ben nedense gözlerim açık bir şekilde rüya görüyor gibi bir hisse kapılıyorum. Tabii ki bu tablo güzel. Ancak güzelliği sadece bana mı öyle görünüyor acaba? Benim dışımdaki insanlar için sıradan bir tablodan farksız olabilir mi acaba? Nedense böyle bir şüphe her zaman beni kıvrandırıyor. Bu benim duygularımın yanılması mı ya da tablo bu dünya için fazla mı güzel, hangisi buna sebep oluyor bilmiyorum. Fakat ne de olsa tuhaf bir hisse kapıldığım için sizin övgünüz karşısında da ısrarla soru sordum."

Fakat o sırada Yen-k'o, ev sahibinin kendiyle ilgili açıklamasına da öyle pek ehemmiyet vermemiş. Tek isteği resim tarafından yutulmakmış ve ev sahibinin baştan sona resim yorumlamaya dair söylediklerinin sığlığını saklamak için, yalan doğru demeden, kelimeleri art arda dizilmiş kelimelerden öteye gitmediğini düşünmüş.

Yen-k'o bir süre sonra bu viraneden farksız olan Chang Bey'in evinden ayrılmış.

Fakat ne yaparsa yapsın unutamadığı şey insanın gözlerini fal taşı gibi açan o Sonbahar Dağları resmi imiş. Müzmin bir koleksiyoncu olan Yen-k'o'nun evine koyduğu şaheserlerin içinde özellikle beş yüz gümüşe aldığı Li Cheng'in[1] Dağın Derinliklerindeki Kar resmi bile Sonbahar Dağları resmindeki ilahilikle karşılaştırılınca geride kalmaktan kurtulamıyormuş. Bu yüzden de Yen-k'o bir koleksiyoncu olarak da bu benzersiz Gongwang tablosunu ele geçirmek için yanıp tutuşuyormuş.

Böyle olunca da Jun'da kaldığı süre boyunca Yen-k'o, Chang Bey'e aracı göndererek Sonbahar Dağları resmini

1 Li Cheng: 919-967 yılları arasında yaşamış Çinli ressam. –*çn*

kendisinin almak istediğini iletip pazarlığa girişmiş. Ancak Yen-k'o ne yaparsa yapsın Chang Bey onun teklifine cevap vermiyormuş. O soluk yüzlü adam, aracının söylediğine göre, "Bu resmi o kadar beğendiyse, memnuniyetle kendisine ödünç vereyim. Fakat bunu satmaya gelince, affınıza sığınırım," diyormuş.

Yediği retler atılgan Yen-k'o'yu daha da hırslandırmış sadece. "Bir gün o şahane resim duvarımı süsleyecek," diyerek Sonbahar Dağları'nı geçici olarak terk edip Jun'dan ayrılmış.

Bir yıl sonra Yen-k'o, Jun'a gelmişken Chang Bey'in evini ziyaret etmiş. Baktığında duvarı sarmış sarmaşıklar ve bahçeyi doldurmuş otlar öncekinden farksız bir hâldeymiş. Kapıyı çaldığında erkek hizmetçi ev sahibinin orada olmadığını söylemiş. Yen-k'o, ev sahibiyle görüşemese de bir defa daha o Sonbahar Dağları resmini görebilir miyim diye sormuş. Ancak hizmetçi, efendisi evde olmadığı zaman kimseyi içeri alamayacağını öne sürerek onu reddetmiş. Yen-k'o ısrar edince de nihayetinde kapıyı onun suratına kapatmış. Yen-k'o evi hüzünle terk etmek zorunda kalmış ve şahane resim de evin harap odalarından birinde kalmaya devam etmiş.

Üstat Wang Shih-ku bir süre sustu.

"Buraya kadar aktardığım benim Üstat Yen-k'o'dan duyduğum hikâye."

"O zaman Üstat Yen-k'o gerçekten de Sonbahar Dağları resmini görmüş mü?"

Yün Nan-t'ien sakalını sıvazladı ve dikkat kesilerek Wang Shih-ku'ya baktı.

"Üstat gördüğünü söylüyordu. Fakat gerçekten gördü mü görmedi mi kesin olarak bilemem."

"Fakat anlattıklarınıza göre..."

"Devamını bir anlatayım. Ondan sonra kendiniz karar verin."

Wang Shih-ku artık çayını bile yudumlamaksızın, istekle konuşmasını sürdürdü.

Yen-k'o bana bunları anlattığında, Sonbahar Dağları resmini ilk kez görmesinin üstünden elli yıla yakın bir zaman geçmişti. O zaman Üstat Yüan Tsai da çoktan vefat etmişti, Chang Bey'in evi ise ailesinin iki nesil sonraki jenerasyonuna geçmişti. Bu nedenle de o Sonbahar Dağları resminin şimdi kimin evinde olduğunu ya da bir yerlerinde yırtıklar olup olmadığını dahi bilemiyoruz. Konuşmalarımız sırasında Yen-k'o o gizemli resmi öyle canlı resmetmişti ki sanki kendi gözlerimle görmüş gibi düşünmeye başlamıştım. Üstadı etkileyen ayrıntılar değil, resmin bütününün anlatılamaz güzelliğiydi. Yen-k'o'nun kelimeleriyle o güzellik tıpkı onun kalbine girdiği gibi benim de kalbime girmişti.

Yen-k'o'yla görüşmemizden bir ay kadar sonra kendim de, Jun'un dahil olduğu güney vilayetlerine bir yolculuk yapmaya karar verdim. Bu konuyu ihtiyara açınca gitmemi ve Sonbahar Dağları'nı görebilir miyim diye bakmamı istedi. "Eğer o resim bir daha gün yüzüne çıkarsa," dedi, "sanat dünyası için şahane bir gün olur bu."

Söylememe gerek yok tabii, bu kez de ben o resmi görmek için heyecandan ölüp bitiyordum ama yolculuğum fazla yoğun geçiyordu ve bir süre sonra Chang Bey'in evine gidemeyeceğim belli oldu. Fakat o arada kulağıma gelen şeyse

Sonbahar Dağları resminin soylu biri olan Wang isimde bir beyefendinin eline geçtiğiydi. Resimden haberi olan Wang Bey, Chang'in torununa bir elçi göndermişti. Söylenene göre, Chang Bey'in torunu, Wang Bey'in elçisi kendisine gelince, evde nesilden nesle aktarılan dini törenlerde kullanılan kapları, kanunlarla ilgili kitapları ve Gongwang'ın Sonbahar Dağları resmini göndermiş. Böyle olunca Wang Bey o kadar sevinmiş ki, Chang Bey'in torununa şölen hazırlamış, eğlence için kadınlar getirmiş, müzik hazırlamış, şaşaalı bir yemekten sonra ömre ömür katan bir kutlama yapmış ve kendisine yüz altın vermiş.

Bunları duyunca çok sevindim. Yarım yüzyıl geçtikten sonra bile Sonbahar Dağları hâlâ sapa sağlam duruyormuş meğer! Üstelik nerede olduğunu da öğrenmiştim. Eskiden Yen k'o ne kadar zorlasa da tekrar görme denemeleri sanki tanrılar tarafından engellenmişçesine hep yenilgiyle sonuçlanmıştı. Ama ben görebilecektim. Sadece gerekli şeyleri yanıma alıp resmi görmek için yola koyuldum.

Şu anda bile o günü gayet net hatırlıyorum, Wang Bey'in evinin bahçesinde şakayıklar ve kocaman manolyalar açmıştı, rüzgârsız yazın ilk günlerinden biriydi ve öğleyi biraz geçmişti. Ben Wang Bey'in yüzünü görünce, daha selamımı vermeye kalmadan elimde olmadan sırıtmaya başladım:

"Sonbahar Dağları'nın hemen şu evde olduğunu bilmek ne his! Üstat Yen K'o da bu tablo uğruna çok zorluklar çekmişlerdi, ben ise çaba harcamadan görme tatminine erişeceğim..."

"Ne güzel bir zamanda geldiniz. Bugün Üstat Yen K'o ve Üstat Lien Chou'nun da gelmesi gerekirdi. Fakat önce gelenden, sizden başlayarak göstereyim."

Wang Bey hemen yandaki duvara Sonbahar Dağları'nı astırdı. Nehrin yanındaki kızıl yapraklı köy, vadiyi dolduran beyaz bulutlar, dağ yamaçlarının yeşilliği... bir anda benim gözümün önünde, Yaşlı Gongwang'ın yarattığı, bizim dünyamızdan daha muhteşem bir dünya canlanmıştı işte. Kalbim hızlanmıştı, gözlerimi ayırmadan resme bakıyordum.

Bu dağlar, sis, dağ ve vadi, hiç şüpheye mahal yok ki Gongwang'ındı. Gongwang dışında bu kadar şunten[1] kullanan, üstelik siyah mürekkebi de canlandıran, renkleri bu kadar canlı kullanan kimse yoktur. Ancak... ancak bu Sonbahar Dağları resmi, eskiden bir defasında Yen K'o'nun Chang Bey'in evinde gördüğü resimle aynı resim gibi gelmiyordu bana. Yok, tabii ki şahane bir resimdi bu ama bana coşkuyla anlatılan o eşsiz eser değildi işte.

Benim etrafımda, Wang Bey başta olmak üzere, salonda bulunan yemeğe gelmiş misafirler yüzümdeki ifadeye bakıyorlardı merakla. Bu nedenle de benim hayal kırıklığım bir nebze bile yüzümde belli olmasın diye dikkat etmem gerekiyordu. Fakat ne kadar gayret etsem de bir yerde tatmin olmadığım hissi, kendim bile fark etmeden etrafa yansımış olmalı. O sırada Yen-k'o'nun geldiği duyuruldu, Sonbahar Dağları'ndan bana ilk bahseden adam gelmişti işte. İhtiyar adam, Wang Bey'e başıyla selam verirken heyecanı belli oluyordu ama tabloyu görünce yüzü çok hafifçe asıldı.

"Ne düşünüyorsunuz, Üstat?" diye sordu Wang onu dikkatle inceleyerek. "Biz de tam Wang Shih-ku'nun övgülerine kulak veriyorduk..."

Ben, ya doğrucu Üstat Yen K'o durumu olduğu gibi

1 Çin tarzı dağ ve doğa resimlerinde, dağların tepelerini üç boyutlu gibi göstermek için kullanılan çizim tekniği. –*çn*

ifade eden bir cevap verirse diye içimden soğuk terler dökülüyordum. Ancak Wang Bey'i hayal kırıklığına uğratmaya Yen K'o'nun da gönlü elvermemiş olmalıydı. Yen K'o Sonbahar Dağları'nı baktıktan sonra nezaketle Wang Bey'e cevap verdi.

"Ah, siz beyefendi, bu resmi elinizde bulundurduğunuz için çok şanslısınız," dedi Yen-k'o. "Onun varlığı evinizdeki diğer hazinelerin ihtişamını artıracak."

Ancak Wang Bey bu kibar sözleri duysa da gerginliği artmış gibiydi; o da benim gibi bu ses tonundaki samimiyetsizliği sezmiş olmalıydı. Galiba Lien-chou içeri girince hepimiz bir rahatladık. Herkesi selamladıktan sonra bıyıklarını kaşıyarak resme sessizce baktı.

"Bu belli ki Yen-k'o'nun yarım yüzyıl önce gördüğü resim," dedi Bay Wang. "Sizin görüşlerinizi duymak isterim. İçten görüşlerinizi." Zorla gülümsedi.

Üstat aldığı derin nefesi vererek hâlâ resme bakmaya devam ediyordu. Sonra Wang Bey'e dönerek konuştu:

"Bu, Gongwang'ın meşhur eseri olmalı. Bu bulutları nasıl gölgelendirdiğine bakın. Hayat fışkırmıyor mu? Ağaçların renkleri, gerçekten de tanrı kendi eliyle renklendirmiş gibi. Uzaktaki tepe de tüm kompozisyona son canı üflüyor."

Wang Bey'den yana bakarak resimde tek tek bir yerleri işaret ederek, art arda hayranlıkla konuşuyordu. Onun sözleriyle birlikte Wang Bey'in yüzünün de yavaş yavaş aydınlanmaya başladığını söylemeye gerek bile yok.

Ben o esnada belli etmeden Yen K'o ile bakışıyordum.

"Üstadım, bu o Sonbahar Dağları resmi mi?"

Ben kısık sesle böyle söyleyince, Üstat Yen K'o da başını iki yana sallayarak tuhaf bir şekilde gözlerini kırpıştırdı.

"Sanki bütün olan biten bir rüya gibi. Gerçekten acaba Chang Bey büyülü bir tilki mi diye düşünmeden edemiyorum."

"Sonbahar Dağları resminin hikâyesi işte bu." Wang Shih-ku konuşmasını bitirince, sessizce bir kâse daha yeşil çay içti.

"Evet, dediğiniz gibi tuhaf bir hikâyeymiş."

Yün Nan-t'ien bir süredir bakır lambanın alevini izliyordu.

"Ondan sonra Wang Bey de bir sürü araştırma yapmış. Chang Bey'e sorunca genç adam resmin başka bir versiyonuyla ilgili hiçbir şey bilmediğini söylemiş. Bu yüzden de eskiden Üstat Yen K'o'nun görmüş olduğu söylenen Sonbahar Dağları resmi şu an bir yerde mi saklanıyor yoksa üstadın hafızasındaki bir yanlıştan öteye gitmeyen bir durum mu var, kimse bilmiyor. Yen-k'o'nun Chang Bey'i ziyaret ettiğini söylediği hikâyenin temelsiz olduğunu da düşünmüyorum ama."

"Ancak her halükârda Üstat Yen K'o'nun kalbinin içinde Sonbahar Dağları resmi gerçekten de var. Sizin içinizde de..."

"Evet," dedi Wang Shih-ku, "yıllar geçse de dağdaki kayaların koyu yeşilliğini Yen-k'o'nun betimlediği şekilde görebiliyorum hâlâ. Şu an tablo gözümün önündeymiş gibi çalılıkların kızıl yapraklarını görebiliyorum."

"O yüzden eğer tablo hiç var olmadıysa bile üzülecek pek bir şey yok!"

İki adam kahkahalarla güldü ve ellerini neşeyle birbirine vurdular.

1921

EJDERHA

Ben oldukça gençken Nara'da E'in adında, olağanüstü büyük buruna sahip bir rahip yaşardı. Kendisinin tam adı normalde Majestelerinin Eski Arşivbaşı ve Bilgelik Dolu Mükalemenin Ustası Kocaburun E-in idi. Burnunun ucu, sanki arı sokmuş gibi, tüm yıl boyunca korkunç bir şekilde kıpkırmızı olurdu. Bu yüzden Nara halkı ona Burun-Vezir adını takmıştı. Bendenizin de aslında onu birkaç kez Kofukuci Tapınağı'nda görmüşlüğüm var. Hakikaten de eşi benzeri olmayan kırmızı bir Tengu[1] burnu vardı.

Bir gece Rahip E-in öğrencilerinden bir tanesini bile yanına almadan tek başına sessizce Saruzava Gölü'nün kenarına gitti. Orada uneme söğüdünün[2] önündeki sete "üçüncü ayın üçüncü gününde bu gölden bir ejderha göğe yükselecektir" diye kalın harflerle yazdığı dikey bir tabelayı yükseğe astı. Fakat E-in esasında Saruzava Gölü'nde bir ejderha-

1 Japon halk inancında sık sık anlatılan kırmızı yüzlü, uzun burunlu, dağlarda yaşayan bir tanrı ya da doğaüstü güçleri olan varlık, Çin kültürü kaynaklıdır. *–çn*

2 Cariye söğüdü, imparatorun gözdesi iken gözden düşen bir cariyenin giysilerini üstüne bırakarak suya atlayarak intihar ettiği edilen söğüt. *–çn*

nın yaşayıp yaşamadığını bilmiyordu. Dahası, ejderhanın üçüncü ayın üçünde göğe yükseleceği cümlesi uydurmaydı. Ejderhanın göğe yükselmeyeceğini yazmak kesinlikle daha doğru olurdu hâliyle. O zaman neden böyle gereksiz bir işe girişti derseniz, E-in, her zaman Nara'nın rahiplerinin her fırsatta kendi burnuna gülmesine hınç duyduğu ve bir sefer de kendisi katıla katıla onlara gülüp intikamını almayı derinden istediği için böyle bir şakaya kalkışmıştı. Sizler duysanız sadece komik diye düşünürdünüz fakat ne de olsa bu bir eski zaman hikâyesi ve o zamanlar böyle şakalar yapmak çok sık rastlanan bir şeydi.

Neyse, ertesi günü, bu tabelayı ilk gören kişi, her sabah Kofukuci Tapınağı'na Buda'ya tapınmaya giden yaşlı bir teyzeydi. Tespihini taktığı elindeki asasını var gücüyle yere bastırarak, henüz sisler içinde olan gölün kenarına ulaşınca, daha düne kadar burada olmayan tabelanın söğüdünün altında asılı olduğunu gördü. Ne ola ki bu, Budist ayin için dikilen tabela olsa, dikildiği yer pek tuhaf diyerek bunu garipsedi fakat okuması olmadığından, tam da geçip gideyim dediği sırada karşı taraftan bir rahip göründü. Teyze ondan okuyuvermesini rica edince öğrendi ki "üçüncü ayın üçüncü gününde bu gölden bir ejderha göğe yükselecektir" yazıyormuş, her kim olsa buna şaşırır tabii ki. Bu teyze de şaşırıp kaldı, belini doğrultarak "Bu gölde ejderha var mıdır ki?" diyerek rahibin yüzüne baktı. Rahip onun tersine sakin sakin, "Eskiden Çin ülkesinde bir bilgenin kaşında bir şişlik çıkmış, kaşıntıdan duramıyormuş, bir gün hava aniden bozmuş gök gürlemiş sicim gibi yağmur yağmaya başlamış, derken o şişlik yarılmış, içinden bir siyah ejderha çıkarak buluta sarılır gibi birden gökyüzüne yükselmiş diye

anlatırlar. Şişliğin içinde bile ejderha oluyorsa, bunun gibi bir gölün dibinde onlarca ejderhasıydı, yılanıydı aklına ne gelirse haydi haydi yaşıyor olabilir yani," diye vaaz vermiş.

Bir rahip asla yalan söylemez diye düşünen yaşlı teyze, tabii ki bunları duyunca, şaşırmakla kalmamış, "Öyle ya, seni dinleyince fark ettim, galiba şu tarafın sularının rengi tuhaf görünüyor," diye, henüz üçüncü ayın üçü olmamasına rağmen rahibi tek başına bırakmış, nefesi kesile kesile Buda'yı tefekkür ederek, asasına tutunmayı bile unutarak alelacele kaçmış. Etrafta bakanlar olmasa rahip gülmekten iki büklüm olacakmış. Aslında bu rahip dün gece koyduğu tabelaya insanlar ne tepki veriyorlar diye orada dolaşan Burun-Vaiz'in ta kendisiydi, sağa sola bakınarak gölün çevresinde yürüyordu. Teyze gittikten sonra erkenden yola çıkmış bir yolcuya benzeyen, uşağına eşyaları taşıtan, içime şapkası[1] takmış bir kadın, şapkasının altından bakarak tabelayı okuyordu. O anda E-in tüm ciddiyetini takınıp gülmemeye çalışarak kendisi de tabelanın önüne dikildi ve okuyormuş taklidi yaptı. Ardından o kocaman kırmızı burnunu tuhafına giden bir şey varmış gibi çekti ve sonra o Kofukuci Tapınağı'na doğru dönüp gitti.

Derken, Kofukuci Tapınağı'nın Büyük Güney Kapısı'nın önünde kendisiyle aynı rahip hücresinde yaşayan Emon adlı rahiple karşılaştı. Rahip, E-in'e rastlayınca her daim çatık olan kaşlarını biraz daha buruşturarak "Sayın Rahibim bu kadar erken kalkmazdınız hayırdır? Hava bozacak herhalde," dedi.

E-in tam da istediğimi söyledi diye düşünüp büyük bur-

1 [İçime gasa]: Heian dönemi ortalarında (900'ler) kullanılan etrafı dize kadar inen tülle çevirili hasır şapka. –*çn*

nunu titreterek gülerek, "Hava bozacak falan değil de duyduğuma göre şu Saruzava Gölü'nden üçüncü ayın üçüncü günü bir ejderha göğe yükselecekmiş," diyerek bilmiş bilmiş konuştu.

Bunu duyan Emon şüpheyle E-in'in yüzüne dikkat kesildi fakat hemen ardından boğazını temizlerken alaylı bir gülüşle, "Rahibim, güzel bir rüya gördünüz sanırım, ama olsun, ejderhanın göğe yükseldiğini rüyada görmek çok büyük bir şans getirirmiş," dedi.

Böyle konuştuktan sonra dibek gibi geniş kafasını kaldırarak geçip gidecek oldu fakat E-in sanki kendi kendine konuşuyormuş gibi "... aklı olup da Buda'yla bağı olmayana kurtuluş yok..." diye mırıldandığını duydu.

Takunyalarının yere bastırarak soğuk bir yüzle hızlıca döndü, sanki felsefi bir tartışmaya girecekmişçesine, "Yoksa ejderhanın göğe yükseleceğine dair bir delil mi var?" diye sorguladı.

Böyle olunca E-in de özellikle ağırdan alarak, artık sabah ışıklarının vurmaya başladığı gölden yana işaret ederek "Bendenizin dediklerinden şüphe duyuyorsanız, şu söğüdün önünde dikilen tabelayı okusanız iyi olur," diyerek yukarıdan bakan bir tavırla konuştu.

Bu kendini beğenmiş E-Mon için bir duvara toslamak gibi olmuştu, sanki gözleri kamaşmışçasına bir defa göz kırptı ve, "Hmm, demek öyle bir tabela dikilmiş?" diye soğuk bir sesle ağzının ucuyla konuşup yine yürümeye başladı, ancak bir yandan da çömlek gibi geniş kafasını yana eğmiş düşünceli düşünceli bakıyordu. Onun arka siluetine bakan Burun-Rahip'in ona ne kadar gülesi geldi desek azdır ama az çok tahmin edebilirsiniz. E-in'in kırmızı burnunun kökü

karıncalanmaya başlamıştı sanki, ciddi bir yüz takınarak Büyük Güney Kapısı'nın taş merdivenini çıkarken, artık patlayarak gülmekten kendini alamamıştı.

"Üçüncü ayın üçüncü gününde bu gölden bir ejderha göğe yükselecektir" tabelası daha ilk günden etki yaratmıştı, üç gün sonra Nara şehrinin neresine gidilirse gidilsin bu Saruzava Gölü'nün ejderhasının konuşulmadığı yer yoktu. Baştan beri "o tabela birinin oyunudur" diyenler de olmuştu fakat o sıralarda Kyoto'daki Şinsen'en İmparatorluk Bahçesi'nden bir ejderhanın göğe yükseldiği söylentisi çıkınca bunun bir şaka olduğunu söyleyenlerin dahi içine kuşku düşmüştü, böyle inanılmaz bir olay gerçekleşebilir mi diye *az da olsa* merak etmeye başlamışlardı.

On gün sonra Nara'da akla hayale gelmedik bir olay oldu. Kasuga Tapınağı'nın rahiplerinden birinin tek kızı, tam da dokuz yaşına girdikten on gün geçmeden önce annesinin dizinde uyurken gökten bir siyah ejderha bulut gibi inip gelerek, "Ben yakında, üçüncü ayın üçüncü gününde göğe yükseleceğim, asla siz şehir halkına zarar vermek gibi bir niyetim yok, müsterih olun," diye insanların diliyle konuşmuş. Tabii kız uyanınca hemen bunu böyle böyle dedi diye annesine anlatmış. Derken Saruzava'nın ejderhası rüyada görünmüş diye ânında bütün şehrin diline dolanmasın mı?

Böyle olunca da hikâyeye neler neler eklenmiş. Yok bilmem neredeki çocuğun içine ejderha girmiş de çocuğa şarkılar söyletiyormuş, yok şuradaki tapınak rahibesine ejderha görünmüş ve herkese söylemesi için şöyle şöyle demiş. Artık neredeyse bu Saruzava'nın ejderhası her an suyun üzerine boynunu uzatıverecekmişçesine bir gürültü patırtıdır kopuyordu. Ejderhayı kendi gözlerimle gördüm diyen bir

adam bile peyda olmuştu; sudan kafasını çıkarmamıştı ama görmüştü işte. Bu adam her sabah nehir balıklarını pazara satmaya götüren bir dedeydi, o gün de henüz alacakaranlıkken Saruzava Gölü'ne varınca o söğüdün dallarının sarktığı yerde tabelanın takılı olduğu setin altında çarşaf gibi dingin gölün suyu, sadece bir noktada belli belirsiz aydınlanmış. Ne de olsa ejderha söylentisinin her yanı sardığı bir zaman olunca "Acaba ejderha tanrımız görünür mü?" diye, sevinçle mi desem, korkuyla mı desem sadece tir tir göğsü titreyerek, ırmak balıklarını oralara bırakır bırakmaz, parmaklarının ucunda yürüyerek sessizce yaklaşınca söğüde tutunup aradan göle bakmış. Sonra o biraz aydınlanmış olan suyun dibinde, siyah metal zincirlerle sarılmış gibi ne olduğu bilinmez tuhaf bir şey, kıvrım kıvrım bükülüyormuş, bir anda insan sesinden mi ürktü bilinmez, kıvrılmış vücudunu düzeltip, gölün yüzeyinde bir hortum oluşturarak, tuhaf şeyin silueti her nereye gittiyse, gözden kaybolmuş. Bunu gören dede nihayetinde baştan ayağa sırılsıklam ter içinde yükünü koyduğu yere gelip bakınca, satacağı yirmiye yakın çeşit çeşit sazan balığı meğer ortadan kaybolmuş. Böyle olunca dedeye gülüp, "Galiba üçkâğıtçı yaşlı bir su samuru falan çaldı," diyenler oldu. Fakat içlerinde "Ejderha Tanrımızın koruduğu bu gölde su samurunun yaşaması ihtimali yok, muhakkak ejderha tanrı o balıkların canına acıdı ve onları kendisinin yaşadığı gölün içine götürdü," diye konuşanlar sanıldığından bile çoktu.

Bizim Rahip E-in'e gelince, "Üçüncü ayın üçüncü gününde bu gölden bir ejderha göğe yükselecektir" tabelası böyle dillere dolanınca, içinden içinden o kocaman burnunu çekerek, kıs kıs gülüyordu. Ama nihayetinde bu üçüncü

ayın üçüne dört beş gün kala Settsu Vilayeti'nin Sakurai Bölgesi'nde yaşayan rahibe teyzesi, mutlaka o ejderhanın yükselişini görmek istiyorum diyerek o kadar uzak yolları aşıp gelince çok şaşırdı. E-in çok kötü hissetti, onu korkutmaya, ürkütmeye falan çalışıp Sakurai'a geri göndermeyi denedi ama teyzesi "Bu koca karı da artık bu yaşa geldi, ejderha tanrıyı dünya gözüyle bir görsem sonrasında ölüp Buda'ya yükselsem de gönlüm razı," diyerek yeğeninin dediklerine kulak asmadı bile.

Böyle bir direnişin ardından tabelayı kendisinin herkesi alaya almak için diktiği bir şey olduğunu şu saatten sonra itiraf etmesi mümkün değildi, E-in de artık mecburen üçüncü ayın üçüne kadar teyzesine göz kulak olmaya söz vermekle kalmadı, günü geldiğinde birlikte Ejderha Tanrı'nın göğe yükselişini izlemeye gitmek için ona söz bile verdi. Diğer yandan düşünürsek, rahibe teyzesine kadar ejderhanın söylentisi dilden dile aktarılıp gittiğine göre, Yamato Diyarı'nın içerisinde Settsu, İzumi ve Kavaçi hatta belki de Harima, Yamaşiro, Omi ve Tamba'ya kadar bu söylenti dalga gibi yayılmış olmalıydı. Kısacası Nara şehrinin yaşlısını gencini kandırayım diye başlattığı oyunla aklından fikrinden geçirmediği kadar insanı, dört bir yandaki ülkelerde on binlerce insanı kandırmıştı. E-in böyle düşününce, eğleneceği yerde daha çok korkuyordu. Sabah akşam rahibe teyzesini gezdirmek için onunla birlikte Nara şehrinin tapınaklarını dolaşırken bile polisten suçunu gizleyen kaçak bir suçlu gibi hissediyordu kendini. Fakat arada bir gelip geçenlerin konuşmalarından o dikili tabelaya bu aralar insanların tütsü yakıp çiçek bıraktıkları söylentisini duyunca, tabii ki bir yandan kötü hissetse de büyük bir iş yapmış olmanın sevincini de yaşıyordu.

Günler birbirini kovaladı ve nihayet ejderhanın göğe yükseleceği üçüncü ayın üçü geldi çattı. O zaman E-in, söz de vermiş olduğundan şu saatten sonra başka çaresi de olmadığından, istemeye istemeye rahibe teyzesine katılarak Saruzava Gölü'ne nazır Kofukuci Tapınağı'nın Büyük Güney Kapısı'nın taş merdivenlerine geldi. Tam da gökyüzü berrak ve güneşliydi, kapıda asılı çanı sallayıp çaldıracak kadar bile rüzgârdan bir eser yoktu fakat mevzubahis günü dört gözle beklemiş olan izleyiciler Nara şehriyle sınırlı değillerdi, tıklım tıklım doluşanlar Kavaçi, İzumi, Settsu, Harima, Yamaşiro, Omi ve Tamba gibi yerlerden de gelmişlerdi. Taş merdivenlerin üstüne dikilip bakınca göz alabildiğince, hem doğuya hem batıya uzanan her yaştan ve her türden bir insan denizi gördü, öyle uzanıyorlardı ki kalabalığın sonu sislerin arasında kayboluyordu. Derken orada burada soyluların bindiği yeşil püsküllü ve kırmızı püsküllü tahtırevanlar ya da tespih ağacından çatıları olan süslemeli öküz arabaları ağır ağır kalabalığı ittirerek, çatılarına bezenmiş olan altın gümüş süslemeleri bir süredir aydınlık saçan bahar güneşinde göz kamaştıracak bir şekilde parlayarak geliyorlardı. Bunların dışında güneş şemsiyesi açanlar, düz bir bezi yukarıya gölgelik olarak gerdirenler, ya da büyük bir şey yapar bir tavırla minderlerini yola sıralayanlar da vardı... Sanki gözlerinin önündeki gölün etrafı zamansız bir Kamo Festivali[1] için geçit töreni yapılacakmışçasına bir manzara vardı. Rahip E-in gerçekten de sadece o diktiği tabelayla bu kadar büyük bir gürültünün kopacağını rüyasında bile göremezdi. Bu yüzden de

1 Geleneksel olarak Kyoto şehrinin Kamomioya Tapınağı"nda 15 mayısta yapılan dini festival. *–çn*

şaşkınlıktan dili tutulmuş bir vaziyette rahibe teyzesinden yana bakarak, "Şuna baksana ne kadar çok insan toplanmış!" dedi acınası bir sesle. Hâliyle artık bugünün durumuna bakınca o kocaman burnunu çekecek kadar mecali dahi kendisinde bulamaz görünüyordu, öylece Büyük Güney Kapısı'nın direğinin dibine çömeliverdi.

Fakat tabii ki rahibe teyzesinin, E-in'in aklından geçenlerden haberi hiç yoktu. Teyzesi başlığı düşecek kadar, boynunu var gücüyle uzatmış, bir o yana bir bu yana bakıyor, "Tabii ya ejderha tanrımızın yaşadığı gölün manzarası da paha biçilmezmiş, bu kadar çok insan toplanmışsa muhakkak ejderha tanrımız kendilerini gösterirler," filan gibi şeyler diyerek her fırsatta E-in'i dürtükleyip ona bir şeyler anlatıyordu. E-in de direğin dibinde oturup kalamadı. İstemeye istemeye doğrulup bakınca, halkın taktığı siyah şapkalar ve sivri uçlu samuray şapkaları kalabalığını gördü. Ayrıca bir de ne görsün? Onların arasına karışmış olan Vaiz Emon da her zamanki gibi çömlek gibi geniş kafasını bir kat daha yukarıya uzatarak, gözlerini bir an bile ayırmadan gölden yana bakmıyor mu? E-in aniden o âna kadar içine düştüğü çaresizliği unuttu ve en azından bu adamı dalgaya aldığının bilinciyle içi bir hoş oldu.

"Sayın keşişim!" diye seslendi, "Sayın keşişim de mi ejderhanın göğe yükselişini izleyecekler?" diye alaya alır gibi sordu.

Fakat Emon yan dönünce, tahmin bile etmediği kadar ciddi bir suratla, "Öyledir efendim, bizler de sizin gibi sabırsızlıkla bekliyoruz," diye o her zamanki kıllı kaşlarını bile kımıldatmadan cevap verdi.

E-in bu rahip arkadaşına biraz fazla yüklendiğini dü-

şündü ve neşeli takılmasına bir son verdi. Yine az önceki gibi dünyanın en yalnız insanıymış ruh hâline büründü, dalgın dalgın insan denizinin ötesindeki Saruzava Gölü'ne doğru indirdi bakışlarını. Hafifçe parlayan ve sıcakmış gibi görünen su yüzeyi sadece seti çevreleyen sakura ve söğüt ağaçlarını yansıtıyordu. Ne kadar zaman geçse de içinden göğe bir ejderha yükselecekmiş gibi bir belirti yoktu. Özellikle etrafı kilometreler boyunca aralıksız olarak izleyicilerle dolu olduğundan mıdır, bugün gölün genişliği normaldeki günlere göre bir kat azalmışa benziyordu, birincisi burada ejderhanın yaşadığı, baştan sona kocaman bir yalandan ibaret olmalıydı aslında.

Fakat birer birer geçen saatlerin farkına bile varmadan, izlemeye gelenler ağızlarına biriken tükürüklerini yutarak, sabırla ejderhanın göğe yükselmesini bekliyorlardı. Kapının altındaki insan denizi gitgide büyüyordu ve biraz zaman geçince arabaların sayısı da yer yer öküz arabalarının dingillerini birbirine ittirecek kadar artmıştı. Sırf bu bilgilerle bile E-in'in çaresizliğinin nasıl çoğaldığı tahmin edilebilir. Fakat o anda tuhaf bir şey oldu, nereden olduysa, E-in'in içine de gerçekten ejderha yükselecekmiş gibi bir his, sanki baştan beri yükselmeyeceği gibi bir gerçeğin olmadığı hissi gelivermişti. E-in baştan beri bu tabelayı diken asıl kişi olduğu için böyle bir hissin gelmesi mümkün olmamalıydı ancak gölün etrafına üşüşen siyah şapka dalgasına bakarken böyle bir kalabalık varsa inanılmaz bir olay da gerçekleşebilir sahiden diyerek ikna oluvermişti. Bunun sebebi aslında izlemeye gelen kalabalığın duygularının zamanla ona da geçmesinden miydi acaba? Yoksa o tabelayı asması sebebiyle bu kadar büyük bir gürültü koptu diye suçlu hissetmiş ve

kendisi bile fark etmeden ejderhanın göğe yükselmesi için dua etmeye mi başlamıştı? O dikili tabelada yazılı olanları yazan kendisiydi bunu düpedüz biliyordu, buna rağmen E-in'in endişesi git gide azaldı, kendisi de rahibe teyzesi ile aynı şekilde bıkmadan gölün yüzeyini izlemeye başladı. Ancak tabii ki böyle bir duyguya kapılmazsa, yükseleceğine dair bir belirti bile olmayan ejderhayı bekleyerek, her ne kadar istemeye istemeye de olsa Büyük Güney Kapısı'nın altında bir gün boyunca dikilemezdi.

Ancak, Saruzava Gölü küçük bir dalga bile belirmeksizin bahar güneşini yansıtmaya devam ediyordu. Gökyüzü de yine aynı şekilde gayet güneşliydi, yumruk kadar bir bulut bile görülmüyordu havada. Ancak izleyiciler güneş şemsiyesinin gölgesinde ya da gerdirdikleri bezden güneşliklerin altında da ya da izleme standlarının tırabzanlarının arkasında sıkış tepiş olmuş vaziyette günün sabahtan öğleye, öğleden akşama geçtiğini bile fark etmez vaziyette, ejderha tanrının siluetini göstermesini ha şimdi, ha şimdi diyerek bekliyorlardı.

E-in oraya geldiği ânın üstünden nihayet yarım gün geçtikten sonra sanki tütsü dumanı gibi bir bulut üstlerindeki gökte belirdi ve gittikçe büyümeye başladı. Açık, sakin gökyüzü karardı ve esen bir rüzgârla Saruzava Gölü'nün çarşaf gibi yüzeyini sayısız dalga kapladı. İzleyiciler ne kadar sabırlı olsa da bir heyecan dalgası kalabalığı sardı, sonra gökyüzü delinmişçesine bir yağmur yağmaya başladı. Bununla kalmadı, gök de aniden dehşetle gürlemeye başladı, şimşekler çaktı ve yıldırımlar düştü. Rüzgâr bir kütle oluşturan bir bulut kümesini yardı ve tüm gücüyle gölün suyunu dönen muazzam bir sütuna dönüştürüyor gibiydi. O anda,

serpinti ve bulutlar arasında E-in'in gözleri, altın pençeleri parlayarak gökyüzüne doğru yükselen otuz metre uzunluğunda siyah bir ejderhanın silik görüntüsünü yakaladı. Fakat bu sadece bir anda olup bitmişti, ardından ise sadece rüzgâr ve yağmurun arasında gölü saran sakura yapraklarının gökyüzüne uçuşu kalmıştı. Panikleyen izleyiciler çakan şimşekler altında gölün dalgaları kadar şiddetli bir şekilde dört bir yana kaçıştılar.

Zamanla sağanak yağmur dindi, mavi gökyüzü bulutların arasından görünmeye başladı. E-İn burnunun büyük olduğunu bile unutmuş gibi bir yüzle, gözlerini kocaman açarak etrafa bakınıyordu. Acaba gördüğünü sandığı ejderha gözlerinin ona oynadığı bir oyun muydu? Bir düşününce, kendisi tabelayı diken kişinin kendisi olduğuna göre, nerden baksan ejderhanın göğe yükselmesi gibi bir şeyin olmaması gerekirdi. Böyle düşünüyordu düşünmesine ama gördüğü şeyi de gerçekten görmüştü, bu nedenle düşündükçe durum iyice anlaşılmaz bir hâl almaya başladı. Kapının direğinin dibinde canlıdan çok ölü gibi oturan rahibe teyzesinin kalkmasına yardım etti. Hissettiği tuhaf utancı gizleyemeden "Ejderhayı görebildiniz mi?" diye çekine çekine sordu.

Teyzesi derin bir nefes aldı, bir süre konuşamaya mecali kalmadığından olsa gerek, korkular içinde, sadece defalarca başını sallayarak onayladı. Ancak nihayetinde titreyen bir sesle, "Gördüm onu, gördüm onu, tüm bedeni simsiyahtı ve altın rengi pençeleri parlıyordu, Ejderha Tanrımızdı o," diye cevapladı.

Demek ki Burun-Rahip E-in'in gördüğü illüzyon falan değildi. Hayır, daha sonra halkın söylediklerini duymuştu, o gün orada olan yaşlısı genci, kadını erkeği hemen hepsi

bulutların içindeki siyah ejderhanın göğe yükselen siluetini gördüğünü söylemişti.

Ondan sonra E-in bir fırsatını bulduğunda esasında o tabelayı kendisinin şaka yapmak için diktiğini itiraf etmişti ama E-mon başta olmak üzere arkadaşı olan keşişlerin biri bile bu itirafın gerçek olduğunu düşünmedi. Peki bu durumda acaba bu tabela şakası hedefine ulaşmış mıydı? Yoksa hedefini ıskalamış mıydı? Bunu Majestelerinin Eski Arşivbaşı ve Bilgelik Dolu Mükalemenin Ustası Kocaburun'a, yani E-in'e sorsak galiba o bile buna bir cevap veremeyecektir.

1919

ÖLÜM KÜTÜĞÜ

I

Benim annem deliydi. Ben anneme hiçbir zaman bir oğlun annesine hissettiği yakınlığı hissetmedim. Annem saçlarını tarak takarak topuz yapar, Şiba'daki[1] evde tek başına otururak uzun ince piposunu tüttürürdü. Suratı ne kadar küçükse vücudu da o kadar küçüktü ve yüzü nedense hiçbir canlılık emaresi taşımayan gri bir renge sahipti. *Batı Kanadının Öyküsü*'nü[2] okurken "toprağın kokusu, çamurun tadı" cümlesine rastladığımda aklıma hemen annem ve onun zayıf yüzü gelmişti.

Ve işte, bir annenin ilgisini hiç görmedim. Bir keresinde beni evlat edinen annemle birlikte onu görmeye üst kata çıktığımızda bir anda piposuyla kafama vurmuştu. Ama

1 Tokyo'nun merkezinde körfeze yakın bir yer adı. –*ç.n*

2 Çin klasiklerindendir. 13. yüzyıl sonlarında tamamlandığı tahmin edilmektedir. Tiyatro tarzındadır ve bir aşk hikâyesi içerir. Anlatılarında uygunsuz unsurlar olduğu için genç kızların okumaması gerektiği savunulmuştur. –*ç.n*

annem genellikle sessiz sakin bir deliydi. Ne zaman ben ve kız kardeşim ille de bize resim çiz diye onu sıkboğaz etsek dörde katlanmış kaligrafi kâğıdının üzerinde çizim yapardı. Resim çizerken sadece siyah mürekkep kullanmıyordu. Kız kardeşimin sulu boyasını gezmeye giden kız çocuğu kıyafetlerini ve açmış çiçekleri boyamak için kullanırdı. Ama resimdeki tüm karakterler hep bir tilkinin yüzüne sahip olurdu.

Annem öldüğünde on birinci yaşımın sonbaharıydı. Ölümü hastalıktan ziyade zayıflıktan olsa gerekti. Ölümünü çevreleyen olayların anısı net bir şekilde aklımda.

Sanırım durumunun ağır olduğunu bildiren bir telgraf gelmişti. Rüzgârsız bir gece yarısı üvey annemle çekçek arabasına bindik ve Honco'dan[1] Şiba'ya alelacele yol aldık. Ben bugüne kadar atkı denen şeyi hiç kullanmadım. Ancak özellikle sadece o gece ince, ipekten bir mendilin boynumun etrafına sarılı olduğunu hatırlıyorum. Bir de bu ipek mendilin üstünde bir Çin manzarası motifi bulunduğunu ve mendilden süsen kokusu geldiğini.

Annem üst kattaki odasının hemen altına denk düşen sekiz tatamiden oluşan odada yatıyordu. Ben ve benden dört yaş büyük olan kız kardeşim, annemizin yer yatağının başucuna oturup hiç durmadan hıçkıra hıçkıra ağladık. Hele biri arkamdan "Can vermek üzere, vefatı yakındır..." deyince özellikle acı doldu içim. Fakat o âna kadar gözleri kapalı, bir ölüden farkı olmayan annem aniden gözlerini açtı ve bir şeyler söyledi. Üzgün olmamıza rağmen hepimiz sessizce gülüştük.

Ben annemin yer yatağının başında onunla ertesi günün

1 Tokyo'nun en eski yerleşim alanlarından biri. *–çn*

gecesine kadar oturdum. Ama nedense önceki gecekine benzer tek bir damla gözyaşı dahi akmıyordu gözlerimden. Neredeyse hiç durmadan ağlayan kız kardeşimin önünde utandım ve var gücümle ağlıyormuş taklidi yaptım. Ama tekrar ağlayamadığım sürece annemin ölmeyeceğine inanıyordum.

Ama annem üçüncü günün akşamı neredeyse hiç acı çekmeden ölüp gitti. Ölmeden önce birkaç kez bilinci yerine gelmiş gibi göründü ve yüzümüze bakıp durmadan gözyaşı döktü. Ancak her zaman olduğu gibi tek bir kelime dahi etmedi.

Annemi tabutuna koyduktan sonra bile kendimi ara ara ağlamaktan alıkoyamadım. Sonra "Oci'de yaşayan teyze" dediğimiz bir uzaktan akrabamız şöyle diyecekti: "Sana hayranım gerçekten!" Ama ben sadece tuhaf şeylere hayranlık duyan birisi olduğunu düşündüm.

Annemin cenazesinin olduğu gün, kız kardeşim annemin Budist adının yazılı olduğu tableti taşırken ben de onun arkasından tütsülüğü taşıyordum, çekçek arabasına binip gittik. Arada bir uyukladığımda bir anda aniden uyanıyordum ve neredeyse tütsülüğü düşürüyordum. Fakat bir türlü Yanaka'ya varmıyorduk sanki. Ne zaman gözlerimi açsam uzun cenaze alayı, sonbaharın berrak göğü altında Tokyo sokaklarında ağır ağır ilerliyordu.

Annemin ölüm günü yirmi sekiz kasım. Ayrıca ölümünden sonra adı, yani ona verilen Budist adı Kimyouin Myoucou Nisşin Daişi[1] olmuştu. Ama gerçek babamın ölüm tari-

1 Japonya'da Budistlere öldükten sonra öteki dünyada huzur bulmaları amacıyla rahipler tarafından *kaimyo* denen bir ad verilir. Hindistan'dan Çin'e aktarılan bu uygulama oradan da Budizm'in gelişi ile birlikte Japonya'ya gelmiş ve 8. yüzyıldan sonra yaygınlaşmış-

hini veya ölümünden sonraki adını hatırlayamıyorum. Belki de on bir yaşında bir çocuk olarak bunları aklımda tutmak benim için bir gurur meselesi olmuştu.

2

Benden büyük bir kız kardeşim var sadece. Hasta olmasına rağmen iki çocuk annesi. Benim "Ölüm Kütüğü"ne eklemek istediğim tabii ki bu kardeşim değil. Ben doğmadan önce aniden ölen ablamdı. Üçümüzden en zekisi oymuş.

Bu kız kardeşim evin ilk kızı olarak doğduğu için ona Hatsuko (İlk Kız) adını vermişler. Evimin Budist sunağında hâlâ küçük bir çerçeve içinde "Hatsu-çan"ın bir fotoğrafı duruyor. Hiç de zayıf görünmüyor. Minik, gamzeli yanakları olgun kayısılar gibi dolgun.

Anne babamın sevgisini en fazla gören Hatsu-çan'dı. Hatsu-çan, Şiba'daki Şinzeniza'dan ta Tsukici'deki[1] Bayan Summers'ın anaokulu muydu neydi, oraya gidiyordu. Ama cumartesiden pazara kadar annemin Honco'daki ailesiyle, Akutagavalar'da kalırdı. Hatsu-çan bu gibi gezmelerinde, Meici Dönemi'nin yirmili yıllarına denk gelen 1880-1890'ların modasına uygun Batı kıyafetleri giyiyor olmalıydı. Benim ilkokula gittiğim zamanlar Hatsu-çan'ın kimonosundan kalan kumaş parçalarını bana verdiğini ve onlarla oyuncak bebek giydirdiğimi hatırlıyorum. Üstelik bu kumaşlar nasıl denk geldiyse her daim çiçek ya da müzik aletlerinden desenleri olan ithal patiska idi.

Baharın ilk günlerinde bir pazar öğleden sonrası, Hatsu-çan bahçede dolaşarak evin içinde yerde oturan teyzemize

tır. –ç*n*

1 Tokyo'da büyük balık pazarı ile ünlü merkez mahallelerden biri. –ç*n*

seslendi. (Ben tabii ki o zaman da kız kardeşimin üstünde Batı tarzı bir elbise olduğunu hatırlıyorum.) "Teyze, bu ağacın adı ne?"

"Hangi ağaç?"

"Bu tomurcuklu olan."

Annemin ailesinin evinin bahçesinde kısa bir bokka ağacı vardı ve dalları eski kuyuya doğru sarkıyordu. Saçlarını kâkül yapmış Hatsu-çan gözlerini kocaman açarak, bu dalları dikenli bokka ağacına bakıyordu muhtemelen.

"Bu ağacın adı seninkiyle aynı." Ne yazık ki, teyzemin şakası anlaşılmamıştı. Ama Hatsu-çan hemen kendi şakasını yaptı: "O zaman adı *baka*[1] *ağacı mı?*"

Ne zaman Hatsu-çan'dan konuşsak, teyzem hep bu öyküyü anlatır. Ama aslında, Hatsu-çan hakkında bundan başka hiçbir hikâyesi kalmamıştı. Bundan sadece birkaç gün sonra Hatsu-çan tabuta girmişti. Bense Hatsu-çan'ın küçük Budist tabletine ne ad yazıldığını hatırlamıyorum. Ancak, garip bir şekilde, nisan ayının beşinde öldüğünü açıkça hatırlıyorum.

Ben nedense hiç tanımadığım bu ablama karşı daha bir yakınlık duyuyorum. Hatsu-çan şimdi hayatta olsaydı, kırk yaşını geçmiş olacaktı. Kırk yaşını geçmiş Hatsu-çan'ın yüzü, Şiba'daki evinin ikinci katında dalgın dalgın sigara içen annemin yüzüne benzerdi belki de. Ben bazen sanki bir hayaletin –ne ablam ne de annem olan– kırklarında görünen bir kadının bir yerlerden bakarak beni koruduğunu hissediyorum. Bu kahve ve sigaradan yorulan sinirlerimin bir oyunu mu? Yoksa bir şekilde gerçek dünyada hayaller gösteren doğaüstü bir gücün oyunu mu?

1 Japonca aptal demektir. *–çn*

3

Ben annem delirdiği için doğar doğmaz evlatlık verildiğim eve geldiğimden (evlat verildiğim ev amcamın eviydi), babama karşı da soğuktum. Babam sütçüydü ve küçük işinde az çok başarılıydı. Bana o zamanlar için yeni olan meyve ve içeceklerden veren her zaman babamdı: muz, dondurma, ananas, rom ve belki daha başka şeyler de vardı. Ben o zamanlar Şincuku'daki[1] bir çiftliğin dışındaki bir Japon imparator meşesi ağacının gölgesinde rom içtiğimi hatırlıyorum. Düşük alkollü, turuncumsu sarı renkte bir romdu.

Babam ben küçükken bana bunlar gibi yeni çıkan şeylerden vererek evlat alındığım evden beni geri getirmeye çalışırdı. Bir kere Omori'deki Uoei adlı restoranda dondurma verdiğinde bana dolaysız bir şekilde kaçıp eve gel dediğini hatırlıyorum. Babam böyle zamanlarda oldukça tatlı dilli oluyordu. Fakat onun bu ayartmaları hiçbir zaman başarıya ulaşamadı. Bunun sebebi ise benim evlat verildiğim aileyi, özellikle de Fuki Teyze'yi çok sevmemdi.

Babam asabi olduğu için sürekli birileriyle kavga ederdi. Ben ortaokul üçüncü sınıftayken babamla sumo güreşi oynardık, bir kere yine benim iyi olduğum bacak çelerek savurma tekniğini kullanarak çok iyi bir şekilde babamı fırlatıp devirdim. Babam ayağa kalktı ve, "Bir kere daha," diyerek benim karşıma geldi. Ben yine çok da uğraşmadan onu fırlatıp devirdim. Babam üçüncü, dördüncü defa "Bir kere daha," diyerek yüzünün rengi atmış bir hâlde atıldı. Bu güreşi izleyen teyzem –annemin küçük kardeşiydi, babamın da ikinci eşiydi bu teyzem– iki üç defa bana babamın arka-

1 Tokyo'daki merkez semt belediyelerinden biri. Günümüzde iş dünyası ve eğlence merkezlerinin yoğun olduğu işlek bir semt. –*çn.*

sından kaş göz etti. Ben babamla boğuştuktan sonra bilerek sırtüstü düştüm. Fakat eğer o zaman yenilmeseydim, babamın asabiyetinin kurbanlarından biri de ben olacaktım.

Yirmi sekiz yaşımdayken ve hâlâ öğretmenlik yapıyorken "Baban hastaneye yattı" diyen bir telgraf aldım ve alelacele Kamakura'dan Tokyo'ya gittim. Babam grip yüzünden Tokyo Hastanesi'ne yatırılmıştı. Yaklaşık üç gün boyunca Fuyu ve Fuki teyzelerimle hastane odasının bir köşesinde kaldım. Derken bu durumdan yoruldum ve o sırada yakın olduğum İrlandalı bir gazete muhabiri aradı ve Tsukici'deki bir çayevinde yemek yemeye gelmez misin diye sordu. Bu muhabirin Amerika'ya gideceği bahanesiyle babamı ölümün eşiğinde bırakıp Tsukici'deki çayevine doğru yola çıktım.

Dört ya da beş geyşayla birlikte gayet eğlenerek Japon yemekleri yedik. Yemek saat on gibi bitmiş olmalıydı. Ben muhabiri bırakarak geniş merdivenlerden aşağıya indim. Sonra arkamdan bir kadın sesi, "Ah-san!" diye seslendi. Ben ortalarda durarak merdivenlerden yukarı baktım. Yanımızdaki geyşalardan biri dikkatle bana bakıyordu. Cevap vermeden merdivenlerden aşağı indim ve girişteki bir taksiye bindim. Taksi hemen hareket etti. Ama babamdan ziyade saçlarını Batı tarzında toplamış o kadının ışıltılı yüzünü, özellikle de gözlerini düşünüyordum.

Hastaneye döndüğümde babam çoktandır beni bekliyordu. Herkesi iki panelli paravanın arkasına yolladı ve elimi okşayarak benim bilmediğim eskinin bir hikâyesini, annemle yeni evlendiği zamanki şeyleri anlatmaya başladı. Bahsettiği şeyler annemle onun çekmeceli dolap almaya gittikleri, suşi sipariş verip yedikleri gibi hiç anlamı olmayan şeylerdi. Ama ben bunları dinledikçe gözkapaklarım

giderek sıcaklaşıyordu. Babamın artık zayıflamış yanaklarından da gözyaşları akıyordu.

Benim babam ertesi sabah çok acı çekmeden ölüp gitti. Ölmeden evvel ise aklını kaybetmiş gibiydi "Savaş gemisi geldi! Şu bayraklara bak! Herkes imparatorum çok yaşa desin!" gibi şeyler söyledi. Ben babamın cenazesinin nasıl olduğunu hatırlamıyorum. Sadece babamın cesedini hastaneden evine taşırken, bahar mevsiminin o kocaman ayı vardı, babamın cenaze arabasının üzerini aydınlatıyordu.

4

Bu sene mart ayının ortalarında, hava hâlâ el ısıtıcısı taşıtacak kadar soğukken, uzun bir aradan sonra karımla birlikte mezarlık ziyaretine gittim. Aradan çok zaman geçmesine rağmen ne küçük mezar ne de üzerlerine dallarını sarkıtan kızılçam ağacı değişmişti.

Bu "Ölüm Kütüğüne" eklediğim üç kişinin kemikleri de, Yanaka'daki mezarlığın aynı köşesine, aynı mezar taşının altına gömüldü[1]. Bu mezar taşının altına annemin tabutunun nazikçe indirildiği zamanı hatırladım. Hatsu-çan için de aynısı yapılmış olmalıydı. Fakat babamınkinde un ufak beyaz kemiklerin arasına karışmış altın dişi hatırlıyorum.[2]

1 Japonya'da günümüzde Budist mezarlarında, aile mezarı için büyük bir mezar taşı dikilir ve bunun altına ölenlerin yakılmasından sonra kalan küller ile kemikler bir kutuya koyularak gömülür. Yeni bir cenaze olduğunda ise mezar taşının altındaki bölme açılır, törenle küller ve kemikler yerleştirildikten sonra mezar kapatılır. Bu törene nokotsu yani kemikleri yerleştirme deni ve Budist rahipler eşliğinde gerçekleştirilir. *–çn*

2 Japonya'da Budistlerin cenazeleri özel bir fırında yakılır. Daha sonra yakın kan bağı olanlar tarafından fırından çıkan kemikler yemek çubukları kullanılarak bir büyük kutuya doldurulur, küller de aynı

Mezarlık ziyaretlerini seviyor değilim ve eğer unutabilseydim annemi, babamı ve ablamı unutmak isterdim. Ama belki de sadece o gün biraz bedensel olarak kendimi zayıf hissettiğim içindir, bir bahar günü öğleden sonrasının güneş ışığında, kararmış mezar taşına bakarak, acaba bu üçünden hangisi daha mutlu olmuştu diye düşündüm.

Yalnız başıma yattığım
Mezarın dışında
Titreşen güneş ışığı[1]

Ben bu zamana kadar şair Coso'nun hislerinin beni böyle sardığını hiç hissetmemiştim.

1926

kutuya alınır. Çıkan kemikler genellikle yanarak küçülmüş olur. –*çn*

1 Naito Coso'nun (1662-1704) haiku şiiri. –*çn*

OYUNCAK BEBEKLER

Çıkıyor kutudan
Unutulsa da unutulmamış çehreleri
İki çift bebeğin
–Buson

Bu anlatılan ihtiyar bir kadının hikâyesi.

Yokohama'daki[1] bir Amerikalıya *hina*[2] bebekleri satma sözünü verdiğimiz zaman, kasım ayındaydık. Kinokuniya adındaki ailem, nesiller boyu birçok derebeylerin para tahsilatı işinden sorumlu olmuştu. Adı Şiçiku olan dedem, dönemin büyük şahsiyetlerinden biriydi ve rafine bir zevki vardı. Övünmek gibi olmasın ama harikulade özenle yapılmış *hina* bebeklerim vardı benim de. Yani, özenliden kastım, imparatoriçenin tacındaki taş süslemeleri gerçek

1 1858 yılında Amerika imzalanan dostluk ve ticaret anlaşmasından sonra Amerikalılar bir liman şehri olan Yokohama'ya yerleşmişlerdir. Yokohama yabancı gemilerin uğrak yeri olmuş ve burada uzun süre yabancılar yoğun olarak yaşamıştır. –*çn*

2 Yavru, civciv ya da oyuncak bebek anlamına gelir. *Hina* Festivali ya da Kız Çocukları Festivali ise, kız çocuklarının sağlıklı büyümesini kutlamak ve buna şükretmek için her baharda üç martta kutlanır. –*çn*

mercandandı ve imparatorun hare ipekli kumaşı aile armamız ve amblemlerimizle nakışlıydı. Öyle bebeklerdi işte.

Böyle bir dizi *hina* bebeğini satmayı düşündüğü için on ikinci nesil Kinokuniya olan babam İhei'nin, elinin ne denli darda olduğu az çok tahmin edilebilir. Tokugava Şogunluğu'nun çöküşünden beri, ödeme yapan bir tek Kaşu beydi. O bile üç bin yenlik borcun içerisinden yalnızca yüz ryo vermişti. İnşu Bey gibilere sıra gelince, ödeme 400 ryo olması gerekirken, tutmuş sadece akama taşından bir mürekkep taşı vermişti. Dahası, yangınlarla da iki üç kez yüzleşmiştik, şemsiyecilik falan denesek de işler umduğumuz gibi gitmemişti, o zamanlar artık para edecek şeylerden ne bulursak karnımızı doyurmak için satıyorduk.

Tam o sıralarda *hina*ları satma fikrini veren kişi, Marusa dedikleri bir antikacı dükkânının –şimdiye rahmetli olmuştur– kafası kel sahibiydi. Bu Marusa'nın sahibinin kel kafası kadar tuhaf bir şey yoktu dünyada. Tuhaftan kastım, kafasının tam ortasına sanki merhem sürülmüş gibi dövme yapılmıştı. Meğer bunu gençken kelliğini gizlemek için yaptırmıştı fakat ne yazık ki yaş ilerledikçe kafası arkasına doğru tamamen kelleştiği için yalnızca bu kafasının tepesindeki dövme kalmıştı. Her neyse, babam hâlâ on beş yaşındaki bana üzülüyordu sanırım, Marusa'nın sahibi durup durup tekrar teklif etse de benim için *hina*ları elden çıkarmaya yanaşmıyor gibiydi.

Bebekleri sonunda sattıran kişi, ağabeyim Eikiçi olmuştu. O da rahmetli oldu fakat o zamanlar on sekiz yaşında asabi biriydi. Ağabeyim, klasik aydınlanma yanlılarındandı, İngilizce kitapları asla elinden bırakmayan, politika seven bir gençti. *Hina*ların konusu geçtiğinde, *Hina* Festivali'nin çağın gerisinde kalmış olduğundan başlardı, öylesine işe ya-

ramayan şeyleri elde tutmanın bir anlamı olmadığını söyler ve âdetleri filan aşağılayarak devam ederdi. Öyle ki, eski toprak olan annemle kaç kez ağız dalaşına girdiklerini bile bilmiyordum. Ancak, *hina*ları elden çıkarırsak bu kesinlikle bizim yılbaşını bir şekilde atlatmamızı sağlayacağı için annem de zor zamanlar geçiren babamın zıddı bir şeyler söyleyerek ağabeyimle aynı fikirde konuşmuş olmalı. *Hina*ların daha önce de bahsettiğim gibi kasım ayının ortasında Yokohama'daki bir Amerikalı'ya satılmasına karar verilmişti ne yazık ki. Peki ya ben? Ben olmaz olmaz diye direttim ama bu benim biraz dik başlı oluşumdandı sanırım. Yine de çok da üzgün değildim. Babam eğer *hina*ları satarsak sana mor saten kuşaklardan bir tane alacağım demişti çünkü...

O sözü verdiğinin ertesi akşamı, Marusa'nın sahibi Yokohama'dan dönüşünde bizim eve uğramıştı.

Bizim ev desem de burası üçüncü defa yandıktan sonra artık marangoz da gelmemişti. Yangında sağlam kalan, zemini toprak olan ambar binasını mesken edinmiştik, oraya eklediğimiz geçici barakayı da dükkân olarak işletiyorduk. Dükkânda daha önceki eczaneden kalan ilaçlar da vardı. Dükkân tükenmez lamba denilen bir lambayla aydınlatılıyordu. Muhtemelen hiç duymamışsınızdır ama gazyağı yerine kolza tohumu yağı yakan, otomatik besleyicili eski moda bir lambaydı. Komik ama şimdi bile şifalı otların –kurutulmuş portakal kabuğu veya ravent kökü gibi şeylerin– kokusunu alınca aklıma o lamba geliyor. Tam da o gece, "tükenmez" lamba o bitkisel ilaçların kokusu arasında her zamanki loş ışığını yayıyordu.

Kel kafalı Marusa'nın sahibi ile artık uzun saçlarını kısacık kestirmiş olan babam fenerin olduğu yere oturdular.

"Eh, buyurun paranın yarısı, isterseniz bir sayın."

Klasik selamlaşmayı bitirdikten sonra, Marusa'nın sahibi kâğıda sarılmış parayı uzatmıştı. O gün kaporayı almak için sözleşmiş olmalılardı. Babam dikdörtgen yer ocağında ellerini ısıtmaya devam ederek tek kelam etmeden eğilerek selam verdi. Ben annemin söylediği şekilde çayları sunmak üzere içeri girmiştim. Fakat tam çayları koyacağım esnada Marusa'nın sahibi yüksek sesle, "Yapma. Bunu yapma!" diye aniden çıkışmasın mı? Ben çayları koymayayım diye "yapma" diyor sandım fakat Marusa'nın sahibinin önüne bakınca kâğıda sarılmış bir deste daha paranın özenle koyulmuş olduğunu görmüştüm.

"Küçük bir şey sadece. Teşekkürümün karşılığı."

"Olmaz, olmaz! Size borcu olan asıl benim, efendim, kaldırınız şunu lütfen."

"Olmaz! Utandırmayın beni."

"Latife ediyorsunuz. Beyim, asıl siz beni utandırıyorsunuz. Hem yedi kat yabancı değiliz, büyük beyin zamanında Marusa az mı iyiliğinizi gördü? Lütfen bana yabancıymışım gibi davranmayın, kaldırın parayı. Aaa, küçük hanım, iyi akşamlar, bak bak, bugün kelebek topuzun çok güzel olmuş!"

Ben olan bitenden pek de bir şey anlamadan, bu ısrarlı konuşmaları duyarak, ambardan tarafa geri döndüm.

Ambar on iki tane tatami serebilecek kadar falandı. Oldukça geniş bir ambardı fakat içinde çekmeceli dolaptan tut, dikdörtgen yer ocağı, sandık, raflara kadar her şey vardı, böyle olunca da oldukça dar olduğu hissi veriyordu. Bu evimizin hazinesi olan mobilyaların içinde ise en kolay göze çarpanı toplamda otuz kadar ahşap kutuydu. Zaten bunla-

rın *hina*ların kutuları olduğunu söylememe gerek bile yok sanırım. Bunlar vakti gelince hemen teslim etmek üzere pencerenin altına üst üste koyulmuştu. Bu vaziyetteki ambarın tam ortasında, lambayı dükkâna götürdüğümüz için, çok da ışık vermeyen kâğıt kaplı bir fener yanıyordu. Bu eski moda fenerin ışığında, annem küçük bez çantalardan dikiyor, abim ise küçük eski masasında her daim olduğu gibi İngilizce kitaplarını falan karıştırıyordu. Görünürde tuhaf bir şey yoktu. Lakin birden annemin yüzüne bakınca, iğneyi hareket ettirirken, kıstığı gözlerinin kirpik diplerinde gözyaşlarının toplandığını görmüştüm.

Çay servisini bitiren ben, annemden heyecanla –bunu biraz abartmış olsam da– övgü bekliyordum. Tam da bu anda bu gözyaşları da neydi? Üzülmekten daha çok, ne yapacağımı bilemediğimden, elimden geldiğince anneme bakmadan ağabeyimin olduğu tarafa oturdum. O anda ağabeyim Eikiçi kaldırdı bakışlarını birdenbire. Ağabeyim hafiften şüphe dolu bakışlarla bir anneme bir bana baktı fakat tuhaf bir şekilde gülümsedikten sonra yine o Batının yan yana yazılan harfleriyle dolu yazıları okumaya döndü. Ben hiçbir zaman modernleşmeyi öve öve göklere çıkaran ağabeyimden o anki kadar nefret etmedim. Annemin hâliyle dalga geçiyordu – sadece bunu düşünmüştüm. Aniden var gücümle ağabeyimin sırtına vurdum.

"Ne yapıyorsun be?"

Ağabeyim öfkeyle bana baktı.

"Dövücem seni! Dövücem seni!"

Sesim ağlamaklı bir tonda çıkarken ağabeyime bir daha vurmaya çalıştım. O an nasıl olduysa ağabeyimin deli kuvveti olduğunu unutuvermiştim. Fakat kaldırdığım elimi

indirmeye kalmadan, ağabeyim açtığı elini sağ yanağıma savurdu.

"Ahmak!"

Tabii ki ağlamaya başlamıştım hemen. Aynı esnada, ağabeyimin tepesine de cetvel inmesin mi? Ağabeyim hemen oturduğu yerde uzanarak anneme çemkirmeye başladı. Annem de buna seyirci kalamazdı. Kısık sesini titreterek ağzına ne geldiyse ağabeyime söylemeye devam etti.

Böyle bir tartışmanın ortasında ben içime sindiremeyerek gözyaşlarımı akıtmaya devam ediyordum. Marusa'nın sahibini gönderdikten sonra babam feneri tutarak dükkândan bu tarafa gelene kadar tartışmaları devam etti. Hayır, yalnızca ben değil, ağabeyim de babamın yüzünü gördüğü anda aniden sustu. O zamanlar ne benim için ne de o ağabeyim için suskun duran babamdan daha korkunç bir şey vardı.

O akşam, *hina*ların o ayın sonunda, kalan parayı alınca, şu Yokohama'daki Amerikalılara verileceğine karar verilmişti. Ne, satış fiyatı mı? Şimdi düşününce, çok komik gelebilir fakat otuz yen kadardı. O zamanlar iyi paraydı bu.

Derken *hina*ların elimizden gideceği gün iyice yaklaşmaya başladı. Daha önce söylediğim gibi, öyle özellikle bir üzüntü duymuyordum. Ama yine de söz verdiğimiz güne her gün biraz daha yaklaştıkça, *hina*lardan ayrılacağım için üzüntü duymaya başlamıştım. Ancak, ne kadar çocuk olsam da artık ssatılmasına karar verilmiş olan *hina*ları vermememizin mümkün olmadığını biliyordum. Fakat sadece, elimden gitmeden önce son bir defa daha onlara iyice bakmak istiyordum. İmparator ve imparatoriçe bebekler, beş müzisyenler, sağ tarafa konan sakura ağacı, sol tarafa konan mandalina ağacı, kâğıt fenerler, paravan, işlemeli kutular... son bir kez

daha depoda bunları dizip bakmak istiyorum; işte bu benim kalbimden geçendi. Lakin, oldum olası inatçı olan babama ne kadar yalvarsam da bir tek buna izin vermedi. "Bir kere kapora aldıysak, nerede olursa olsun o artık başkasınındır. Başkasının eşyaları karıştırılmaz." İşte böyle diyordu.

Ay sonuna yakın, tayfunun estiği bir gündü. Annem grip olduğundan mı yoksa yine alt dudağında çıkan küçük çıban yüzünden mi kendimi kötü hissediyorum diyerek kahvaltı bile etmemişti. Benimle birlikte mutfağı toparladıktan sonra bir eliyle alnını tutarak dikdörtgen yer ocağına doğru eğilmiş öylece duruyordu. Bu arada öyle böyle derken öğle vaktinde bir an yüzünü kaldırdığında, sadece çıbanın çıktığı altıdudağının kırmızı patates gibi şiştiğini görmeyeyim mi? Hem de ateşinin yükseldiği tuhaf bir şekilde parlayan gözlerinden bile hemen anlaşılıyordu. Bunu görünce telaşa kapıldığımı söylemeye bile gerek yok. Hemen dükkâna, babamın yanına koştum. "Baba! Baba! Anneme bir şey oldu!"

Babam ve oralarda olan ağabeyim birlikte eve geldiler. Fakat annemin yüzünün aldığı korkunç hâli görünce ödleri kopmuş olmalıydı. Normalde ortalığı hiç telaşa vermeyen babam bile sadece o zaman donup kalmış, uzun süre tek bir kelime edememişti. Ancak annem o hâlde bile bütün gücüyle gülümsemeye çalışarak şöyle demişti:

"Ne oluyor, önemli bir şey değil bu. Sadece şu sivilceye tırnağım takılıverdi... Şimdi yemeği hazırlarım."

"Kendini zorlama! Yemeği Otsuru da hazırlayabilir."

Babam hafif kızarak annemin sözünü kesti.

"Eikiçi! Doktor Honma'yı çağırıp gel!"

Ağabeyim de bunu duyar duymaz tayfunun estiği dükkânın dışına doğru uçup gitmişti.

Honma-san dediğimiz, Çin tarzı ilaçlar yapan doktor –ağabeyim onu her zaman yalancı doktor diye alaya alırdı– bile annemi gördüğü zaman ne yapacağını şaşırmış gibi kollarını kavuşturmuştu. Sorunca annemin çıbanının adının yüz çıbanı olduğunu söylemişti... Esasında yüz çıbanı ameliyat edilirse korkunç bir hastalık değildi ama o zamanlar ameliyat düşünülecek son şeydi. Sadece kaynatılan bitki ilaçları içiriliyor ve kanı emsin diye sülük yapıştırılıyordu. Babam her gece başucunda Honma-san'ın ilaçlarını kaynatıyordu. Ağabeyim de her gün on beş Sen'lik[1] sülük almaya gidiyordu. Ben de... Ben ağabeyimden gizlice yakınlardan İnari Tapınağı'na *hyaku mairi* [2] için gidip geliyordum. Durum böyle olduğundan da *hina*lardan bahsetmenin hiç yeri yoktu. Hayır, bir ara ben başta olmak üzere, hiçbirimiz duvarın dibine istiflenmiş olan otuz kadar kiri ağacından yapılmış kutuya dönüp bakmamıştık bile.

Aralık ayının yirmi dokuzu artık *hina*larla ayrılma vaktinin bir gün öncesi idi. Ben, bugün *hina*larla bir arada geçireceğim son gün diye düşününce durduğum yerde duramaz oldum, bir defa daha kutularını açmak istedim. Fakat ne kadar yalvarsam da babamın ikna olmayacağı kesindi. Derken birden aklıma anneme söylettirmek geldi fakat annemin hastalığı öncesine göre bir kat daha ağırlaşmıştı. Yediği içtiği pirinç bulamacıydı, başka şeyler boğazından geçmiyordu. Bilhassa o aralar ağzının içerisine de durmadan kanlı iltihap birikmeye başlamıştı. Annemin bu hâlini görünce, her ne kadar daha on beş yaşında olsam da ille de *hina*ları çıkarıp dizmek istiyorum diyecek cesareti bulamı-

1 Modern öncesi Japonya'da kullanılan para birimi. –*çn*

2 Yüz dua. Dileklerin kabulü için tapınağa yüz defa gidip dua etmek. –*çn*

yordum. O yüzden sabahtan öğle vakti atıştırmasına kadar başında bekleyip onu kontrol ettim ve bebek konusunu hiç açmadım.

Ancak gözümün önündeki demir ızgara takılı pencerenin altında işte o kiri ağacından yapılmış kutular üst üste istiflenmiş duruyordu. Hem de bu kutular, bu gece son gecelerini geçirdikten sonra uzaktaki Yokohama'daki bir yabancının evine... hatta belki de Amerika'ya gidecekti. Bunları düşününce iyice dayanamaz oldum. Annemin uykuya dalmasını fırsat bilip yavaşça dükkân tarafına çıktım. Dükkân, evimize göre çok daha aydınlıktı ve yoldan geçen insanları görebiliyordun. Orada babam hesap defterlerini inceliyor, ağabeyimse bir köşede yaptığı harcın içine meyankökü koyuyordu.

"Baba yaa, ne olur bir kerecik..."

Ben babamın yüzünü inceleyerek her zamanki isteğimi yine söyledim. Fakat babam izin vermek bir yana dursun, meseleyi tartışmayı bile kabul etmiyordu.

"Bunu daha geçenlerde söylemedin mi? Hey, Eikiçi! Sen daha aydınlıkken biraz Marusa'ya gidip geliver."

"Marusa'ya mı? Buraya mı çağırayım gidip?"

"Ya, bize bir lamba verecekti... Sen gidip onu alıp gel."

"Ama Marusa'da lamba yoktur ki."

Babam beni umursamadan nadiren yaptığı gibi gülümsedi.

"Şamdan falan değil... Bizim için lamba alıvermesini istedim. Benim almamdansa onun alması daha sağlıklı olur, daha iyi anlar o."

"Öyleyse artık tükenmez feneri ortadan kaldıracak mıyız?"

"Onun artık emekliye ayrılma zamanı geldi."

"Bence eski şeyleri bir bir bırakmak gerek. Yeni bir lamba annemi de mutlu eder kesin!"

Babam bu kadarını söyleyip yine eskisi gibi abaküs boncuğu kaydırmaya koyuldu. Fakat benim isteğim görmezden gelindikçe daha da güçleniyordu. Ben bir defa daha babamın koluna yapıştım.

"Yaa, baba yaa."

"Sus artık!"

Babam arkasına bile dönmeden beni birden azarladı. Bununla kalmadı, ağabeyim de hınçla bana bakıyordu. Artık derin bir üzüntüyle yine arka tarafa dönüp gittim. Derken annem ne ara olduysa ateşi çıkmış, gözlerini tavana doğrultmuş, yüzünün üstüne koyduğu avucuna bakıyordu. Beni görünce hiç beklemediğim kadar net bir şekilde şöyle dedi:

"Baban sana niye kızdı bakalım?"

Ben ne cevap vereceğimi bilemedim, yastığının dibindeki ucu tüylü kulak temizleme çubuğu ile oynuyordum.

"Sen yine çocuk gibi davrandın, değil mi?"

Annem gözlerini ayırmadan bana bakıyordu, bu sefer acı çekiyor gibiydi, sözlerine devam etti:

"Benim vücudum artık böyle oldu, ne var ne yok bütün işleri baban yapıyor, o yüzden uslu durman gerek. Komşunun kızları tiyatro izlemeye falan giderken böyle kös kös oturmanın zor olduğunu da biliyorum."

"Ben tiyatro falan izlemek istemiyorum ki..."

"Hayır, sadece tiyatro değil, saç süsleri, yakası süslü kimonolar, böyle şeyler istediğini de biliyorum..."

Bunları dinlerken hazmedemedim mi yoksa üzüldüm mü bilmem en sonunda ağlamaya başladım.

"Şey anne... Benim var ya... İstediğim bir şey yok ama sadece *hina*larımı satmadan önce..."

"*Hina*lar mı? *Hina*larla alakalı bir şey, değil mi? Satılmadan evvel?"

Annem dikkatle bana baktı.

"Evet, *hina* bebekleri satılmadan önce... tek istediğim..."

Ne diyeceğimi bilemedim ve sustum, o sırada farkına varıp baktığımda, ne zamandır oradaysa artık arkamda ağabeyim Eikiçi duruyordu. Ağabeyim bana tepeden bakarak yine merhametsizce şöyle dedi:

"Anlamıyorsun, ahmak. Yine *hina*lar diye tutturdun, değil mi? Babamın sana kızdığını unuttun mu?"

"Ah, zavallıcığa kızıp durma."

Annem sesler ona fazla gelmiş gibi gözlerini kapattı. Fakat ağabeyim buna bile aldırmadan kızmaya devam etti:

"Artık on beşine gelmişsin, ne zaman bir şeylerin farkına varacaksın? Eni sonu sadece *hina*lar için! Bunlar ciddiye alınacak şeyler mi?"

"Sen kendi işine bak. Sonuçta senin bebeklerin değil onlar!"

Ben de hiç altta kalmadan karşılık veriyordum. Ondan sonrası ise hep aynı idi. İki üç defa atıştıktan sonda ağabeyim benim yakamdan tutup hızla beni yere devirdi.

"Aptal!"

Ağabeyim eğer annem onu durdurmasaydı o zaman kesin iki üç defa çok feci vuracaktı. Fakat annem yastığının üstünde biraz başını kaldırarak olanca gücüyle ağabeyimi azarladı.

"Otsuru kötü bir şey yapmadı, bu kadar üstüne gidecek ne var!"

"Ama bu tipsiz kaç yaşına geldi hâlâ hâlden anlamıyor."

"Hayır, senin öfken sırf Otsuru'ya değil. Sen... Sen..." Annem gözyaşları içinde, çaresizce ağzının içinde söylendi. "Senin kızgınlığın, benim hâlime, değil mi? Öyle olmasaydı bebekler satılsın diye tutturmazdın ve... suçsuz günahsız Otsuru'ya işkence etmezdin... hem de ben hastayken. Öyle değil mi? Neden benden nefret ediyorsun?"

"Anne!"

Ağabeyim aniden ağlamaya başladı, dirseğinin arkasına sakladı yüzünü. Ondan sonra annem öldüğü zaman bile bir damla gözyaşı akıtmayan ağabeyim, uzun yıllar politikanın peşinde koştuktan sonra akıl hastanesine yatırılana kadar bir defa bile zayıf yüzünü göstermemiş ağabeyim, işte bu ağabeyim sadece o zaman, burnunu çeke çeke ağlamaya başladı. Tansiyonu yükselmiş olan annem de bunu hiç beklemiyordu, eminim o da çok şaşırmıştı.

Bu gürültü koptuktan yaklaşık bir saat sonra olacak. Çoktandır uğramayan Balıkçı Tokuzo dükkâna geldi. Hayır, balıkçı değildi. Balıkçıda çekçek sürücüsü idi, bize sık sık gelen bir gençti. Bu Tokuzo'nun kaç tane komik hikâyesi vardı bilmiyorum. Onlardan hâlâ aklıma geleni soyadının hikâyesidir. Tokuzo'nun da diğerleri gibi Meici Restorasyonu'ndan sonra bir soyadı alması gerekti. Madem soyadı almam gerekiyor o zaman biraz büyük bir soyadı alayım diyerek Tokugava[1] olsun demiş ve bunu kullanmaya karar vermişti. Ancak bunu devlet dairesine bildirmek için gittiğinde azardan azar beğenmek zorunda kalmıştı. Tokuzo'nun söylediğine göre dönemi geçmiş olduğu hâlde

1 Tokugava, modernizasyondan önce Japonya'daki büyük şogunluğun da adıdır. –*çn*

böyle bir şogunluğun adını almaya çalışma saygısızlığını yaptığı için neredeyse boynunu vuracaklarmış. İşte böyle şeyler yapan Tokuzo, bir şakayık ile bir Çin aslanının resmiyle bezenmiş olan o zamanların çekçeklerinden birini çekerek sallana sallana bizim dükkâna geldi. Tam da neden geldi acaba diye düşünürken, "Bugün hiç müşterim yok, küçük hanımı isterse onu çekçeğe bindirip Aizuppara'dan Renga'ya gezdireyim," dedi.

"İster misin, Otsuru?"

Çekçek görmek için dışarı çıktığımda babam özellikle ciddi bir bakışla bana bakarak sordu. Çekçeğe binmek bugünlerde çocukların o kadar da sevindiği bir şey değil artık, o zamanlarsa bizler için bir otomobile bindirilmek kadar sevinilecek bir şeydi. Ancak annem hastaydı ve büyük kavganın hemen sonrasında geldiği için gitmek istediğimi büyük bir istekle söyleyemezdim. Ben de melül melül, "Gitmek isterim," diye cevap verdim kısık bir sesle.

"O zaman annene sorup gel. Hem Tokuzo da hazır seni davet etmişken."

Annem tam da düşündüğüm gibi gözlerini bile açmadan gülümseyerek "Harika," dedi. Gıcıklık yapıp duran ağabeyim de şanslıydım ki Marusa'ya gitmek için dışarı çıkmıştı. Gözyaşlarımı unutmuş gibi hemen çekçeğin üstüne atladım. Kırmızı örtüyü dizlerimin üstüne koydum, tekerleklerinden tıkır tıkır sesler gelirken yola çıktık.

O zamanki manzaramızı anlatmama gerek yok sanırım. Şimdi bile bazen anlatırım Tokuzo'nun kızdığı olayı. Tokuzo tam Renga'ya varmıştı, Batılı bir kadını bindirmiş bir at arabasıyla neredeyse çarpışıyordu. Bundan son anda kurtuldu ama kızgınlıkla cık cık diye dilini şaklatıp şöyle dedi:

"Olmaz böyle. Küçük hanım siz o kadar hafifsiniz ki hızlıca çekemiyorum. Küçük hanım, sizi çekecek arabacıya yazık olur, yirmi yaşına gelmeden bir daha arabaya binmeyin sakın!"

Renga'da bir yan yola saparak eve doğru yola çıktık. Sonra aniden karşımızda ağabeyim Eikiçi belirdi. Ağabeyim, isli bambudan yapılmış sapı olan bir lambayı elinde sallayarak aceleyle yürüyordu. Bizi görünce lambayı bana vermek için, "Bekleyin!" diye seslendi ama Tokuzo onu görmüştü çoktan ve çekçeği onun tarafına döndürdü.

"Teşekkürler, Toku-san? Nereye gittiniz?"

"Genç hanıma Edo'yu gezdiriyordum biraz."

Ağabeyim gülümsedi ve çekçeğin yanında yürümeye başladı.

"Otsuru, sen önden bu lambayı götür. Ben yağcıya uğrayıp geleceğim."

Ben az önceki kavga yüzünden bilerek hiç cevap vermedim ve sadece lambayı aldım. Ağabeyim yürümeye başladı ama aniden tekrar benden yana döndü ve elini çekçeğin çamurluğuna koyup, "Otsuru!" dedi. "Otsuru, sen babama bir daha *hina*ları söyleyip durma."

Ben buna karşı da sessiz kaldım. Bana o kadar kötü davranmıştı ve hâlâ neler diyor diye düşündüm. Ancak ağabeyim umursamadı ve fısıltıyla konuşmasına devam etti.

"Babamın onları çıkarıp bakmayacaksın demesi sadece kaporasını aldığı için değil. Bakarsan eğer onları satmamız daha zor olacak, çok düşünceli davranıyor aslında. Tamam mı? Anladın mı? Anladıysan eğer deminki gibi görmek istiyorum falan filan demek yok artık."

Ağabeyimin sesinde normalde hiç olmayan bir nezaket

hissettim. Ama ağabeyim Eikiçi kadar tuhaf bir insan sanırım yoktur. Sevgi dolu bir sesle konuşuyor derken yine her zamanki gibi beni tehdit ederek konuşmaya başladı.

"Yine de demek istersen de tabii ama üzülen sen olursun."

Ağabeyim kızgın kızgın böyle konuşup Tokuzo'ya selam bile vermeden basıp gitti.

O gece dördümüz akşam yemeği için ambarda yer masasının etrafına oturduk. Tabii ki, annem sadece kafasını arkasındaki yastıkta biraz kaldırdığı için oturuyor sayılmazdı pek. Ancak o geceki akşam yemeği her zamankinden daha keyifli duruyordu. Tabii ki o sönük fenerin yerine bu yeni lambayı astığımız için olduğunu söylemeye gerek yok. Ağabeyim ve ben yemek yerken arada bir lambaya bakıyorduk. Gazın göründüğü camı, sabit alevi koruyan boru... Bu tuhaf yeni lambaya ve güzel hatlarına transtaymış gibi bakıyorduk.

"Çok aydınlık değil mi? Sanki gündüz gibi," diyen babam anneme baktı.

"Neredeyse gözümüz kamaşıyor." Annemin yüzünde huzursuzluğa yakın bir ifade vardı.

"Eski lambaya alışık olduğumuz için o. Ama artık buna sahip olduğumuzdan o eski lambayı kullanmayı hiç istemeyeceksin."

"Her ne olursa olsun, ilk başta her şey fazla göz kamaştırır. Lamba da olsa Batının bilimi de olsa..." Ağabeyim herkesten daha heyecanlıydı. "Buna alışınca da aynısı olacak. Bu lambaya da loş dediğimiz zaman gelir."

"Muhtemelen haklısın," dedi babam. "Otsuru. Sen annenin pirinç lapasını ne yaptın?"

"Annem bu gece istemediğini söyledi."

"Canım, hiç mi iştahın yok?"

Annem, babam böyle sorunca çaresizce içini çekti.

"Evet, bu gazın kokusundan galiba. Eski kafalı olduğum belli oldu."

Bu kadardı konuşmalar. Ondan sonra ise pek bir şey söylemeden yemek çubuklarımızı oynatmaya devam ettik. Ancak annem sanki birden hatırlamış gibi arada bir lambanın parlaklığını övüyordu. O şişmiş dudağıyla gülümsüyordu bile.

Yatağa geçtiğimizde saat on biri geçmişti. Ama gözlerimi kapatsam bile uyuyamıyordum. Ağabeyim bana *hina*lardan bir daha bahsetmememi söylemişti. Ben de *hina*ları çıkarıp bakmanın imkânsız olduğunu kabul edip bundan vazgeçmiştim. Ancak görme arzum bir nebze bile değişmemişti. *Hina*lar yarın sabah uzaklara gitmiş olacaklar, bunu düşündüğümde kapalı gözlerim yaşlarla doluyordu. Herkes uyurken sessizce tek başıma gidip çıkarsam mı? diye çok ciddi olmasa da düşündüm. Hatta birini bir yere saklasam mı? Ben bunu da düşündüm. Ama her ikisinde de yakalanırsam ne oluru düşününce tabii ki korkuya kapılıp vazgeçtim. Dürüst olmak gerekirse, o geceki kadar korkunç şeyler düşündüğümü hiç hatırlamıyorum. Bir defa daha yangın çıksa keşke bile dedim. Böylece *hina*lar başkasının eline geçeden önce tamamen yanar kül olur. Ya da hem Amerikalı hem de kel kafalı Marusa'nın sahibi koleraya yakalansalar keşke. Öyle olursa *hina*ları hiç kimseye vermek zorunda kalmayız. Aklıma böyle fanteziler geliyordu. Ama çocukluğu henüz yeni geçmiştim ve birkaç saat içinde uyuyakaldım.

Ondan sonra ne kadar zaman geçmişti bilmiyorum ama aniden uykudan uyandığımda birinin dükkânda dolaştığını duydum. Hafif ışık dışında her yer karanlıktı. Acaba fare mi yoksa hırsız mıydı? Yoksa sabah mı olmuştu? Ben ne olduğu anlayamayarak korka korka gözlerimi biraz kısarak açıp baktım. Baktım ki babam yastığımın yanında pijamalarıyla tek başına oturuyordu, yüzünün bir tarafı görünüyordu. Ama beni şaşırtan babam değildi. Babamın önünde benim *hina*larım, Sekku Bayramı'ndan[1] beri görmediğim *hina*larım diziliydi!

Acaba rüyada mıyım dedim. Neredeyse nefes bile almadan bu tuhaf manzarayı izledim: Cılız fenerin ışığında fildişi asasını tutan imparator *hina*yı, tacındaki işlemeleri sallanan imparatoriçe *hina*yı, sağ tarafa konan mandalina ağacı ve sol tarafa konan sakura ağacını, sapı uzun bir şemsiye taşıyan bir devlet memuru *hina*yı, göz hizasından az aşağıya kadar seremoni kâsesini kaldırmış olan saray hizmetlisi kadını, işlemeli ayaklı ayna ve çekmeceli dolapları, deniz kabuğuyla bezenmiş *hina* paravanını, yemek kaplarını, kâğıt fenerleri, rengârenk iplerle bezenmiş oyuncak topu ve babamın yüzünün profilini...

Dedim ki acaba rüyada... Ah, bunu daha önce de söylemiştim. Fakat acaba gerçekten o geceki *hina*lar bir rüya mıydı? *Hina*ları görmeyi bu kadar çok istediğim için bilmeden fark etmeden benim yarattığım bir hayal miydi acaba bu? Ben hâlâ, bazı anlarda bu gerçek miydi, değil miydi diye sorup bunun cevabını kendime bile vermekte zorlanıyorum.

Ancak ben o gece yarısında, yaşlı babamın *hina*ları

1 Kelime olarak mevsimlere göre yapılan festivallerin genel adıdır. Ancak burada kız çocukları için mart ayının üçünde yapılan *Hina* Festivali kastedilmektedir. –*çn*

önüne koyup izlediğini gördüm. Sadece bundan kesinlikle eminim. O yüzden rüya olsun olmasın, *hina*lar için çok da üzülmediğimi hatırlıyorum çünkü babamın benden farklı olmadığını öğrenmek beni şaşkına çevirmişti. Katı ve ciddi görünse de o da *hina*ları görmemeye dayanamamıştı!

1923

TÜTÜN VE ŞEYTAN

Tütün esasında Japonya'da olmayan bir bitkiydi. Yazılı kayıtlar ne yazık ki ne zaman getirildiği konusunda hemfikir değil: bazıları Keiço döneminde, diğerleri ise Temmon döneminde olduğunu söylemektedir. Bununla birlikte, Keiço'nun onuncu yılında tütünün çeşitli yerlerde bilindiğine ve Bunroku döneminde dünya çapında popüler hâle geldiğine dair çok az şüphe var gibi görünüyor.

Dahası, tarihçiler onu bize tanıtan kişinin kimliğinden hiç de emin görünmüyorlar. Bazılarına göre bu kişi bir Portekizli, bazılarına göre ise bir İspanyol. Ancak bize tütünü getirenin hiç şüphesiz şeytanın kendisi olduğunu söyleyen bir efsane de var. Bu efsanede şeytanın buraya bir Cizvit rahip tarafından getirildiği de söylenir: bu rahip Aziz Francis Xavier'dan[1] başkası değildir.

Bunu söylerken, Hıristiyan inancına sahip olanları rahatsız edebileceğimin farkındayım; ancak itiraf etmeliyim ki efsane bana doğruyu söylüyor gibi görünüyor. Sonuçta,

1 Franciscus Xavierus olarak da bilinir. Asya'da faaliyet göstermiş İspanya doğumlu Cizvit misyoner. 1549'da Japonya'ya gelerek Hıristiyanlık ve Batı kültürünü tanıtmıştır. 1552'de Çin'de ölmüştür. –*çn*

Batı'nın tanrısıyla birlikte Batı'nın şeytanının da gelmiş olması doğal değil midir? Ve Batı'nın iyi şeyleriyle birlikte kötü şeylerin de gelmesi gerekmez mi?

Şeytanın gerçekten de yanında tütün getirdiğini, ne kendimi ne de sizi tatmin edecek şekilde kanıtlayamam. Ancak Anatole France'ın kitaplarından birinde, şeytanın bir keresinde bir rahibi bir dal muhabbetçiçeğiyle ayartmaya çalıştığını söylediğini bilmek ilginizi çekebilir: Böyle bir kanıt karşısında, aynı şeytanın Japonya'ya tütün getirdiğini söyleyenlerin yalancı olduğunu kim kesin olarak bilebilir? Hikâye gerçekten yalan olsa bile, belki de ilk başta şüphelendiğimizden daha büyük bir gerçeklik içeriyordur.

İşte size şeytan ve tütün efsanesini anlatmaya başlarken düşündüklerim bunlar.

Temmon'un on sekizinci yılında, Aziz Francis'in cemaatindeki rahiplerden biri kılığına giren şeytan, uzun bir deniz yolculuğundan sonra Japonya'ya geldi. Kılık değiştirme, bir limanda –belki de Macao'ydu– kardeşlerden birinin karada çok uzun süre kalması ve geminin, yolcuların geri kalanıyla birlikte, onsuz yelken açmasıyla mümkün oldu. Bu kardeşin yokluğu fark edilmedi ve kuyruğuyla serenin ucundan baş aşağı sarkan ve her an böyle bir fırsatın ortaya çıkmasını bekleyen şeytan, çabucak kayıp rahibin şekline bürünerek Aziz Francis'in kişisel hizmetkârı oldu. Bu, Dr. Faust'u ziyaret ederken kendini kırmızı ceketli muhteşem bir beyefendiye dönüştürebilen şeytan gibi kılık değiştirme sanatında usta biri için oldukça kolaydı.

Japonya'ya geldiğinde onu bir sürpriz bekliyordu. Durum okuduğu Marco Polo'nun seyahatnamelerindekinden çok farklıydı. Birincisi, o seyahatnameye göre ülke bir uçtan

bir uca altınla bezenmişti ancak ne tarafa baksa böyle bir manzara göremiyordu. Ama hayal kırıklığına uğramaktan ziyade sevindi çünkü bu durumda haçı tırnağıyla kazıyıp altına dönüştürse bununla birilerinin aklını çelebilirdi. Ondan sonra Japonlar inci ya da başka bir şeyin gücüyle ölüleri diriltmenin iksirini bulmuşlar diyordu ancak bu da Marco Polo'nun bir yalanı çıkmıştı sanki. Şeytan baktı ki bunlar da diğerleri gibi ölümlüler, mutlu oldu. Eğer her taraftaki su kuyularına tükürüp kötü bir hastalık yayarsam bütün insanlar acı içinde kıvranırken Hıristiyanlar'ın rahiplerini, dinini falan unuturlar dedi.

Aziz Francisco'nun peşinde dolanırken, kurnaz şeytan gizlice aklından bunları geçiriyor ve kimseye belli etmeden, sevine sevine içinden kıs kıs gülüyordu.

Ancak tek bir sorunu vardı. Bu konuda marifetli şeytanın elinden bile bir şey gelmiyordu. Aziz Francis Japonya'ya yeni gelmişti bu nedenle hem dini yayma faaliyetleri henüz rayına girmediğinden hem de henüz Hıristiyanlığa geçenler pek olmadığından, ciddi anlamda yolundan saptıracağı bir kişi bile yoktu. Hıristiyanlığa dönen kimse olmayınca baştan çıkaracağı kimse de olmuyordu. Sıkılmıştı ve zamanını nasıl geçireceğini bilemiyordu.

Bu durum karşısında şeytan etraflıca düşündükten sonra iyisi mi önce bir tarla ekmekle uğraşarak zamanımı geçireyim dedi. Zira Batı'dan ayrılırken çeşitli bitki tohumlarını kulağının deliğine koyup gelmişti. Ekecek toprak desen, yakınlardaki tarlalardan birini kiralamak kolaydı. Üstelik Aziz Francis dahi, bu çok güzel olur diyerek destek verdi. Tabii ki Aziz, kendi rahiplerinden birinin Batının ilaç olarak kullandığı otlardan bazılarını Japonya'ya getirmeye çalıştığını düşünüyordu.

Şeytan derhal bir kazma bir kürek ödünç alıp geldi ve yol kenarındaki tarlayı köşe bucak ekmeye başladı.

Tam da suyun, nemin çok olduğu baharın başlangıcıydı, etrafa yayılmış sisin diplerinden uzaktaki bir tapınağın çanı, *dong* diye uykulu bir şekilde yankılanarak geliyordu, bu çanın sesi Batının kiliselerinin çanları gibi gıcık gıcık kulağını tırmalamıyordu. Ama böyle huzurlu bir atmosferde bile şeytan huzur bulamıyordu.

Uzaktan gelen çan sesleri St. Paul'un çanlarından daha da siniri bozuluyordu sanki ve yüzünü ekşitiyor, öfkeyle tarlayı daha kuvvetlice çapalamaya başlıyordu. Zira bu sakince çalan çanın sesini duyup, huzurlu güneş ışığında yıkanırken tuhaf bir şekilde kalbine rehavet çöküyordu. İyilik yapma hissi uyanacak kadar ileriye gitmiyordu fakat kötülük yapmaya yeltenesi gelmiyordu. Vaziyet böyle olunca fırsat bilip denizleri aşarak Japonları saptırmaya gelmenin de bir anlamı kalmıyordu. Ayrıca ağır iş yapmayı sevmeyen şeytan nasır tutmamış elleriyle çapa yapıyordu ki uyuma arzusuna yenik düşmesin.

Derken şeytan birkaç gün içerisinde tarlayı çapalamayı bitirdi ve kulağındaki tohumları topraklara saçtı.

Ondan sonra birkaç gün içinde şeytanın ektiği tohumlar filizlendi, uzadı, o yılın yazının sonunda enine geniş yeşil yapraklar tarlanın toprağını hiç açık yer bırakmadan kapladı. Ancak bu bitkinin adını bilen bir kişi dahi yoktu. Aziz Francis sorduğunda bile şeytan hınzırca gülümsüyor ve hiçbir cevap vermeden susuyordu.

Derken bu bitki saplarının ucunda öbek öbek çiçekler belirdi. Şekli huniye benzeyen açık mavi çiçeklerdi. Şeytan bu çiçekler açana kadar bin bir zahmet çektiğinden şimdi

çok mutluydu. Artık işlerini bitirdikten sonra sabah akşam hemen her zaman bu tarlaya geliyor, dünyayı umursamadan bitkilerini yetiştiriyordu.

Derken bir gün (bu Aziz Francisco'nun misyonerlik faaliyetleri için birkaç günlük bir yolculuğa çıktığı için orada olmadığı bir zaman) bir inek taciri bir sarı ineği çekerek tarlanın yanından geçiyordu. Bakınca açık mavi renkli çiçeklerin doldurduğu tarlanın çitlerinin içerisinde siyah rahip kıyafeti giymiş, kenarları geniş bir şapka takmış Batılı rahiplerden birinin devamlı olarak yapraklara yapışan böcekleri topladığını gördü. İnek taciri bu çiçekler ona çok farklı geldiğinden gayriihtiyari olduğu yere dikilerek hasır şapkasını çıkardı nezaketle rahibe seslendi:

"Ey saygıdeğer rahip, o çiçeklerin adı nedir?"

Rahip o yana döndü: Küçük burnu ve küçük gözleri olan, hoş bir yabancıymış, diye düşündü tacir.

"Bunlar mı?"

"Evet, efendim."

Rahip tarlanın çitlerine yaslanarak kafasını salladı. Ardından yarım yamalak bir Japoncayla şöyle dedi:

"Bunların adını ne yazık ki kimseye söyleyemem, üzgünüm."

"Öyle mi? Aziz Francisco söylemeyin diye mi buyurdu yoksa?"

"Hayır, öyle değil."

"Madem öyle, söyleyemez misiniz, bendeniz de yakın zamanda Saygıdeğer Francis'ten dersler dinledim ve sizinle aynı inançtanım."

İnek taciri gururla kendi göğsünü gösterdi. Oradaki pirinçten yapılmış haç güneşi yansıtarak boynunda sallanı-

yordu. O anda sanki gözleri kamaşmış gibi olan rahip biraz yüzünü ekşiterek aşağıya baktı ama hemen yine eskisinden daha cana yakın bir tavırla şaka mı yoksa gerçek mi olduğu anlaşılmayan şu sözleri söyledi:

"Yine de olmaz. Çünkü benim ülkemin kurallarına göre, bunun insanlara söylenmesi yasak. Yine de sen kendin bir tahmin et bakalım. Japonlar akıllıdır, o yüzden muhakkak tutturursun. Bilebilirsen bu tarladan yetişenlerin hepsini sana vereceğim."

İnek taciri, rahibin kendisiyle dalga geçtiğini falan düşünmüş olmalı. Odaklanarak başını bir tarafa yatırdı. Güneş yanığı yüzünde bir gülümseme belirdi.

"Nedir acaba? Bir çırpıda tahmin edemeyeceğim doğrusu."

"İlle bugün olmasa da olur. Üç gün iyice düşün. Birilerine de sorabilirsin. Bilebilirsen bunların hepsini vereceğim. Bunun dışında kırmızı şarap da veririm ya da istersen güzel, dini bir resim."

İnek taciri karşısındakinin kendisini oldukça kaptırmış olmasına şaşırmış gibiydi.

"Peki bilemezsem ne yapacağız?"

Rahip elini sallayarak güldü. İnek tacirinin tuhafına gidecek kadar keskin, karganınki gibi bir sesle gülmüştü.

"Bilemezsen eğer ben senden bir şey alabilirim. İddiaya girelim hatta. Bilebilir misin bilemez misin onun iddiası. Bilebilirsen bunların hepsini sana vereceğim ya sonuçta."

Böyle diyen yabancı ne ara olduysa yine o cana yakın ses tonuna geri dönmüştü.

"Pekâlâ. Ben de kabul ediyorum, siz ne dilerseniz ben de onu takdim edeceğim."

"Ne istersem verecek misin, o ineği bile mi?"

"Bunu beğendiyseniz şimdi bile takdim ederim."

İnek taciri gülerek sarı ineğin alnını okşadı. Nihayetinde hâlâ bunun cana yakın rahibin şakası olduğunu sanıyordu.

"Ama ben kazanırsam tüm bu bitkileri alırım."

"Münasiptir. Münasiptir. O zaman sözleştik."

"Sözleştik elbette! Efendimiz İsa Mesih üzerine yemin ediyorum."

Rahip bunu duyduğunda küçük gözleri parladı ve memnuniyetle birkaç kez burnunu çekti. Ardından sol elini kalçasına koydu, biraz öne doğrulup sağ eliyle yakındaki çiçeklere dokunarak, "O zaman, eğer bilemezsen, senin bedenini ve ruhunu alacağım," dedi.

Ardından ince bir hareketle şapkasını çıkardı. Birbirine girmiş saçlarının arasında dağ keçilerinkine benzeyen iki boynuzu vardı. İnek taciri gayriihtiyari yüzünün rengini değişti ve hasır şapkasını yere düşürdü. Güneş battığı için olsa gerek tarladaki çiçekler ve yapraklar bir anlığına parlak ışıklarını kaybetti. İnek bile bir şeyden korkmuşçasına kafasını eğerek böğürdü.

"Bana bile vermiş olsan söz sözdür. Unutma, benim şu an adını dile getiremeyeceğim birinin üstüne yemin ettin. Üç gün süren var. Hadi güle güle."

Şeytan dalga geçer bir edayla selam vererek uzaklaştı.

İnek taciri kendisini istemeden şeytanın avucuna bıraktığı için inanılmaz pişman olmuştu elbette. Şeytanın eline düşeceği bu gidişle kesindi ve bedeni ile ruhu sonsuz cehennem ateşlerinde yanacaktı. Hıristiyanlığa geçmesi ve eski dininin reddetmesi boşa gitmişti.

Lord İsa Mesih üzerine yemin ettiğine göre, bir kere söz verdiyse bunu bozamazdı. Tabii ki, Aziz Francisco burada olsaydı bir şekilde ona yardım ederdi ama ne yazık ki şu anda o da yoktu.

Böylece, üç gün boyunca, geceleri gözünü bile kırpmadan şeytanın oyununu nasıl altüst edebileceğini düşündü. Tek çaresi o bitkinin adını bilmekti. Ancak, Aziz Francis'in bile bilmediği bir ismi kim bilebilirdi?...

Sonunda malum gece geldi çattı. İnek taciri yine o sarı ineği aldı ve rahibin yaşadığı evin yanına sessizce sokuldu. Ev tarlalarla yan yanaydı ve yola bakıyordu. Varıp baktığında rahip uykuya dalmış gibi görünüyordu ve pencereden hiç ışık gelmiyordu. Ay vardı ama bulutlu bir geceydi ve sessizliği hüküm sürdüğü tarladaki çiçekler hafifçe salınıyordu; loş ışıkta hayalet gibi görünüyorlardı. Aslında inek taciri bir plan yapmıştı ama gecenin bu durgunluğunda tekrar korkuya kapıldı ve eve gerisingeri gitmek istedi. Özellikle o kapının ardında keçininkiler gibi boynuzları olan beyefendinin cehennemin rüyasını görüyor olduğunu düşününce zar zor topladığı cesareti korkuyla kırıldı. Ama işin ucunda bedeni ve ruhu vardı, o yüzden korkaklık etmenin vakti değildi.

Bu nedenle inek taciri, Bakire Meryem'in yardım etmesi için dua ederek önceden tasarladığı plana girişti. Sarı ineğin ipini çözdü, kalçasına bir şaplak atarak onu tarlanın içine dehledi.

İnek kalçasına vurulmasının acısıyla zıplayarak çitleri kırdı ve tarlayı ezerek talan etti. Boynuzlarını evin ahşaplarına sapladı birçok defa. Dahası, toynaklarının sesi ve böğürmesi gecenin hafif sisini yarıyordu. Sonra bir pencere

açıldı ve bir yüz belirdi. Karanlık olduğu için kimin yüzü olduğu anlaşılmıyordu ama şeytanın yüzüydü muhakkak. Belki tacire öyle gelmişti ama başındaki boynuzlar gecenin karanlığında bile net bir şekilde görünüyor gibiydi.

"Seni hayvan, ne yapıyorsun! Tütün tarlalarımı talan ediyorsun!"

Şeytan ellerini sallayarak uykulu bir sesle böyle kükredi. Tam da yeni uyumuşken uyandırılmak sinirlerine dokunmuştu.

Ancak tarlanın arkasına saklanan ve olayı izleyen inek tacirinin kulağında şeytanın bu sesi, tanrının sesiymiş gibi yankılandı.

"Seni hayvan, ne yapıyorsun! Tütün tarlamı talan ediyorsun!"

Hikâyemiz, bu türdeki tüm hikâyelerde olduğu gibi, mutlu bir sonla bitiyor. İnek taciri, şeytana "tütün" diyerek kendisini hayal kırıklığına uğrattı. Böylece tarlada yetişen tütünlerin hepsi onun oldu.

Ama bazen merak ediyorum, bizim bu efsanemizdeki gizli anlamı görebilen yok mu? Doğru, şeytan inek tacirinin bedenini ve ruhunu ele geçiremedi ancak bunun yerine tütünü Japonya'nın her yerine yaymayı başardı. Belki de inek tacirinin başarısında bir başarısızlık unsuru, şeytanın başarısızlığında da bir başarı unsuru yok muydu? Şeytan düşer ve tekrar ayağa kalktığında bunu bize bir bedel ödeterek yapar. Ve bazen baştan çıkarılmaya direndiğimizde, farkında olmadan kaybeden biz olabiliriz.

İnek taciriyle karşılaşmasından sonra şeytanın bu ülkedeki kaderine gelince, çok az şey söyleyebilirim. Aziz

Francis'in dönüşü üzerine şeytan civardan uzaklaştırıldı. Ancak görünen o ki Japonya'da kaldı ve hâlâ bir rahip kılığında oradan oraya dolaştı. Bir rivayete göre, Hıristiyan kilisesinin kurulmasından sonra ara sıra Kyoto'da görülmüştür. Toyotomi[1] ve Tokugava[2] hükümetleri döneminde kilisenin lağvedilmesinden sonra da bir süre burada kalmış ama sonunda ortadan kaybolmuştur. Kayıtlarda kendisinden bir daha bahsedilmemiştir.

Siyah gemiler ve Meici Restorasyonu onu yeniden bize getirdi ama son yıllardaki faaliyetleri hakkında bir bilgimiz yok ne yazık ki.

1916

1 Savaşan beylikler döneminde yaşamış çok tanınan bir samuray ve derebeyi olan yönetici. *–çn*

2 Modern öncesi dönemde yaşamış ve uzun süre iktidarda kalmış meşhur bir şogun. *–çn*